

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

**ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Πολιτιστική διαχείριση και πολιτιστικός τουρισμός
στην εποχή της Μετανεωτερικότητας : Η περίπτωση
Σκόδρα (Shkodra) της Αλβανίας.**

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΝΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑΣ
ΜΠΛΟΚΟΥ ΡΕΓΚΙΑΝΑ
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ**

ΠΥΡΓΟΣ – 2019

TECHNOLOGICAL EDUCATIONAL INSTITUTE OF WESTERN GREECE

FACULTY OF MANAGEMENT AND ECONOMY

**DEPARTMENT OF MANAGEMENT, ECONOMICS AND COMMUNICATION IN CULTURAL AND
HOSPITALITY UNITS**

BACELOR'S THESIS

**Cultural management and cultural tourism in
the era of postmodernity:
the case of Shkodra in Albania.**

STUDENT NAME

REGIANA BLOKU

SUPERVISING PROFESSOR

ARGYROPOYLOY MARIA

PYRGOS – 2019

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Βεβαιώνω/ουμε ότι είμαι/είμαστε ο/οι συγγραφείς/εις αυτής της εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα/είχαμε για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία.

Επίσης, έχω/έχουμε αναφέρει τις οποίες πηγές από τις οποίες έκανα /κόναμε χρήση δεδομένων, ιδεών η λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες.

Ακόμη δηλώνω/ουμε ότι αυτή η γραπτή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα/εμάς προσωπικά και αποκλειστικά και ειδικά για την συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία ότι θα αναλάβω/ουμε πλήρως τις συνέπειες εάν η εργασία αυτή αποδειχτεί ότι δεν μου/μας ανήκει.

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 1

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Ρεγκιάνα Μπαδίκου

844

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 2

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗ 3

ΑΡΙΘ.ΜΗΤΡΩΟΥ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Πρόλογος

Εφόσον μου δίνεται η δυνατότητα θα ήθελα να αναφερθώ στους λόγους και τις αιτίες που με παρακινήσαν και με οδήγησαν να επιλέξω το συγκεκριμένο θέμα της πτυχιακής μου που σχετίζεται με την πολιτιστική διαχείριση και τον πολιτιστικό τουρισμό. Θα μπορούσα με σιγουριά να πω πως ο λόγος σχετίζεται με τα ενδιαφέροντα μου και το μελλοντικό αντικείμενο που θέλω να ασχοληθώ. Θα έλεγε κανείς πως μια επίσκεψη στην Αλβανία και συγκεκριμένα στην πόλη Σκόδρα στάθηκε αρκετή για να γνωρίζω ήδη από το τρίτο έτος των σπουδών μου το αντικείμενο και το θέμα που θέλω να ασχοληθώ. Λαμβάνοντας υπόψη τα εξαιρετικά οφέλη που καταφέρνει να επιφέρει σε όλα τα επίπεδα τόσο η ορθή διαχείριση του πολιτιστικού υπόβαθρου της οποιαδήποτε περιοχής και ο πολιτιστικός τουρισμός επίσης, θεώρησα πως το συγκεκριμένο θέμα και ο τρόπος που επέλεξα να ακολουθήσω για την ανάπτυξη της πόλης αυτής (σε πολιτιστικό και τουριστικό επίπεδο) θα μπορούσε να φέρει εξαιρετικά οφέλη σε περίπτωση που εφαρμοστούν στο κοντινό μέλλον στην πόλη Σκόδρα και όχι μόνο.

Μια μόνο εργασία δεν αρκεί για να αναφέρω και να καταγράψω όλο τον πολιτιστικό θησαυρό της πόλης και την εξαιρετική ομορφιά σε όλα τα επίπεδα που χρόνια τώρα κατέχει. Δεν φτάνει ένα κεφάλαιο για να καλύψει την εξαιρετική ιστορία και κληρονομία που υπάρχει ήδη από το 3^ο αιώνα π.Χ. στο κεντρικό σημείο της Αλβανίας, μια πόλη που επηρέασε σημαντικά όλη την τροπή της Εθνικής ιστορίας της Αλβανίας. Σε κάθε περίπτωση βέβαια, ομολογώ πως το εύρος των εμπειριών και γνώσεων που εν τέλει κατάφερα να αποκομίσω από την όλη διαδικασία εκτέλεσης της πτυχιακής μου εργασίας άξιζαν τόσο την προσπάθεια και τις δυσκολίες που εμφανιζόντουσαν κατά την συγγραφή της όσο και την επιλογή της θεματικής της. Η κυριότερη δυσκολία προήρθε από το είδος της εργασίας (που βασίζεται σε βιβλιογραφική έρευνα και λιγότερο σε επιτόπια έρευνα) καθώς χρειάστηκε καθημερινή αφοσίωση και μεγάλη ικανότητα αξιολόγησης μεταξύ των σημαντικών και των λιγότερο σημαντικών πληροφοριών και κυρίως για το τί πρέπει να αναφερθεί και τι όχι.

Καταλήγοντας, χαίρομαι ιδιαίτερα πως ανεξαρτήτως τις δυσκολίες η τελική εμπειρία που κατέληξα να ζήσω ήταν θετική. Χαίρομαι που συνεργάστηκα με την εποπτεύουσα καθηγήτρια μου Αργυροπούλου Μαρία για να φέρουμε εις πέρας το συγκεκριμένο θέμα της πτυχιακής μου, που με εμπιστεύτηκε και με στήριξε σε όλη την χρονική περίοδο της συγγραφής της εργασίας μου. Χαίρομαι επίσης για τις εξαιρετικές γνώσεις που έλαβα και κυρίως που έδωσα την ευκαιρία στον εαυτό μου να γνωρίσω ως ένα βαθμό την εξαιρετική αυτή πόλη της Αλβανίας.

Ευχαριστίες

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω τον άνθρωπο που με στήριξε όλη την διάρκεια των σπουδών μου και ιδιαιτέρως κατα την περίοδο της συγγραφής της πτυχιακής μου, Emiljano K. . Ήταν ο λόγος που επέλεξα την συγκεκριμένη μελέτη περίπτωσης, την συγκεκριμένη πόλη όπου μέσω των εξαιρετικών ξεναγήσεων του σε αυτή με έκανε να την αγαπήσω, να μαγευτώ απο τον θαυμάσιο για μένα πολιτιστικό θησαυρό της και τα κρυμένα μυστικά που υπάρχουν σε διάφορα σημεία της, που μέσω των προσωπικών παρατηρήσεων μου κατάφερα να ανακαλύψω . Χωρίς την στηριξή του και την βοήθειά του δεν θα είχα καταφέρει να φέρω εις πέρας την εργασία μου και κυρίως να την αγαπήσω και να την χτίσω με τόσο μεράκι. Η στήριξη που είχα και η ψυχική δύναμη που μου έδωσε, με βοήθησαν όλες τις δύσκολες στιγμές των σπουδών μου και όχι μόνο.

Περίληψη

Η μελέτη και η καταγραφή του πολιτιστικού υπόβαθρου της πόλης Σκόδρα (Shkodra) στην Αλβανία αποτελεί το κυριότερο θέμα της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Η σωστή διαχείριση της πολιτιστικής αυτής κληρονομιάς θα μπορούσε να επιφέρει σημαντικές επιδράσεις στην ανάπτυξη τόσο του πολιτισμού όσο και του τουρισμού που ρέει από αυτή (πολιτιστικός τουρισμός). Και τα δύο αυτά θέματα θα εξεταστούν γενικά αλλά και ειδικά στην εποχή της Μετανεωτερικότητας. Αρχικά η εργασία αυτή χωρίζεται σε τρία μέρη, στο πρώτο που αναφέρεται το θεωρητικό πλαίσιο που σχετίζεται με την πολιτιστική διαχείριση και τον πολιτιστικό τουρισμό, το δεύτερο μέρος που αναφέρεται στην ιστορία και την πολιτιστική κληρονομία της Σκόδρας και το τρίτο μέρος που αναφέρεται στο πρακτικό κομμάτι της εργασίας και ασχολείται με την μελέτη περίπτωσης και την πρόταση που παραθέτω για αυτή. Πιο συγκεκριμένα ξεκινώντας στο πρώτο κεφάλαιο από μια σύντομη εννοιολογική προσέγγιση όρων σχετικούς με τον πολιτισμό και την διαχείριση του, το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στην έννοια του τουρισμού όπου γίνεται μια σύντομη ιστορική αναφορά στην εξέλιξη του τουριστικού φαινομένου και καταλήγοντας στον εναλλακτικό φαινόμενο του τουρισμού, τον πολιτιστικό τουρισμό. Όλα αυτά στα πλαίσια της εποχής της Μετανεωτερικότητας. Στο τρίτο κεφάλαιο υπάρχει μια αναφορά του θεσμικού πλαισίου που σχετίζεται με την πολιτιστική κληρονομία σε Διεθνές και Αλβανικό Δίκαιο. Ύστερα ξεκινάει το δεύτερο μέρος της εργασίας που αναφέρεται στην ιστορία και τον πολιτισμό της Σκόδρας όπου καταγράφω όλα τα πολιτιστικά υπόβαθρα που διαθέτει η περιοχή και θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σωστά και να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα σε πολλούς κλάδους και το τρίτο μέρος παρουσιάζω την μελέτη περίπτωσης χωρίζοντας την σε τρία βασικά στάδια στα οποία αναφέρονται μέθοδοι διαχειρίσεις της πολιτιστικής κληρονομιάς και τις τακτικές που θα ακολουθήσουμε για την ανάδειξη πολιτισμού και ανάπτυξη τουρισμού μέσω αυτών. Βασικός στόχος της εργασίας είναι να γίνει κατανοητό πως με τις σωστές δράσεις διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς και την σωστή αξιοποίηση της από το πεδίο του τουρισμού μπορούν να διασφαλιστούν εξαιρετικές επιδράσεις και στα δύο επίπεδα σε ολόκληρη την πόλη και όχι μόνο.

Λέξεις κλειδιά

Πολιτισμός, πολιτιστική κληρονομία, υλικός πολιτισμός, άυλος πολιτισμός, εποχή νεωτερικότητας εποχή μετανεωτερικότητας, τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, θεσμικό πλαίσιο πολιτισμού, διεθνές δίκαιο, αλβανικό δίκαιο, πολιτιστική διαχείριση.

Abstract

The main theme of this thesis study is the research and recording of the cultural background of the city Shkodra in Albania. The correct management of it is cultural inheritance could include significant effects on the development in culture as well as in tourism that flows through it (cultural tourism). Those subjects will be examined both broadly and specifically in the age of postmodernism. At first, this study is separated in three sections, the primal one that defines the theoretical framework that is related to cultural management and cultural tourism, the second part that follows the history and cultural inheritance of Shkodra and the third part which is the practical approach of the subject including a case study and my proposal. More, specifically, starting the first chapter with a short conceptual approach of terms related to culture and its management, the second chapter refers on the notion of tourism, with a short historic report on the development of touristic phenomena and tourism, the cultural tourism. Both those subjects are discussed and referred on the framework of the age of postmodernism. On chapter three there is a report of the institutional framework that is related with cultural inheritance in International and Albanian common law. Afterword's, the beginning of the second section of the thesis referring to the history and culture of Shkodra, where I record all the cultural background that the area offers and with correct exploitation could bring in positive results in many departments. In the third section I present the case study separated in three main stages, mentioning method of management of cultural inheritance and the tactics we are going to follow on emphasizing culture and the development of tourism through them. Main goal of the thesis is to get understood that with the correct acts of management of cultural inheritance and well exploitation of it from field of tourism can secure great effects on both levels in the whole city and more.

Key words

Culture, cultural inheritance, tangible culture, intangible culture, modern era, postmodern era, tourism, cultural tourism, institutional framework of culture, international law, Albanian law, cultural management.

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	- 4 -
Ευχαριστίες.....	- 5 -
Περίληψη.....	- 6 -
Λέξεις κλειδιά.....	- 6 -
Abstract	- 7 -
Key words.....	- 7 -
Κατάλογος Χαρτών	- 11 -
Κατάλογος Πινάκων.....	- 11 -
Κατάλογος εικόνων	- 11 -
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ	- 13 -
Κεφάλαιο 1ο: Εννοιολογική προσέγγιση όρων.....	- 13 -
1.1 Ο πολιτισμός / Κουλτούρα	- 13 -
1.1.2 Πολιτιστική Κληρονομία (υλική και άυλη).....	- 14 -
1.2 Η σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς	- 15 -
1.3 Το αντικείμενο της πολιτιστικής κληρονομιάς.....	- 16 -
1.3.2 Μοντέλα πολιτιστικής διαχείρισης.....	- 17 -
1.5. Η εποχή της Μετανεωτερικότητας,	- 23 -
Κεφάλαιο 2ο.....	- 24 -
2.1. Τουρισμός.....	- 24 -
2.1.1 Η έννοια του τουρισμού	- 25 -
2.1.2. Τουριστικό φαινόμενο- Ιστορική αναδρομή	- 26 -
2.2 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	- 29 -
2.2.2 Πολιτιστικός τουρισμός.....	- 30 -
2.2.4 Πολιτισμικές επιδράσεις της τουριστικής ανάπτυξης	- 31 -
Κεφάλαιο 3ο.....	- 35 -
3.1. Το Διεθνές Δίκαιο για την διασφάλιση της πολιτιστικής κληρονομιάς	- 35 -
3.1.1 Ο φορέας των Ηνωμένων Εθνών.....	- 36 -
3.1.1.1. Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών: Εκπαιδευτικός Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός. (UNESCO).....	- 37 -
3.1.1.2. Διεθνές Κέντρο με σκοπό την Μελέτη, Συντήρηση και Αποκατάσταση πολιτιστικών αγαθών (ICCROM).	- 38 -
3.1.1.3.Διεθνές Συμβούλιο των Μουσείων (ICOM)	- 38 -

3.1.1.4. Διεθνές Συμβούλιο των Μνημείων και των Χωρών (ICOMOS)	- 38 -
3.1.1.5. Φορείς των πόλεων της Παγκόσμιας Κληρονομιάς (OWHC)	- 39 -
3.1.2. Θεσμοθέτηση Συμβάσεων από το Διεθνές Δίκαιο	- 39 -
3.1.2.1. Πολιτιστικές Συμβάσεις της Unesco	- 40 -
3.1.2.2. Πολιτιστικές Συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης	- 43 -
3.1.3. Θεσμοθέτηση Χαρτών από το Διεθνές Δίκαιο	- 44 -
3.2. Το Αλβανικό Δίκαιο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς	- 48 -
3.2.1 Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Αλβανία από τα Διεθνή Μέσα	- 48 -
3.2.2 Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς	- 48 -
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ	- 51 -
Κεφάλαιο 4 ^ο Σκόδρα και πολιτισμός	- 51 -
4.1. Ιστορική αναδρομή της Σκόδρας	- 51 -
4.2. Στατιστικά στοιχεία της περιοχής	- 56 -
4.2.1. Δημογραφικό προφίλ	- 56 -
4.2.2. Εργασιακή απασχόληση	- 56 -
4.3 Υποδομές κινητικότητας	- 58 -
4.3.1. Οδική υποδομή	- 58 -
4.3.2. Σιδηροδρομική υποδομή	- 59 -
4.4. Πολιτιστικό υπόβαθρο της Σκόδρας	- 59 -
4.4.1. Το κάστρο της Σκόδρας	- 59 -
4.4.2. Τα Μουσεία της Σκόδρας	- 63 -
4.4.2.1. Το Μουσείο του Κάστρου της Ροζάφα	- 63 -
4.4.2.2. Το Ιστορικό Μουσείο του Oso Kuka	- 64 -
4.4.2.3. Το Φωτογραφικό Μουσείο της οικογένειας Marubi	- 66 -
4.4.1.3. Πολιτισμός και Τέχνη	- 66 -
4.5. Ανάλυση SWOT της Σκόδρας	- 68 -
ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ	- 70 -
Κεφάλαιο 5 ^ο : Πολιτιστική διαχείριση της Σκόδρα	- 70 -
5.1. Εισαγωγή	- 70 -
5.2. Μεθοδολογία	- 70 -
5.3. Μελέτη περίπτωσης- Πρόταση	- 71 -
5.3.1. Στάδιο 1ο	- 71 -
5.3.1.1. Στόχοι της διαχείρισης αυτής	- 71 -
5.3.1.2. Εμπλεκόμενοι φορείς	- 72 -

5.3.1.3 Εκτίμηση διαχείρισης και λειτουργίας στο Κάστρο της Ροζάφας.....	- 73 -
5.3.1.3. Εκτίμηση διαχείρισης και λειτουργίας στο Μουσείο του Κάστρου της Ροζάφας.....	- 74 -
5.3.1.3. Εκτίμηση διαχείρισης και λειτουργίας στο Ιστορικό Μουσείο του Oso Kuka	- 75 -
5.3.1.4. Εκτίμηση διαχείρισης και λειτουργίας στο Φωτογραφικό Μουσείο της οικογένειας Marubi-	75 -
5.3.2. Στάδιο 2 ^ο	- 76 -
5.3.2.1. Γενικές προτάσεις διαχείρισης των πολιτιστικών μονάδων της Σκόδρας.....	- 76 -
5.3.3. Στάδιο 3 ^ο	- 77 -
5.3.3.1 Προτάσεις διαχείρισης για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού.....	- 77 -
5.4. Συμπέρασμα	- 78 -
Βιβλιογραφικές αναφορές	- 79 -

Κατάλογος Χαρτών

Χάρτης 1	Χάρτης Αλβανίας με επισύμανση την πόλη Σκόδρα σελ. 52
Χάρτης 2	Η Σκόδρα σελ. 53

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1	Το φαινόμενο του Μετα-φορνισμού και τα παραδείγματα στο φαινόμενο του τουρισμού σελ.34
Πίνακας 2	Population size per districts in Shkodra Region (INSTAT, Yearbook 1995-2004) σελ. 57
Πίνακας 3	Population size by districts and age (January 2004, INSTAT) σελ. 58

Κατάλογος εικόνων

Εικόνα 1	Υλικό κεντρικό μοντέλο πολιτιστικής διαχείρισης σελ. 19
Εικόνα 2	Αξιοκεντρικό μοντέλο πολιτιστικής διαχείρισης σελ. 21
Εικόνα 3	Μοντέλο «ζώσας πολιτιστικής κληρονομιάς» σελ. 23
Εικόνα 4	Το τουριστικό σύστημα Leiper σελ. 27
Εικόνα 5	«Ura e Mezit» , «Η γέφυρα του Μέσου» 1939 σελ. 54
Εικόνα 6	«Ura e Mezit» , «Η γέφυρα του Μέσου» 2015 σελ. 54
Εικόνα 7	«Bezisteni Shkodran/ Το παζάρι της Σκόδρα » 1929 σελ. 55
Εικόνα 8	«Bezisteni Shkodran/ Το παζάρι της Σκόδρα » 1929 σελ. 55
Εικόνα 9	Αεροφωτογραφία του Κάστρου της Σκόδρα σελ. 60
Εικόνα 10	Παλιό νόμισμα που βρέθηκε στη Σκόδρα και μαρτυρεί την αρχική ονομασία της πόλης

	σελ. 61
Εικόνα 11	Η είσοδος της 3 ^{ης} αυλής στο Κάστρο σελ. 61
Εικόνα 12	Το κτίριο που απο εκκλησία μετατράπηκε σε τζαμί στην 3 ^η αυλή του Κάστρου σελ 62
Εικόνα 13	Η μια απο τις τρεις μυστικούς εξόδους του Κάστρου σελ. 63
Εικόνα 14	Η μια απο τις τρεις μυστικούς εξόδους του Κάστρου σελ. 63
Εικόνα 15	Η μια απο τις τρεις μυστικούς εξόδους του Κάστρου σελ. 63
Εικόνα 16	Το κτίριο που στεγάζει το Μουσείο του Κάστρου της Ροζάφας σελ. 64
Εικόνα 17	Το κτίριο που στεγάζει το Μουσείο του Oso Kuka σελ. 65
Εικόνα 18	Το μουσικό όργανο «cifteli» σελ.67
Εικόνα 19	Παραδοσιακές στολές της Σκόδρα «tirak» σελ. 68

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Κεφάλαιο 1ο: Εννοιολογική προσέγγιση όρων

Είναι δύσκολο να ορισθεί με σαφήνεια η έννοια του “πολιτισμού”, όταν μέσα σε αυτή συμπεριλαμβάνονται χιλιάδες άλλες έννοιες οι οποίες τη συμπληρώνουν ή την αποσαφηνίζουν καλύτερα. Πολλοί οργανισμοί σχετικοί με την έννοια του πολιτισμού έχουν κάνει προσπάθειες για να δώσουν μια ολοκληρωμένη και όσο το δυνατόν καλύτερη οπτική ιδέα για την λέξη «πολιτισμός», ακόμα όμως δεν έχει αποσαφηνιστεί στο εκατό τοις εκατό της. Η έννοια του πολιτισμού συμπεριλαμβάνει οποιαδήποτε υλική ή και πνευματική ανακάλυψη του ανθρώπινου όντως, καθώς και επιτεύγματα και επιδόσεις οι οποίες λειτούργησαν για την εξέλιξη ή ακόμα και την ανάπτυξη της ανθρώπινης ύπαρξης. Η πολιτιστική κληρονομία αποτελεί κομμάτι όλων των ανθρώπων ξεχωριστά. Είναι ένα σύνθετο θα λέγαμε “υλικό” που προϋποθέτει σε κάθε περίπτωση την ένωση πολλών επιστημονικών κλάδων μαζί, έτσι ώστε να υπάρχει ένα πνεύμα διεπιστημονικό για να μπορέσει να υπάρξει σαφής και ολοκληρωμένη προσέγγιση του.

Η διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομίας αποτελεί μέλημα όλων των πολιτών οποιουδήποτε κράτους. Πολλοί είναι εκείνοι που χαρακτηρίζουν την πολιτιστική κληρονομία ως παγκόσμια και ως πλούτο της κάθε ανθρώπινης οντότητας ξεχωριστά. Ο πολιτισμός αποτελεί ένα σημαντικό κομμάτι το οποίο προέρχεται από την έκφραση του πώς ο καθένας από εμάς μπορεί και κατανοεί τον κόσμο γύρω του, και κυρίως πώς δέχεται τις αντιδράσεις που πραγματοποιούνται γύρω από αυτόν. Αν προσπαθήσουμε και τοποθετήσουμε κάπου τον πολιτισμό θα τον βάζαμε στην θέση που τοποθετούμε τον εαυτό μας μέσα στο πλαίσιο της κοινωνίας. Επομένως μπορούμε να πούμε πως ο πολιτισμός βοηθάει την οντότητα του κάθε ανθρώπου να μπορέσει να τοποθετηθεί κάπου, να νιώθει ότι ανήκει κάπου και κυρίως να δημιουργήσει με βάση τις αντιδράσεις που δέχεται ως ταυτότητα, άρα ο πολιτισμός μας οδηγεί με τέτοιο τρόπο ώστε να μας δώσει την αίσθηση ότι ανήκουμε κάπου και αυτόματα μας καθοδηγεί και μας ορίζει μια πορεία έτσι ώστε να δημιουργηθούμε σαν οντότητες στην πορεία του χρόνου.

1.1 Ο πολιτισμός / Κουλτούρα

Μεγάλο θα λέγαμε πρόβλημα δείχνει να παρουσιάζει ο καθορισμός της έννοιας “πολιτισμός” εδώ και πολλά χρόνια. Κατά καιρούς στην συγκεκριμένη έννοια έχουν αποδοθεί διαφορετικές μεταξύ τους σημασίες και διαφορετικές ανάμεσα τους χρήσεις και σχέσεις οι οποίες ολοένα δείχνουν να πολλαπλασιάζονται. Κάθε λοιπόν αποσαφήνιση της έννοιας αυτής δείχνει να λειτουργεί ως αρωγός για την καλύτερη δυνατή και ορθή διαμόρφωση της έννοιας “πολιτισμός”.

Ο όρος αυτός δείχνει και πολλές φορές μάλιστα παρουσιάζεται ως συγγενής λέξη, της ίδιας οικογένειας θα λέγαμε με εκείνη της λέξης “κουλτούρα”, οπού στις μέρες μας λειτουργεί ως συνώνυμη της. Ανεξαρτήτως βεβαία αν είναι ή όχι (συνώνυμες) και οι δυο

αυτές έννοιες δείχνουν να εμφανίζονται αργά στην ανθρώπινη ιστορία. Παρόμοιες έρευνες δείχνουν την αρχική χρήση των εννοιών αυτών κυρίως στην Δυτική Ευρώπη γύρω στα μέσα του 18ου αιώνα. Δείχνει όμως να καθιερώνεται ως έννοια στην εποχή που ονομάζεται “νεωτερικότητα” ή και “νεότεροι χρόνοι”.

Κάθε επιστήμη και θεωρητική σχολή παρουσιάζει έναν διαφορετικό ορισμό προσεγγίζοντας τον με έναν δικό του τρόπο, αυτό φέρνει ως αποτέλεσμα να δημιουργούνται διαφωνίες και να παρουσιάζονται διχογνωμίες μεταξύ τους. Το 1952 περίπου δυο από τους πιο γνωστούς εθνολόγους της εποχής εκείνης μπόρεσαν και κατέγραψαν 164 διαφορετικούς μεταξύ τους ορισμούς για την έννοια “κουλτούρα” με αποτέλεσμα κάθε επιπλέον καταγραφή που επιχειρήθηκε από τότε και στο εξής είχε ως μοναδικό αποτέλεσμα να πολλαπλασιάζει τους ορισμούς.

Οι απόψεις που έχουν καταγραφεί κατά καιρούς δείχνουν την έννοια αυτή να συσχετίζεται με διάφορα ιδεολογικά χαρακτηριστικά, με διαφορετικές ταξικές θέσεις ακόμα και πολιτικές πεποιθήσεις, να σχετίζεται με τις καθημερινές συνήθειες των ανθρώπων, με τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντός τους και ως ένα βαθμό είναι κομμάτι θα λέγαμε της συλλογικής μνήμης των ανθρώπων και φυσικά δείχνει να καλύπτει συλλογικές συμπεριφορές τους. Επομένως ο όρος πολιτισμός αναφέρεται *«στο σύνολο των υλικών και πνευματικών αξιών και επιτευγμάτων που κληροδοτούνται από γενιά σε γενιά στο πέρασμα των χρόνων διαμορφώνοντας μια κοινή μνήμη-εικόνα για ένα σύνολο ατόμων και δημιουργώντας κατ’ επέκταση το αίσθημα μιας κοινής αφετηρίας, κοινών αναφορών και βιωμάτων, παραπέμποντας σε μια πορεία σταθερής προόδου, κοινωνικής και οικονομικής»* (Μπιτσάνη 2004).

Από την άλλη ο όρος κουλτούρα δείχνει να καταγράφει περισσότερο πνευματικές καταστάσεις, μπορούμε να πούμε ότι αναφέρεται σε χαρακτηριστικά περισσότερο μη απτά και δεν φαίνεται να νοείτε ότι αναφέρεται σε υλικό-τεχνική πρόοδο όπως εκείνη του πολιτισμού. Επομένως *«η έννοια της κουλτούρας ερμηνεύεται ως ένα ιδιαίτερο, μεταβλητό κι αμεταβίβαστο χαρακτηριστικό ενός κοινωνικού συνόλου που συνδέεται άμεσα με το θεσμό της παιδείας και με αξίες και παραδόσεις κυρίως ηθικές και πνευματικές. Κατ’ αναλογία ο όρος πολιτισμός ερμηνεύεται ως ένα μεταβιβάσιμο στοιχείο από το ένα κοινωνικό σύνολο στο άλλο, μη αναστρέψιμο ωστόσο και με συγκριτικά περισσότερο διευρυμένο εννοιολογικό πλαίσιο, άμεσα συνδεδεμένο με τις τεχνολογικές εξελίξεις»* (Μπιτσάνη 2004).

Συνοψίζοντας λοιπόν σύμφωνα με τα παραπάνω αναφερόμενοι στην έννοια “πολιτισμός” εννοούμε τα τεχνικά επιτεύγματα του ανθρώπου (γνωστό ως τεχνικό πολιτισμό) ενώ από την άλλη με την έννοια “κουλτούρα” αναφερόμαστε σε πιο εσωτερικά και πνευματικά επιτεύγματα του ανθρώπου (γνωστό ως πνευματικό πολιτισμό).

1.1.2 Πολιτιστική Κληρονομία (υλική και άυλη)

Η πολιτιστική κληρονομία διακρίνεται σε υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομία. Αρχικά η υλική πολιτιστική κληρονομία η οποία από μόνη της χωρίζεται σε δύο επιπλέον κατηγορίες, σε κινητά και ακίνητα πολιτιστικά αγαθά. Στην πρώτη κατηγορία (κινητά πολιτιστικά αγαθά) συγκαταλέγονται αρχαιολογικά ευρήματα, έργα τέχνης, γραπτά κείμενα, οπτικοακουστικό υλικό κ.α., ενώ αντίστοιχα στην δεύτερη κατηγορία (ακίνητα πολιτιστικά

αγαθά) ανήκουν οι αρχαιολογικοί χώροι, κτίσματα, κτιριακά συγκροτήματα κ.α. Στην δεύτερη κατηγορία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ανήκουν οι παραδόσεις, τα έθιμα, η γλώσσα, μουσική, χοροί, μύθοι, δρώμενα, δραστηριότητες και διαδικασίες του λαϊκού πολιτισμού κ.α.

Πολλές είναι οι νομοθεσίες και οι Οργανισμοί οι οποίοι έχουν ασχοληθεί και αναφερθεί στην πολιτιστική κληρονομία. Χαρακτηριστικά η Ουνέσκο έχει αναφερθεί σε πολλά της άρθρα στην πολιτιστική κληρονομία χαρακτηρίζοντας την ως κληρονομία που προέρχεται από τις προηγούμενες γενιές, και φυσικά κληροδοτείτε στις επόμενες γενιές και θα πρέπει να κατοχυρώνονται με τέτοιο τρόπο ώστε να μην χάνεται η φυσική της ιδιότητα και να μεταβιβάζεται στις επόμενες γενιές. Όλη αυτή η κληρονομία συσχετίζεται με τα φυσικά αντικείμενα και όλα τα άυλα χαρακτηρίστηκα μιας ομάδας ή μιας κοινωνίας.

1.2 Η σημασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

Η πολιτιστική κληρονομία αλλά και ο σύγχρονος πολιτισμός έχει προσδιοριστικό ρόλο τόσο στην κοινωνία όσο και στην οικονομική κατάσταση της ίδιας της κοινωνίας. Θα μπορούσε να υποστηριχτεί ότι η σημασία της είναι άκρως σημαντική, αντιπροσωπεύει την ιστορική πορεία και την ταυτότητα ενός λαού. Έχει την δυνατότητα να ενισχύει τόσο την απασχόληση του ενεργού ανθρώπινου πληθυσμού όσο και την αύξηση της τοπικής αλλά και της πιο ευρύτερης κοινωνίας. Για να προστατευθεί με επάρκεια η πολιτιστική κληρονομία, θα πρέπει κάθε χώρα να προβαίνει σε συνεχή καταγραφή των πολιτιστικών αγαθών, στην επεξήγηση αυτών, στην διαφύλαξη τους και κυρίως στον ορθό τρόπο ανάδειξή τους. Σημαντικό ρόλο παίζει και στο πλαίσιο της εκπαίδευσης η πολιτιστική κληρονομία καθώς παρέχει στοιχεία ιστορικής αναφοράς. Ο άνθρωπος μέσω αυτής έρχεται σε επαφή με τη δημιουργικότητα και τις τεχνικές ικανότητες ανθρώπων που έζησαν εκατοντάδες χρόνια πριν, του δίνει το ερέθισμα να εμπνευστεί από εκείνους και γεννιέται μέσα του η θέληση να μελετήσει οποιαδήποτε συνθήκη επικρατούσε τότε για να καταλάβει την δυνατότητα που οδήγησε εκείνους τους ανθρώπους στο να δημιουργήσουν το οποιοδήποτε εκάστοτε μνημείο.

Η πολιτιστική κληρονομία δίνει ένα καινούργιο υπόβαθρο ανθρωποκεντρικού ενδιαφέροντος μέσα από το οποίο ο καθένας από εμάς προσπαθεί να ερμηνεύσει το παρελθόν από το οποίο προέρχεται. Η άμεση επαφή μας τόσο με τα κινητά όσο και με τα ακίνητα πολιτιστικά αγαθά της πολιτιστικής κληρονομιάς, έτσι όπως εμφανίζεται και μέσω της Σύμβασης της Χάγης για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, αυξάνει την εθνική αυτοσυνείδηση, τονίζει τα διαφορετικά σημεία του πολιτισμού αλλά και την έννοια της δημοκρατίας. Επίσης κάθε πολιτιστικό αγαθό λειτουργεί ως πηγή απόλαυσης και αγωγής διότι καθένα από αυτά μας παρέχει ξεχωριστές αισθητικές εμπειρίες. Η παρουσία τους στο χώρο φέρει μια αισθητική αρτιότητα και μια μοναδικότητα.

Η πολιτιστική κληρονομία μπορεί εν γένει να εκληφθεί ως ένας οργανισμός που κατέχει δυο βασικά χαρακτηριστικά στην οντότητά του, είναι μια κρήνη οικονομικού αλλά και πολιτιστικού κεφαλαίου. Η σχέση του πολιτισμού και της οικονομίας αποτελείται από δύο παραμέτρους. Αρχικά πιστεύεται ότι ο πολιτισμός (πάντα με γνώμονα ότι προστατεύεται και διατηρείται σύμφωνα με τις απαραίτητες προδιαγραφές που ορίζονται από διάφορες Διεθνές Συνθήκες και νομοθεσίες), είναι ένα προϊόν το οποίο χαρακτηρίζεται ως

καταναλώσιμο. Με μία κατανάλωση που πραγματοποιείται είτε από ιδιώτες είτε από μέλη του δημοσίου. Ο πολιτισμός καταφέρνει και ορίζει δυο μεγάλες κλίμακες οικονομικών διαστάσεων, πρώτον είναι ένας τομέας (οικονομικός) που επεξεργάζεται τις πρώτες ύλες, κατασκευάζει προϊόντα και προσφέρει μέσω αυτών πολλά κέρδη και θέσεις εργασίας και δεύτερον, η πολιτιστική κληρονομία ως μονάδα συνεισφέρει στην οικονομική ανάπτυξη σε συνεργασία πάντα με άλλα αντικείμενα, και συνήθως έχει έναν πολύ σημαντικό ρόλο σε προγράμματα αναπτυξιακά. Επομένως σύμφωνα με αυτές τις δύο κλίμακες, ο πολιτισμός έχει μια οικονομική ικανότητα από μόνος του, είναι ένα τομέας παραγωγής που με τις κατάλληλες ενέργειες μπορεί και τοποθετεί σε εμπορευματική κατάσταση το παρελθόν με αποτέλεσμα να κερδίζει νέες θέσεις εργασίας, νέα εισοδήματα και νέα επιπλέον κέρδη. Ενώ σύμφωνα με την δεύτερη κλίμακα ο κόσμος της πολιτιστικής κληρονομίας μπορεί να ασκηθεί ως ένας οικονομικός χώρος διαφόρων δραστηριοτήτων οι οποίες μπορούν και μαγνητίζουν νέες οικονομικές λειτουργίες και ικανότητες.

Αρκετά χρόνια πριν ήδη από το 1980 η εικόνα της “πολιτιστικής βιομηχανίας” ερμηνεύτηκε πολλές φορές σε σχέση με την αστική ανάπτυξη. Κάθε πρόγραμμα αστικής ανάπτυξης παρουσιάζει μια σειρά από βασικούς στόχους και σκοπούς με βασικό γνώμονα τον πολιτισμό της κάθε περιοχής. Με αυτή την αφορμή υπάρχουν ριζικές αλλαγές σε διάφορα αρχιτεκτονικά στοιχεία της πόλης, υπάρχουν αλλαγές στο φυσικό περιβάλλον της πόλης, αυξάνονται πολλές ευκαιρίες εργασίας, έχουμε την εμφάνιση ανθρώπων που καταφέρνουν και επενδύουν στην πόλη αυτή και φυσικά μεταξύ όλων αυτών των καταστάσεων υπάρχει και μια άλλη πολύ σημαντική παράμετρος αυτή που δημιουργεί καλύτερες συνθήκες ποιότητας ζωής των κατοίκων της κάθε πόλης.

Επομένως η σημασία της πολιτιστικής κληρονομίας καταφέρνει να συμβάλει τόσο στην δημιουργία ταυτότητας του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά, στην άνοδο του μορφωτικού του επιπέδου, ενθαρρύνει μια σειρά από κοινωνικό - οικονομικούς παράγοντες, ενισχύει την τοπική και την διεθνή οικονομία και ποιότητα ζωής, αλλά κυρίως συμβάλει εξαιρετικά στην ανάπτυξη και το ζωντάνεμα κάθε περιοχής που καταφέρνει να διαχειρίζεται με σωστό τρόπο (και ποτέ εις βάρος της πολιτιστικής κληρονομίας) τον πολιτιστικό τους υπόβαθρο. (Πηγή: Βερνίκιος Ν. κ.α. ,2004)

1.3 Το αντικείμενο της πολιτιστικής κληρονομίας

Αφετηρία από την Δυτική Ευρώπη το 19ο δείχνει να έχει η έννοια περί διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομίας. Κατά το τέλος του 19ου και τις αρχές του 20ου αιώνα όπου άρχισαν οι πρώτες συζητήσεις και αναζητήσεις για τρόπους διαχείρισης και για θέματα σχετικά με την διατήρηση και την φροντίδα κτηρίων με ιστορικό υπόβαθρο, με χαρακτηριστικό παράδειγμα την αρχιτεκτονική κοινωνία Cambridge Camden Society. Αφορμή για την ανάπτυξη του αντικειμένου περί διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομίας στάθηκαν και αρκετές συμφωνίες που δημιουργήθηκαν και υιοθετήθηκαν αργότερα από πολλές χώρες στην Δυτική Ευρώπη και αργότερα μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο με την παροχή πολιτιστικών οργανισμών που δημιουργήθηκαν κατά την περίοδο εκείνη με χαρακτηριστικό παράδειγμα το ICOMOS (και φυσικά τον Χάρτη της Βενετίας που δημιουργήθηκε από αυτό, 1964).

Τρεις είναι οι παράμετροι που ασχολείται η διαχείριση πολιτιστική κληρονομία:

- Υλικά στοιχεία, εννοώντας οτιδήποτε έχει σχέση με τον πολιτισμό και μπορεί να είναι χειροπιαστό υλικό αγαθό. Όλοι οι αρχαιολογικοί χώροι, όλα τα μνημεία και οποιοδήποτε μουσειακό αντικείμενο χαρακτηρίζεται ως κομμάτι της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Άυλα στοιχεία, εννοώντας οτιδήποτε στοιχείο μη χειροπιαστό που σχετίζεται με την πολιτιστική κληρονομία. Κάθε μύθος που ίσως να έχει αναφερθεί για κάποια περιοχή ή κάποιο πρόσωπο, οι παραδόσεις που κατέχει μια ομάδα ανθρώπων που κατοικούν στην ίδια περιοχή, οι παραδοσιακοί χοροί, ορισμένες κοινωνικές αντιλήψεις που διαθέτουν, ακόμα και ορισμένες λατρευτικές πρακτικές που μπορούν να κατέχουν.
- Αξίες, εννοώντας οποιαδήποτε ομάδα ανθρώπων που δείχνουν ενδιαφέρον προς την πολιτιστική κληρονομία. Για παράδειγμα σε αυτή την κατηγορία ανήκει ο τουρίστας που διαλέγει ως εναλλακτικό τρόπο τουρισμού τον πολιτιστικό τουρισμό.

Σύμφωνα λοιπόν με την παραπάνω παράγραφο μπορούμε να πούμε πως ως διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς νοείται η ολόπλευρη προστασία που γίνεται μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων σε ένα πλαίσιο διεπιστημονικό και κυρίως μέσω της συνεργασίας ανάμεσα στην υλική πολιτιστική κληρονομία και τις αξίες. Οι ειδικοί της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι εκείνοι που οργανώνουν και στήνουν προγράμματα μέσω των οποίων μπορούν και τίθενται τόσο μοντέρνες όσο και παραδοσιακές μέθοδοι διαχείρισης σε ένα πλαίσιο που δομείται από άτομα διαφορετικών μεταξύ τους ειδικοτήτων. Οι άνθρωποι που μπορούν και απαρτίζουν μια ομάδα η οποία ασχολείται με τα αντικείμενα των πολιτιστικών μονάδων απαρτίζονται ως εξής: έχουμε τους υπεύθυνους διαχείρισης οι οποίοι συνήθως λειτουργούν ως ηγέτες ή ως υπεύθυνοι της ομάδας που υπάρχει για την εκτέλεση του οποιουδήποτε προγράμματος, υπάρχουν οι σύμβουλοι διαχείρισης οι οποίοι συνήθως λειτουργούν και ως εξωτερικοί παράγοντες και συνεργάτες και υπάρχουν και το εκτελεστικό κομμάτι το οποίο συνήθως καθοδηγείται είτε από τους υπεύθυνους είτε από τους συμβούλους διαχείρισης. Θα λέγαμε πως το αντικείμενο της διαχείρισης είναι καινούργιο και πρόσφατο, αποτελεί έναν νέο επαγγελματικό κλάδο που χαρακτηρίζεται από επιστημονικότητα και κυρίως λειτουργεί ως αυτόνομη ειδικευση.

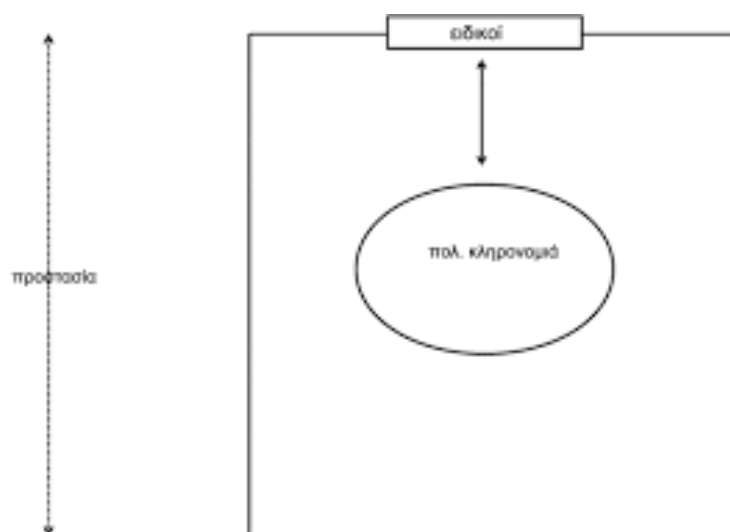
1.3.2 Μοντέλα πολιτιστικής διαχείρισης

Από πολύ νωρίς εμφανίστηκε η ανάγκη για την διαχείριση των πολιτιστικών αγαθών, τα μοντέλα διαχείρισης αποτελούνται από ολοκληρωμένα βήματα τόσο πρακτικής φύσεως όσο και θεωρητικής κάνοντας χρήση στρατηγικών προδιαγραφών, συγκεντρωτικά βήματα μεθοδολογίας και διάφορα εργαλεία οργάνωσης και εφαρμογής των διαφόρων προγραμμάτων. Ήδη από τον 19ο αιώνα φαίνεται να πρωτοεμφανίζεται το πρώτο μοντέλο διαχείρισης. Τρία είναι τα μοντέλα, το πρώτο “Υλικό Κεντρικό Μοντέλο” το οποίο δείχνει να εμφανίζεται κατά τον 19ο αιώνα, το δεύτερο που ονομάζεται “Αξιοκεντρικό Μοντέλο”, το οποίο εμφανίζεται κατά την δεκαετία του ‘80 και στην ουσία είναι μια αναθεωρημένη πράξη του πρώτου μοντέλου και στις μέρες μας θα λέγαμε ότι είναι και το πιο διαδεδομένο, και τέλος το τρίτο και τελευταίο μοντέλο “Ζώσας Πολιτισμικής Κληρονομιάς” το οποίο εμφανίζεται στα τέλη της δεκαετίας του ‘90 και στις αρχές του 2000 το οποίο μοντέλο φαίνεται να λειτουργεί σαν κριτική στο δεύτερο. Ας εξετάσουμε αναλυτικά παρακάτω τα τρία αυτά μοντέλα τα οποία είναι παγκοσμίως αναγνωρισμένα και αποδεκτά.

1. Υλικό κεντρικό μοντέλο

Εμπνευσμένο από τον Δυτικό κόσμο προέρχεται το πρώτο μοντέλο διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς με αφορμή τον χαρακτηρισμό της αρχαιολογίας ως επιστημονικό πλέον κλάδο κατά τον 19ο αιώνα. Σύμφωνα λοιπόν με αυτό το μοντέλο διοίκησης οποιοδήποτε υλικό παρουσιάζει ενδιαφέρον από ιστορική, αρχαιολογική, αισθητική και επιστημονική άποψη ελέγχεται και δίνεται έμφαση από αυτό το μοντέλο για την προστασία τους. Ως άμεσο επομένως σκοπό του έχει την καλή διατήρηση και προστασία του υλικού αγαθού για να μπορεί να μεταδίδεται στις επόμενες γενιές χωρίς να έχει υποστεί αλλοιώσεις οι οποίες θα το κάνουν να χάσει εν μέρη την ταυτότητα του. Αυτό που πρεσβεύει στην ουσία το μοντέλο αυτό είναι η κατασκευή και οργάνωση ενός επιχειρησιακού σχεδίου το οποίο παρουσιάζει μια μελέτη ανάκτησης και αποκατάστασης ενός μνημειακού αγαθού. Σύμφωνα με τα δεδομένα του σχεδιασμού του μοντέλου αυτού οι ειδικοί που επιτρέπεται να συμμετάσχουν στις εργασίες αυτές είναι συνήθως αρχαιολόγοι ή ειδικοί που κατέχουν γνώσεις για τα πολιτισμικά αγαθά αυτά. Στην ομάδα αυτή δεν συμμετέχουν άνθρωποι με γνωστικό αντικείμενο την διαχείριση ως βασικού συντελεστή. Επισήμανση δίνεται μόνο στην προστασία των πολιτιστικών αγαθών, πολλές φορές γίνεται και απαγόρευση χρήσης από την κοινωνία για την προστασία τους. Από το συγκεκριμένο μοντέλο προτείνεται η λιγότερη δυνατή παρέμβαση, από την ομάδα που αποτελεί το μοντέλο αυτό, με άμεσο σκοπό να μην χάσει σε καμία περίπτωση την πρωταρχική χρήση και αισθητική το κάθε πολιτιστικό αγαθό. Σε κάθε περίπτωση απαγορεύονται οι οποιοσδήποτε ανακατασκευές στο αγαθό, ενώ το μόνο που μπορεί να γίνει είναι οι διάφορες ενέργειες αναστήλωσης.

Πέρα από τα πολλά θα λέγαμε θετικά που παρουσίασε και συνεχίζει να παρουσιάζει το παραπάνω μοντέλο, λόγω των πολεμικών συρράξεων που ακολούθησα κατά το 19ο αιώνα κατάφερε να προστατέψει στο έπακρο τα πολιτισμικά αγαθά κάθε περιοχής. Παράλληλα παρουσιάζει και αρκετές αδυναμίες και υστερεί όσον αφορά την προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς δεν λαμβάνει υπόψη καθόλου το κομμάτι αυτό και λαμβάνει υπόψη μόνο τα υλικά στοιχεία του πολιτισμού. Επίσης λαμβάνεται υπόψη μόνο η γνώμη των ειδικών που αποτελούν την ομάδα αυτού του μοντέλου, με αποτέλεσμα ορισμένες φορές να μην συμμετέχει με οποιοδήποτε τρόπο η κοινωνία που περιβάλλει το κάθε μνημειακό στοιχείο που επρόκειτο να προστατευτεί και να συντηρηθεί. Από πολλούς το μοντέλο αυτό χαρακτηρίζεται και ως συμβατικό, πολλοί από τους ειδικούς διαχείρισης αποφεύγουν με κάθε τρόπο να το χρησιμοποιούν, παρόλα αυτά όμως πολλές χώρες συνεχίζουν να κάνουν χρήση του. Ο τρόπος λειτουργίας του μοντέλου αποτυπώνεται στο παρακάτω σχέδιο:

Εικόνα 1 Υλικό κεντρικό μοντέλο πολιτιστικής διαχείρισης. (Πηγή: Πούλιος, 2010).

2. “Αξιοκεντρικό” μοντέλο

Το δεύτερο μοντέλο διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομιάς αναπτύχθηκε κυρίως από τον Δυτικό κόσμο το '80 και μετά. Την εποχή εκείνη όσον αφορά τα μοντέλα αυτά, με εξαίρεση τους αρχαιολόγους, πολλές διαφορετικές άλλες ομάδες ειδικών της διαχείρισης άρχισαν να εγείρουν διεκδικήσεις για να αναλάβουν και να έχουν μεγαλύτερο λόγο στις εργασίες που προβλέπει το μοντέλο αυτό. Σήμερα το συγκεκριμένο μοντέλο έχει καταφέρει να υιοθετηθεί από πολλούς φορείς προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς σε κρατικά επίπεδα με χαρακτηριστικά παραδείγματα χώρες όπως ο Καναδάς, οι ΗΠΑ, οι Αυστραλία και η Μεγάλη Βρετανία. Αλλά και πολλοί διεθνείς οργανισμοί με γνωστικό αντικείμενο ασχολίας τους την πολιτιστική κληρονομία όπως η Unesco, αλλά και κέντρα εκπαιδευτικά και ερευνητικά με χαρακτηριστικό παράδειγμα εκείνο του Λος Άντζελες το Getty Conversation Institute. Εκτός από τον δυτικό κόσμο το μοντέλο αυτό τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει και υιοθετείται και από χώρες που δεν ανήκουν σε αυτό το κομμάτι όπως η Κίνα. Ως πυρήνας του μοντέλου αυτού θα λέγαμε ότι στέκεται ο Χάρτης της Μπούρα που υπογράφηκε στην Αυστραλία το 1999 από το ICOMOS, ο οποίος αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα κείμενα για την ορθή διαχείριση των αξιών της κάθε χώρας ξεχωριστά.

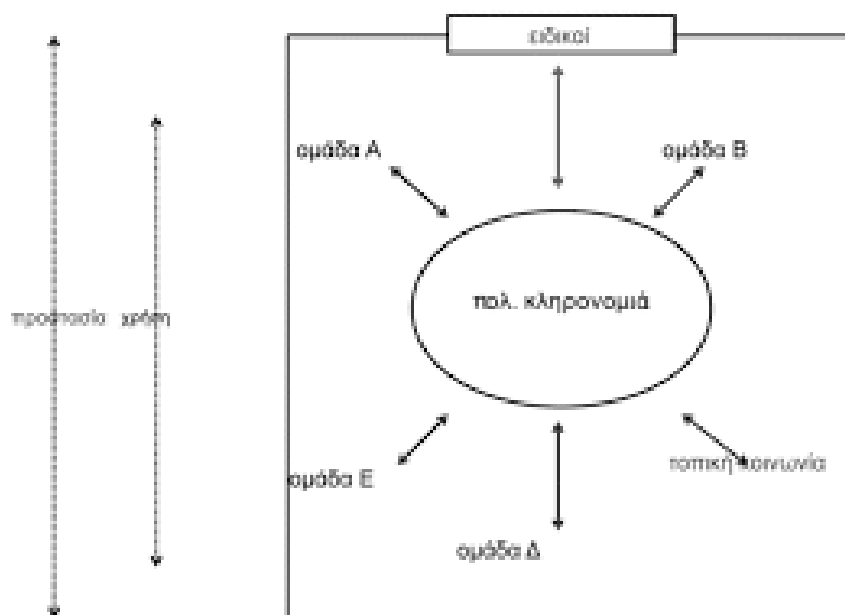
Ενώ στο πρώτο μοντέλο δίνεται βάση στα πολιτιστικά αγαθά/υλικά σε αυτό το μοντέλο πρωταρχικό ρόλο έχουν οι αξίες, εννοώντας τις αξίες που κάθε μέλος ομάδας ενδιαφέροντος προσδίδει στα διάφορα πολιτιστικά αγαθά. Σε αυτές τις ομάδες δεν ανήκει μόνο εκείνη που ενδιαφέρεται για το υλικό κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και εκείνη που δίνει βάση στα άυλα σημεία και στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το στοιχείο της “αυθεντικότητας” της πολιτιστικής κληρονομιάς συνδέεται με τις αξίες που προστατεύει το μοντέλο αυτό. Το πλαίσιο της διαχείρισης στο κομμάτι αυτό παρουσιάζεται ως κοινωνική καθώς και πολιτική διαδικασία και είναι σε βάθος χρόνου, κάθε προγραμματισμός του νοείται μακροπρόθεσμος. Το μοντέλο αυτό λειτουργεί πιο δημοκρατικά, λαμβάνει υπόψη του κάθε πολιτιστική αξία καθώς και κάθε άποψη και γνώμη της ομάδας ενδιαφέροντος που αποτελείται και στρέφεται προς αυτές με ισότιμες ενέργειες. Σε αυτό το μοντέλο σχεδιάζεται ένα “σχέδιο διαχείρισης” το οποίο σημειώνει όλες τις αξίες, τις περιγράφει με κάθε λεπτομερειακό τρόπο ώστε να αξιολογηθεί μέσω αυτού η σημασία που έχουν. Η συγκεκριμένη καταγραφή έχει ως άμεσο στόχο εκτός από το να της αναφέρει ώστε να γνωρίζει η ομάδα των ειδικών που συμμετέχουν στο μοντέλο αυτό ποιες αξίες υπάρχουν και με αυτό τον τρόπο να τις διαφυλάσσουν. Σε αυτό το μοντέλο σε αντίθεση με το πρώτο, η κοινωνία συμμετέχει ενεργά πάντα όμως υπό την επίβλεψη και καθοδήγηση της ομάδας που αποτελείται από τους ειδικούς. Ένα σύστημα ισορροπίας θα λέγαμε ότι προσπαθεί να δημιουργήσει το μοντέλο αυτό, ανάμεσα στην ομάδα των ειδικών καθώς και την κοινωνία, διότι με την καθημερινή χρήση της πολιτιστικής κληρονομιάς από την κάθε ομάδα δημιουργείται η χρήση από την κοινωνία και η προφύλαξη και η προστασία από την ομάδα των ειδικών της διαχείρισής της. Ανάμεσα τους λοιπόν χρειάζεται να υπάρξει ισορροπία για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα του κάθε σχεδίου.

Ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα του μοντέλου αυτού είναι ο αποτελεσματικός συνδυασμός που δημιουργείται κατά την διαχείριση όχι μόνο της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και την άυλης. Οι ειδικοί που συμμετέχουν στο μοντέλο αυτό καταφέρνουν να δημιουργούν στο σχέδιο τους την διάσωση των υλικών στοιχείων μιας πολιτιστικής κληρονομιάς πάντα όμως υπό τον συνδυασμό με τα άυλα στοιχεία που την συμπληρώνουν και της δίνουν την δυνατότητα να εμπλουτίζουν την ερμηνευτικότητά τους. Άλλο επίσης σημαντικό πλεονέκτημα του μοντέλου αποτελεί και

η δημοκρατική υπόσταση που προσδίδει με το να λαμβάνει υπόψη του και την γνώμη των ομάδων ενδιαφέροντος που υπάρχουν. Βέβαια το τελευταίο μπορεί και καταφέρνει σε ορισμένες φορές να λειτουργεί και ως αδυναμία στο μοντέλο αυτό και να λαμβάνεται η δημοκρατικότητα που υπάρχει ως μειονέκτημα του, δηλαδή, οι ειδικοί καταλήγουν στο να μην έχουν τον αποκλειστικό λόγο και την τελική απόφαση στο κομμάτι της διαχείρισης, όπως συμβαίνει στο υλικοκεντρικό μοντέλο, και αυτό μπορεί να φέρει καταστροφικά θα λέγαμε συμπεράσματα στο σχέδιο διαχείρισης με αποτέλεσμα να υπάρχουν αντίθετα αποτελέσματα από εκείνα που πρωτοπρεσβεύτηκαν.

Το μοντέλο αυτό σήμερα είναι πιο διαδεδομένο τόσο στον δυτικό όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Με τις κάθε μορφής καταγραφές του μοντέλου αυτού καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι παρουσιάζεται πρόβλημα στις θέσεις καταγραφής και επιλογής των σχεδίων του καθώς συμμετέχουν πολλές διαφορετικές ομάδες μεταξύ τους που ορισμένες φορές υπάρχει δυνατότητα να καταλήξουν σε σύγκρουση μεταξύ τους.

Το παραπάνω μοντέλο αποτυπώνεται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα:

Εικόνα 2 Αξιοκεντρικό μοντέλο πολιτιστικής κληρονομιάς (Πηγή: Πούλιος, 2010).

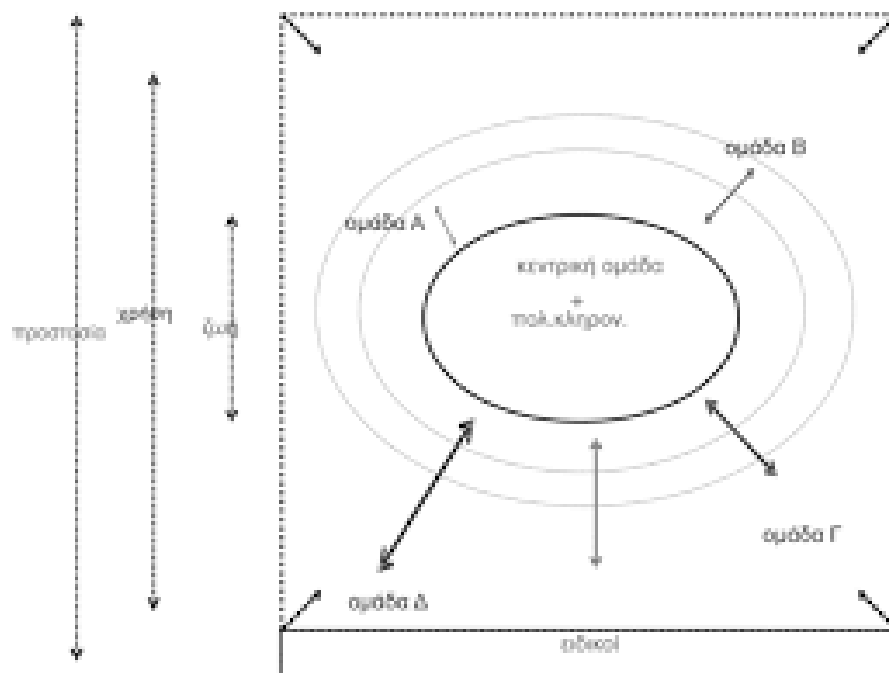
3. Μοντέλο “ζώσας πολιτισμικής κληρονομιάς”

Το μοντέλο αυτό δημιουργείται με πρωτοβουλία του ICCROM και το 1990 – 2000 καθιερώθηκε και σε διεθνές επίπεδο. Το μοντέλο αυτό δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε κάθε περίπτωση σε αντίθεση με τα υπόλοιπα παρά μόνο σε πολιτισμικά αγαθά τα οποία συνεχίζουν και υπάρχουν στο χρόνο και οι άνθρωποι μπορούν και τα χρησιμοποιούν. Η συνέχεια της κάθε πολιτιστικής κληρονομιάς που υπάρχει σε αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να προσδιορίζεται με βάση κάποια συγκεκριμένα στοιχεία:

- I. Η οποιαδήποτε ενέργεια που θα γίνεται στο κομμάτι του κάθε υλικού πολιτιστικού στοιχείου θα πρέπει να μην χάσει την αρχική του λειτουργία.
- II. Η οποιαδήποτε αλλαγή ή διαμόρφωση του θα πρέπει να προστατεύει την αρχική ερμηνευτικότητα του υλικού/ άυλου στοιχείου.
- III. Συνεχή προστασία και από την κοινωνία μέσω παραδοσιακών αρχών διαχείρισης και προστασίας.
- IV. Συμμετοχή και της κοινωνίας μέσα στο πλαίσιο αυτό.

Το μοντέλο αυτό είναι υπέρ θα λέγαμε στις αλλαγές και την διαδικασία της εξέλιξης των πολιτιστικών στοιχείων πάντα με ιδιαίτερη προσοχή ώστε να μην χάνεται η αρχική λειτουργία και ερμηνεία των στοιχείων αυτών. Παραδείγματα χρήσης αυτού του μοντέλου συναντάμε σε παραδοσιακούς οικισμούς αλλά και σε θρησκευτικούς χώρους όπου οι οποιεσδήποτε ενέργειες πάνω σε αυτά γίνονται πάντα υπό την επίβλεψη του να μην χαθεί η αυθεντικότητα τους. Το μοντέλο αυτό χαρακτηρίζεται ως ιεραρχικό και όχι ως δημοκρατικό, εδώ η κάθε ομάδα ιεραρχείται με διαφορετικά κριτήρια και με βάση τις διαφορετικές συνδέσεις που παρουσιάζει η κάθε μια τους με την πολιτιστική κληρονομία. Ως πρωταρχικό στόχο τα σχέδια του μοντέλου αυτού έχουν την άμεση προστασία για την συνέχεια της πρώτης χρήσης των πολιτιστικών στοιχείων από την κοινωνία. Εδώ δίνεται σημασία στην κοινωνία αφού εκείνη είναι αυτή που τα χρησιμοποιεί σε καθημερινή βάση, υπό την επίβλεψη όμως της ομάδας των ειδικών οι οποίοι “προσθέτουν” τις διαδικασίες προστασίας τους στη χρήση των προηγούμενων. Θα λέγαμε ότι το μοντέλο αυτό είναι πιο δεκτικό στις ενέργειες που μπορεί και δέχεται η κληρονομία, καθώς επιτρέπεται όχι μόνο η αναστήλωση αλλά υπάρχει και δυνατότητα πιο ενεργής παρέμβασης μέσω ανακατασκευών για παράδειγμα, σύμφωνα πάντα όμως με την αρχική λειτουργία που είχε ως τώρα το κάθε κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομίας.

Ως βασικό πλεονέκτημα του μοντέλου αυτού παρουσιάζεται το γεγονός ότι δημιουργεί μια στενή σχέση αλληλεξάρτησης μεταξύ του υλικού και του άυλου πολιτιστικού στοιχείου της κληρονομίας μας, επίσης δεν ενδιαφέρεται μόνο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομίας αλλά θέλει να κάνει διαδικασίες πάνω σε αυτό ώστε η κοινωνία να έχει άμεση σχέση μαζί του και όχι να αποστασιοποιείται και απλώς να διατηρείται η κληρονομία ως υλικό και τίποτε παραπάνω. Και μια από τις σημαντικότερες δυναμικές καταστάσεις που δημιουργεί το μοντέλο αυτό είναι ότι αντιμετωπίζει την πολιτιστική κληρονομία ως αναπόσπαστο κομμάτι και στοιχείο της ατομικής αλλά και της πολιτιστικής ταυτότητας της υπάρχουσας κοινωνίας. Έκτος βέβαια των δυναμικών σχέσεων που δημιουργεί το μοντέλο αυτό υστερεί σε θέμα χρόνου, δηλαδή, χρειάζεται πολύ παραπάνω χρόνο για να μπορέσει να εξετάσει και να αναλύσει με ποιες διαδικασίες μπορεί να δεθεί η αλλαγή και η συνέχεια, αναλλοίωτη θα λέγαμε στο παρόν και στο μέλλον, και πως θα συνδεθεί η συμπληρωματική εργασία της ομάδας των ειδικών με εκείνη της βασικής που αποτελείται από την τοπική κοινωνία.

Εικ. 3 : Μοντέλο «ζώσας πολιτισμικής κληρονομιάς». Κεντρική ομάδα και πολιτισμική κληρονομιά, και ειδικοί. Η κεντρική ομάδα θεωρείται αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτισμικής κληρονομιάς και με τον τρόπο αυτόν διαφοροποιείται από τις ομάδες ενδιαφέροντος. (Σημείωση: η «κεντρική ομάδα» του μοντέλου ζώσας πολιτισμικής κληρονομιάς είναι διαφορετική από την «τοπική κοινωνία» του αξιοκεντρικού μοντέλου, η οποία θεωρείται μια από τις ομάδες ενδιαφέροντος). Η κεντρική ομάδα κατέχει τον πιο σημαντικό ρόλο στη διαδικασία της διαχείρισης, ενώ οι ειδικοί προσφέρουν ένα πλαίσιο υποστήριξης, καθοδήγησης και βοήθειας στην κεντρική ομάδα (Πηγή: Πούλιος, 2010)

1.4. Η εποχή της Νεωτερικότητας

Η έννοια της νεωτερικότητας ή αλλιώς νέοι χρόνοι θα λέγαμε ότι γεννιέται μετά από ένα συνδυασμό κοινωνικών, οικονομικών και φυσικά πολιτιστικών καταστάσεων όπου με το πέρασμα του χρόνου δείχνουν να λαμβάνουν διαφορετικές μεταξύ τους ερμηνείες και επεξηγήσεις. Ο κόσμος στις μέρες μας αλλάζει και διαμορφώνεται διαρκώς, περισσότερο από καταστάσεις που δημιουργούν διαφοροποιήσεις μεταξύ τους, και αυτό οδηγεί στο πέρασμα από την νεωτερικότητα στην εποχή της μετανεωτερικότητας όπως θα αναφερθούμε παρακάτω.

Ο όρος της νεωτερικότητας λοιπόν περιγράφει μια ιστορική χρονική περίοδο η οποία μπορούμε να πούμε ότι προέρχεται από προηγούμενα ιστορικά κινήματα όπως αυτό της Αναγέννησης και του Μεσαίωνα. Αν θέλουμε να προσδιορίσουμε χρονολογικά την τελευταία περίοδο θα την τοποθετούσαμε γύρω στο 18^ο αιώνα, δηλαδή την εποχή του Διαφωτισμού και λίγο πριν το ξεκίνημα της βιομηχανικής επανάστασης, με την νεωτερικότητα να εμφανίζεται λίγο μετά το τέλος του 20^{ου} αιώνα. Ο άνθρωπος αυτή την περίοδο αρχίζει να λαμβάνει σημαντική πλέον θέση στην κοινωνία. Έχει δικαιώματα, συμμετέχει σε νομικά ζητήματα, σαν ατομικό ον προστατεύεται από συνταγματικά καθεστώτα με αποτέλεσμα να καταφέρει πλέον και να καταλαμβάνει την θέση του δημιουργού. Με λίγα λόγια αυτή η εποχή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως

εποχή ανάπτυξης. Εδώ εμφανίζονται οι πρώτες ανθήσεις των εθνών και η κατοχύρωση της ταυτότητας τους. Καθώς λοιπόν η εμφάνιση του όρου αυτού συμπίπτει με την βιομηχανική επανάσταση δεν θα μπορούσε να μην δημιουργηθεί μια “έκρηξη” μηχανολογικών ανακαλύψεων και τεχνολογικών εφευρέσεων. Σε αυτό λοιπόν το πλαίσιο ο άνθρωπος της νεωτερικής εποχής καταλήγει να ορίσει μόνος του την πορεία του με βασικό γνώμονα τις νέες επιστημονικές ανακαλύψεις.

Σύμφωνα με τον κοινωνιολόγο Durkheim (ο οποίος προσπαθεί να συγκεντρώσει και να αναλύσει τις θεμελιώδεις έρευνες του με γνώμονα την ηθική, λαμβάνοντας πάντοτε υπόψη του την στροφή από την συλλογικότητα σε μια κατάσταση ατομικής διαδικασίας) στο αντίθετο πλαίσιο που δημιουργείται μεταξύ της νεωτερικότητας και της παράδοσης οι κοινωνικές επιστήμες θα πρέπει να βρίσκουν και να δίνουν μια απάντηση περισσότερο “μοντέρνα” που θα στηρίζεται σε μια ηθική ιδεολογία, η οποία θα έχει ως άμεσο αποτέλεσμα να δημιουργεί μια νέα τάξη που από κοινωνικής άποψης θα θεωρείται ηθική. Σύμφωνα λοιπόν με τον Durkheim η ηθική της Νεωτερικότητας υποστηρίζει πως για να υπάρχει μια κοινωνική ισορροπία θα πρέπει να δημιουργείται μια σχέση αλληλοσυμπλήρωσης κοινωνίας και ατόμου, θα πρέπει το ένα να επηρεάζει το άλλο για τον καθορισμό ορισμένων σταθερών καταστάσεων. Επομένως η εποχή αυτή προσβέει για τον Durkheim μια κοινωνία με ηθική ένωση των ατόμων που ζουν μέσα σε αυτή, όπου οι σχέσεις τους στηρίζονται στην αλληλεγγύη ώστε να φέρει αυτό ως αποτέλεσμα μια ισχυρή συλλογική κατάσταση και σκέψη. (Πηγή : Εμφιετζής Ι. Ιανουάριος 27,2011).

1.5. Η εποχή της Μετανεωτερικότητας.

Μετά την εποχή της νεωτερικότητας χρονολογική σειρά παρουσιάζει η μετανεωτερικότητα. Αρχικά φαίνεται να χρονολογείται στο τέλος του 20ου αιώνα, αλλά ήδη από το 1970 φάνηκε να εμφανίζεται μια νέα μεταρρύθμιση στο πεδίο του πολιτισμού, κάνοντας τις πρώτες φανερές ενέργειες σε πολιτισμικές και κοινωνικές καταστάσεις αλλά δημιουργώντας και μια νέα κατάσταση και άποψη για την κουλτούρα. Μπορούμε να ισχυριστούμε πως η μετανεωτερικότητα χωρίζεται σε δυο βασικά τμήματα, το πρώτο φαίνεται να ασχολείται με την ανάπτυξη του πολιτισμού και γενικότερα των τεχνών ενώ το δεύτερο τμήμα της κάνει αναφορά σε μια χρονική περίοδο που φαίνεται να αλλάζει ολοκληρωτικά την κοινωνία. Σύμφωνα με το τελευταίο λοιπόν υπάρχει μεγάλη διχογνωμία για το αν η μετανεωτερικότητα αναφέρεται και ασχολείται με το πολιτισμό ή το κοινωνικό σύνολο μας. Δυσκολίες μοιάζει να έχει και ο καθορισμός της έννοιας της μετανεωτερικότητας, καθώς δείχνει να συνεργάζονται και να εμπλέκονται σε αυτή τόσες διαφορετικές μεταξύ τους οπτικές έννοιες. Παρόλα αυτά όμως πολλοί χαρακτηρίζουν την περίοδο αυτή ως μια κατάσταση που λειτουργεί ερμηνευτικά και επεξηγηματικά στις θεωρίες που εμπλέκονται με την κοινωνία. Πολλές φορές υπάρχουν συσχετίσεις μεταξύ της έννοιας αυτής με εκείνη της παγκοσμιοποίησης, όπου φαίνεται ο πολιτισμός να “προσαρμόζεται” σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης και αυτό έχει ως αποτέλεσμα να αλλοιώνεται η πολιτιστική κληρονομία και να “χάνεται όλο ένα και περισσότερο η ευαισθητοποίηση για την προστασία και την εξασφάλιση της από γενιά σε γενιά”. Η παγκοσμιοποίηση είναι μια διαδικασία που διαφοροποιεί και ταυτόχρονα μπορεί και ομογενοποιεί τον πολιτισμό. Διάφορες μεταξύ τους έννοιες όπως εκείνη της μετανάστευσης, της κινητικότητας των πολιτών από χώρα σε χώρα και εκείνη του τουρισμού φυσικά καταλήγουν να αποστασιοποιούν εν μέρη την έννοια του χώρου, να μην δίνεται πλέον τόση σημασία στην αμφίδρομη μεν σχέση ανθρώπου και

εδάφους. Ο Carl Ortwin Sauer ισχυρίζεται πως «ο πολιτισμός είναι το τοπίο, ο φυσικός χώρος το μέσον, το πολιτιστικό τοπίο είναι το αποτέλεσμα» (Καλιφόρνια, 1925). Επομένως ο χώρος μπορεί να θεωρηθεί ένα μέσο που παράγει αξίες, διαφορετικές νοηματικές ερμηνείες προερχόμενες από την κοινωνία που υπάρχει στο συγκεκριμένο αυτό τόπο και πάντα φυσικά σε αλληλεπίδραση με το παρελθόν και το τώρα. Τα πολιτισμικά, για παράδειγμα, στοιχεία αντιπροσωπεύουν ένα στοιχείο συνέχειας και ένα κομμάτι της συλλογικής μνήμης. (Carl Ortwin Sauer, 1925).

Την περίοδο της μετανεωτερικότητας η παγκοσμιοποιημένη οικονομία του 20ου αιώνα έφερε ως αποτέλεσμα να σημειωθούν ριζικές αλλαγές σε πολλές πόλεις και αστικά κέντρα. Αυτή η κατάσταση διευκολύνει την μετακίνηση επιχειρήσεων και την δυνατότητα να εγκατασταθούν διάφορες επιχειρήσεις σε διαφορετικές μεγάλες αστικές πόλεις. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα οι πόλεις να θέλουν να αυξάνουν διαρκώς την οικονομική τους κατάσταση φέρνοντας είτε κεφάλαιο προς αυτές είτε δημιουργώντας καλύτερες αστικές παροχές. Η κατάληξη του παραπάνω “μοντέλου” καταφέρνει και δημιουργεί διαρκώς καινούργιες καταστάσεις αναζωογόνησης της πόλης και φυσικά καινούργια πολιτιστικά πρότυπα κατανάλωσης. Δομικά η πόλη νιώθει διαρκώς το αίσθημα πως θα πρέπει να αναβαθμίζεται η εικόνα της. Λέγοντας αναβάθμιση εννοούμε δύο βασικά πράγματα, την δημιουργία αρχικά της πόλης με τέτοιο τρόπο ώστε να κατάληξη να είναι ένα καταναλωτικό προϊόν για τον χρήστη/επισκέπτη και φυσικά την αναβάθμιση της ταυτότητας της πόλης. Αυτό στο οποίο υπόκειται τελικά κάθε πόλη είναι η διαρκής αλλαγή της ταυτότητας της, χάνοντας πολλές φορές την αρχική της φυσιογνωμία και αλλάζοντας το πολιτιστικό της υπόβαθρο.

Οι ενέργειες που θα πρέπει επομένως να κάνουν οι πόλεις είναι να κρατήσουν και να αξιοποιήσουν στο καλύτερο δυνατό βαθμό τόσο την πολιτισμική τους κληρονομία όσο και την αρχιτεκτονική τους κληρονομία και να χρησιμοποιήσουν τα δύο τελευταία ως εργαλεία προστασίας, ανάδειξης και σαφώς διατήρησης της πολιτιστικής τους ταυτότητας. Τέλος, σύμφωνα με τους εκφραστές του κινήματος της Μετανεωτερικότητας η εξασφάλιση ενός καλύτερου μέλλοντος θα πρέπει να γίνεται υπό την προστασία του πολιτισμού και του σεβασμού προς το παρελθόν αλλάζοντας και προσαρμόζοντας την αστική κατάσταση σε αυτό και όχι το αντίθετο. Επομένως η πολιτιστική κληρονομία και κυρίως εκείνη που συνδέεται άμεσα με την αρχιτεκτονική μας κληρονομία έχει καταφέρει να αναλάβει ένα σημαντικό κομμάτι της μεταβιομηχανικής ανάπτυξης της πόλης, τόσο στο οικονομικό και κοινωνικό κομμάτι αλλά κυρίως έχει εμπλακεί στην ανάπτυξη διαφόρων μορφών εναλλακτικού τουρισμού.

Κεφάλαιο 2ο

2.1. Τουρισμός

Καινούργιο πεδίο μελέτης ορισμένων ακαδημαϊκών, ερευνητών και σχολιαστών έχει αρχίσει να αποτελεί ο τουρισμός καθώς και η ανάλυση του. Ήδη από το 1970 έχουν εμφανιστεί οι πρώτες μελέτες της έννοιας του τουρισμού, αργότερα το 1980 εμφανίζεται μια καινούργια τάση αύξησης για την μελέτη και την ανάλυση του με αποτέλεσμα ήδη από τα τέλη του 1980 να παρατηρείται μια απότομη αύξηση της τουριστικής εκπαίδευσης. Αυτό που θα πρέπει να διευκρινίσουμε είναι το πως ο τουρισμός δεν σχετίζεται μόνο με την χαλάρωση

και τις καλοκαιρινές διακοπές, αλλά πως αποτελεί αντικείμενο πολλών επιστημονικών κλάδων μαζί. Ορισμένοι κλάδοι από αυτούς είναι φυσικά η ψυχολογία, οικονομία, γεωγραφία κ.λπ... Σύμφωνα με τα παραπάνω η μελέτη του τουρισμού ανεξαρτήτως από ποια οπτική γωνία θα τον εκλάβει κανείς να τον εξετάσει, είναι σημαντικός για πέντε σημαντικούς λόγους:

- i. Για να δούμε το ξεχωριστό χαρακτηριστικό κάθε προορισμού
 - iii. Για να κατανοήσουμε πόσο σημαντικά είναι τα οικονομικά έσοδα που προέρχονται από τις δραστηριότητες του τουρισμού
 - iv. Για να γίνει κατανοητό σε ποιες βιομηχανίες θα πρέπει να γίνει μια αναβάθμιση
 - iv. Για να δούμε ποιο είδος μάρκετινγκ θα πρέπει να εφαρμόσει και κυρίως με ποιους τρόπους θα προσεγγίσουμε τους τουρίστες/καταναλωτές για να επισκεφτούν μια χώρα
 - v. Ενίσχυση των τουριστικών βιομηχανιών για την σωστή απόφαση που πρέπει να λάβουν και το είδος δράσης που πρέπει να εφαρμόσουν για την ανάπτυξη αυτού του τομέα
- (Stephen L. Page, σελ. 15-16).

2.1.1 Η έννοια του τουρισμού

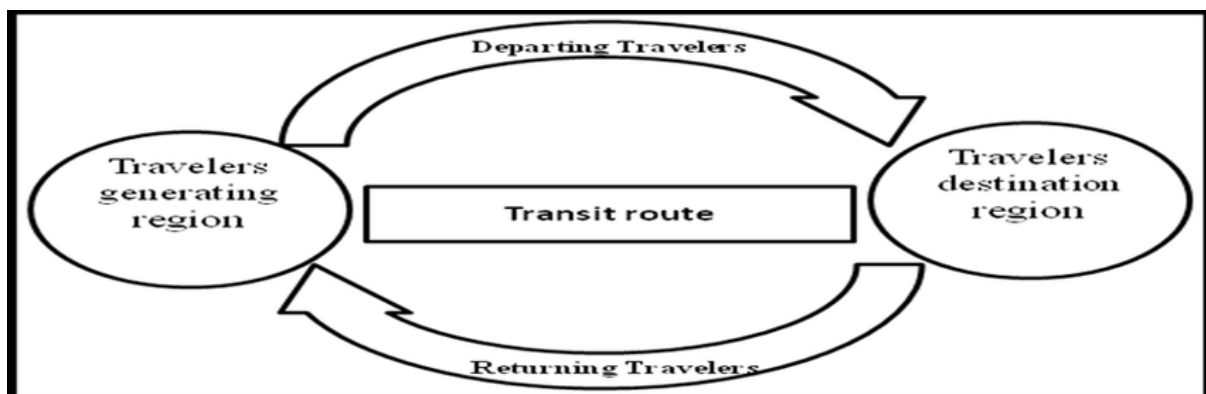
Πολλές φορές έχει γίνει προσπάθεια να οριστεί η έννοια του τουρισμού, αυτό πάντα γινόταν με την βοήθεια του όρου ταξίδι που πολλές φορές βρισκόταν να χρησιμοποιούνταν εναλλακτικά. Σύμφωνα με τον διεθνή οργανισμό του τουρισμού, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού/ World Tourism Organization (WTO) «ο τουρισμός ορίζεται ως οι δραστηριότητες των ανθρώπων που ταξιδεύουν και διαμένουν σε τόπους εκτός του συνηθισμένου περιβάλλοντος τους για όχι περισσότερο από ένα συνεχή χρόνο, για αναψυχή, επαγγελματικούς και άλλους σκοπούς που δεν σχετίζονται με την άσκηση κάποιας δραστηριότητας αμειβόμενης στον τόπο επίσκεψης». Η χρήση αυτής της ευρείας έννοιας κάνει δυνατό τον προσδιορισμό του τουρισμού που διεξάγεται μεταξύ των διαφορετικών χωρών και αυτού που πραγματοποιείται εντός των ορίων μιας χώρας. Ο “τουρισμός” αναφέρεται σε όλες τις δραστηριότητες των επισκεπτών και περιλαμβάνει τόσο τους “τουρίστες” (τους επισκέπτες που διανυκτερεύουν για μια τουλάχιστον βραδιά overnight visitors) όσο και τους “επισκέπτες της ίδιας μέρας (same-day visitors) (www.world-tourism.org).

Ως φυσική ανάγκη πλέον χαρακτηρίζεται η έννοια του τουρισμού για τους ανθρώπους. Είναι μια ενέργεια που προέρχεται από την ανάγκη του ανθρώπου να έρθει σε επαφή με κάθε τι διαφορετικό, με το διαφορετικό περιβάλλον, την ιστορία του κάθε τόπου ξεχωριστά και φυσικά το κομμάτι του πολιτισμού και την επαφή με τις παραδόσεις και τον τρόπο ζωής των άλλων περιοχών. Ο τουρισμός είναι μια έννοια που τα τελευταία τριάντα χρόνια παρουσιάζει ραγδαίες εξελίξεις. Ενώ στην αρχή ξεκίνησε ως μια μορφή απλά μετακίνησης για προσωπικούς λόγους του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά, πλέον έχει καταλήξει να αγγίζει πολλούς διαφορετικούς κλάδους από διάφορες επιστήμες. Έχει φτάσει στο σημείο να παράγει και να προσφέρει διαφορετικές μεταξύ τους υπηρεσίες καταλήγοντας να λειτουργεί ως καταναλωτικό προϊόν. Επομένως δεν θα μπορούσε ο τουρισμός να μην χαρακτηρίζεται με σιγουριά ως μια διεθνής οικονομική δραστηριότητα. Αυτό βέβαια είναι άκρως λογικό, το να εξελιχθεί ως μια οικονομική δραστηριότητα μια ενέργεια η οποία παρόλο που είναι έμφυτη και λειτουργεί ως φυσική ανάγκη του ανθρώπου, μπορεί και παράγει υπηρεσίες τις οποίες ο καταναλωτής/τουρίστας απαιτεί και ζητάει.

Βέβαια πολλές δημόσιες υπηρεσίες κρίνουν αναγκαίο κομμάτι την πραγματοποίηση τουρισμού από όλους τους ανθρώπους. Ήδη εδώ και πολύ καιρό έχουν εδραιωθεί πολλά κοινωνικά δικαιώματα τα οποία προσφέρουν στους πολίτες την δυνατότητα

πραγματοποίησης τουρισμού. Ένα πολύ σημαντικό κομμάτι που καλύπτει ο τουρισμός είναι εκείνο της άμεσης επαφής του ανθρώπου με τους διαφορετικούς για εκείνον πολιτισμούς. Δίνεται η δυνατότητα στους ανθρώπους να γνωρίσουν καινούργια ιστορικά, πολιτιστικά, κοινωνικά, γεωγραφικά και ανθρώπινα στοιχεία τα οποία μέχρι τότε δεν είχε την δυνατότητα να δει και να ζήσει. Ο τουρισμός εκτός από διεθνές και πολύπλευρό φαινόμενο που είναι έχει χαρακτηριστεί και ως μια μαζική δραστηριότητα των ανθρώπων. Αυτό το φαινόμενο μαζικού τουρισμού εμφανίζεται περίπου το δεύτερο μισό του εικοστού αιώνα.

Ένα από τα καλύτερα και πιο ευρέα πλαίσια για να μπορέσουμε να προσδιορίσουμε το σύστημα που περιβάλλει τον τουρισμό είναι εκείνο που ανακάλυψε ο Leiper (1990), ο οποίος προσπάθησε να προσδιορίσει τον τουρισμό χρησιμοποιώντας ως υποκείμενα του τον τουρίστα, τον τόπο από τον οποίο έχουν προέλευση οι τουρίστες, τον τόπο προορισμού τους, τις διαδρομές που χρησιμοποιούν για να φτάσουν μέχρι τον προορισμό τους και φυσικά όλες τις απαραίτητες υπηρεσίες που χρειάζεται να καταναλώσουν όπως για παράδειγμα κάποιο ξενοδοχείο ή κάποιο μεταφορικό μέσο για να φτάσουν μέχρι τον προορισμό τους κ.λπ... Σύμφωνα με το σύστημα αυτό μας επιτρέπεται να κατανοήσουμε πως βασικό στοιχείο του τουρισμού είναι η μεταφορά, καθώς μπορεί και δίνει τόσο τις περιοχές που προέρχονται οι τουρίστες με εκείνες όσο με εκείνες που πηγαίνει. Με λίγα λόγια το συγκεκριμένο σύστημα μας δίνει την δυνατότητα να καταλάβουμε την ενέργεια του τουρισμού τόσο από την μεριά του τουρίστα όσο και από την μεριά του προμηθευτή καθώς με αυτό τον τρόπο μας δίνεται η ευκαιρία να δούμε οποιοδήποτε προϊόν/υπηρεσία επηρεάζει και ταυτόχρονα ρυθμίζει τον τουρισμό. Επίσης μπορούμε να κατανοήσουμε όλα τα διαφορετικά μεταξύ τους τουριστικά στοιχεία που υπάρχουν σε αλληλεξάρτηση και σε αλληλοεπηρεασμό με τον τουρίστα. Τέλος το σύστημα αυτό μας δίνει να καταλάβουμε πως όλα τα στοιχεία αυτά λειτουργούν με σκοπό να δημιουργηθεί εκείνο που ονομάζουμε τουριστική εμπειρία (Stephen J. Page, σελ. 9-15).

Εικόνα 4 Το τουριστικό σύστημα του Leiper (ανασχεδιασμένο από Page,1995, βασισμένο στο τροποποιημένο από Leiper, 1990). (Πηγή: Stephen J. Page, σελ.13).

2.1.2. Τουριστικό φαινόμενο- Ιστορική αναδρομή

Δεν θα μπορούσε ο τουρισμός σε καμία περίπτωση να σχολιαστεί ως ένα πρόσφατο φαινόμενο, η εμφάνιση του φαίνεται να είναι πολύ παλιά στην ανθρώπινη ιστορία. Αρχικά ο τουρισμός χαρακτηριζόταν από μια δραστηριότητα που ήταν προνόμιο των αριστοκρατών καθώς ήταν η μόνη ταξική ομάδα που είχε τόσο την δυνατότητα χρόνου όσο και οικονομική. Οποιαδήποτε χρονική στιγμή και αν εξετάσουμε το φαινόμενο του τουρισμού θα δούμε ότι παρουσιάζει δύο βασικά θέματα :

α) το ένα αναφέρεται στην συνέχεια που παρουσιάζει, δηλαδή, ο τουρισμός είναι μια σημαντική πλέον κατάσταση για τους περισσότερους ανθρώπους,
και

β) κατέχει το στοιχείο της μεταβολής, δηλαδή, βλέπουμε ότι ο τουρισμός έχει αλλάξει μέσα στους αιώνες και ανάλογα με την κάθε χρονική περίοδο δείχνει να μην μένει σταθερός.

Αν θέλουμε να χωρίσουμε τον τουρισμό σε χρονικές περιόδους θα τον χωρίζαμε σε τέσσερις μεγάλους περιόδους :

- Την κλασική εποχή
- Τον μεσαίωνα
- Την αναγέννηση και την μεταρρύθμιση
- Τον μεγάλο γύρο της Ευρώπης (Grand Tour) και
- Τον Μεταπολεμικό τουρισμό.

Όσον αφορά τον τουρισμό στα πλαίσια του αρχαίου ελληνικού πολιτισμού θα λέγαμε ότι δεν παρουσίασε τόσο μεγάλο ενδιαφέρον. Μεγάλη σημασία για τον τουρισμό φάνηκε να δίνεται μόνο από τους Αρχαίους Έλληνες φιλόσοφους όπως ο Αριστοτέλης ο οποίος δείχνει να δίνει μεγάλη σημασία στον ελεύθερο χρόνο των ανθρώπων. Την περίοδο κατά το 776 π.Χ. με αφορμή τους Ολυμπιακούς Αγώνες δόθηκε μεγάλη σημασία στην μετακίνηση και γενικά στο τουρισμό. Οι Αρχαίοι Έλληνες φαίνεται ότι ταξίδευαν και οργάνωναν εκδρομές με σκοπό την παρακολούθηση των αγώνων. Βέβαια οι μετακινήσεις αυτές αφορούσαν μόνο μετακίνηση εντός της χώρας, όσον αφορά μετακινήσεις εκτός της χώρας ήταν σχετικά πολύ περιορισμένες εξαιτίας των πολεμικών συγκρούσεων των τότε Ελλήνων.

Αντιθέτως η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία φαίνεται να σχεδίαζε ειδικά μέσα με κύριο σκοπό την τουριστική μετακίνηση των πολιτών. Με πρωτοβουλίες της κρατικής διοίκησης δημιουργήθηκαν διάφορες εγκαταστάσεις αναψυχής. Επίσης ήταν από τους πρώτους που κατασκεύαζαν τουριστικές παροχές και εγκαταστάσεις με χαρακτηριστικό παράδειγμα εκείνο των κολοσσαίων. Αργότερα με το πέρασμα των χρόνων η Ρώμη αναπτύχθηκε πολύ γρήγορα ως ένα μεγάλο αστικό τουριστικό προορισμό. Για την εξυπηρέτηση και την παροχή διαφόρων τουριστικών υπηρεσιών διαμορφώθηκαν σημαντικές εγκαταστάσεις και κατασκευάστηκαν διαφορετικές μεταξύ τους υποδομές ώστε να πραγματοποιείται οποιοδήποτε τουριστικό φαινόμενο.

Κατά την εποχή του Μεσαίωνα βλέπουμε να εμφανίζεται ένα διαφορετικό τουριστικό φαινόμενο, αρχικά εξαιτίας της αλλαγής της κοινωνικής αντίληψης την περίοδο εκείνη όσον αφορά την πίστη που είχαν τότε, βλέπουμε άνοδο του Χριστιανισμού, το οποίο είχε ως αποτέλεσμα την δημιουργία τουριστικών μετακινήσεων για την παρακολούθηση τους των πανηγυριών/φεστιβάλ που γινόντουσαν. Παρόλο αυτά όμως ενώ υπήρχε σημαντική άνοδος του τουρισμού, εξακολουθούσε να πραγματοποιείται μόνο από τους αριστοκράτες καθώς και τους ιππότες. Την περίοδο εκείνη υπάρχουν και οι προσκυνητές οι οποίοι πραγματοποιούσαν ταξίδια στους Ιερούς Τόπους.

Κατά την Αναγεννησιακή περίοδο επίσης τα ταξίδια συνεχιζόντουσαν όχι με μεγάλη άνοδο βέβαια. Εκείνη την εποχή υπήρχαν πολλές εκδηλώσεις πανηγυριών καθώς και η δημιουργία πολλών διαφορετικών εμπορικών εκθέσεων. Η πλούσια αστική τάξη συνήθιζε να χτίζει μεγάλες κατοικίες σε διαφορετικές περιοχές για να τα χρησιμοποιούν ως μέρος ξεκούρασης/αναψυχής και απόδραση τους από την καθημερινότητα. Μετά το 1500 εμφανίζεται η περίοδος της Μεταρρύθμισης όπου με βάση τις ιδέες του Λούθηρου καθώς και του Καλβίνου που έδιναν μεγάλη σημασία στον ελεύθερο χρόνο, οι άνθρωποι αρχίζουν να μην έχουν την δυνατότητα του να κινούνται με τόση ευκολία.

Αργότερα, τον 18^ο αιώνα εμφανίζεται μια νέα μορφή τουρισμού που πιστοποιεί σε μεγάλο βαθμό τόσο την εξέλιξη του τουρισμού όσο και την μακροχρόνια συνέχεια του. Εμφανίζεται η υπό την αριστοκρατική μορφή τουρισμού γνωστή ως ο Μεγάλος Γύρος (Grand Tour). Μια μορφή τουρισμού που δείχνει να αφορά μόνο την εύπορη κοινωνική τάξη. Τα ταξίδια αυτή την περίοδο είχαν ως βασικό τους σκοπό την γνωριμία με καινούργιους πολιτισμούς καθώς και την παροχή εκπαίδευσης. Αυτό το συγκεκριμένο είδος τουρισμού όταν άρχισε να φτάνει στην Ευρώπη ήταν μια από της πρωταρχικές μορφές αναπτυσσόμενου τουριστικού φαινομένου. Σημαντικό χαρακτηριστικό του φαινομένου αυτού ήταν η άμεση σύνδεση του με την εκπαίδευση και γενικότερα την αποκόμιση των διαφόρων γνώσεων. Δινόταν έμφαση στις διαφορετικές μορφές τέχνης, στα διαφορετικά και ιδιαίτερα αρχιτεκτονικά κτίσματα και φυσικά στον πνευματικό κομμάτι της κάθε περιοχής που επισκεπτόντουσαν. Αργότερα εκτός από το ενδιαφέρον πραγματοποίησης ταξιδιού με σκοπό την εκπαίδευση, αναπτύχθηκε και η ιδέα για την σύνδεση των ταξιδιών με σκοπό την μελέτη των φυσικών φαινομένων καθώς και την παρατήρηση των τοπίων. (Stephen J. Page, σελ. 35-41).

Κατά τους μεταπολεμικούς χρόνους περίπου την δεκαετία του 1950 εμφανίζεται μια τάση διεθνούς τουρισμού που σιγά σιγά δείχνει να φέρνει στοίχια μαζικού τουριστικού φαινομένου. Ήδη εκείνη την περίοδο βλέπουμε πολλές σημερινές τουριστικές τάσεις να εμφανίζονται. Οι άνθρωποι λόγω δυνατότητας περισσότερου ελεύθερου χρόνου, περισσότερο εισόδημα και γενικότερα διάφορα στοιχεία τα οποία τους ευνοούσαν ώστε να δημιουργηθεί μια τάση ανάπτυξης της ζήτησης για διακοπές. Μετά την περίοδο του μεταπολέμου βλέπουμε τα περισσότερα αεροσκάφη που εξυπηρετούσαν για την μετακίνηση των τότε στρατιωτών, πλέον μετατρέπονται σε αεροσκάφη μετακίνησης επιβατών που αναζητούν διάφορα μέρη για τουρισμό και ξεκούραση.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο έχουμε την εμφάνιση του πρώτου οργανισμού που δημιουργεί και διαμορφώνει οργανωμένες διακοπές, ο οποίος οργανισμός δημιουργήθηκε από τον Vladimir Raiz. Αυτό έφερε ως αποτέλεσμα να υπάρξει μεγάλη αύξηση του τουριστικού φαινομένου. Πολλοί άλλοι οργανισμοί στην συνέχεια φαίνεται να εμπνέονται από τον πρωτοπόρο στο είδος του Vladimir Raiz. Όλο αυτό έφερε ως αποτέλεσμα να σημειώνεται σημαντικά ο αριθμός των τουριστών και να υπάρχει εμφάνιση ενός καινούργιου για την εποχή φαινομένου εκείνο του μαζικού τουρισμού.

Επομένως κατά το πέρασμα των χρόνων παρατηρούμε ότι το φαινόμενο του τουρισμού δεν παραμένει ποτέ το ίδιο, αντιθέτως αλλάζει και διαφέρει από εποχή σε εποχή και κυρίως κάθε ταξίδι αποτελεί έναν σκοπό συγκεκριμένο, γι' αυτό και πλέον στις μέρες μας έχουν αναπτυχθεί πολλές διαφορετικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Στην συνέχεια του κεφαλαίου θα αναφερθούμε και πάλι στο φαινόμενο του τουρισμού κατά τους νεότερους χρόνους και ειδικότερα κατά την Μετανεωτερική εποχή.

2.1.3 Διάκριση τουριστικού φαινομένου

Όπως ο σκοπός που ορίζει μια μετακίνηση για την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού ή μιας εκδρομής δεν μπορεί να είναι πάντοτε κοινή για όλους έτσι και ο τουρισμός μπορεί να διακρίνεται και να κατηγοριοποιείται αναλόγως με τον τόπο, τον χρόνο, το είδος κ.λπ... Αν θέλουμε να παρουσιάσουμε κάποιες κατηγοριοποιήσεις του τουρισμού αυτές είναι ως εξής:

- Διάκριση ανάλογα με τον προορισμό των τουριστών, σε εσωτερικό μέρος ή κάποιο μέρος που ανήκει στο εξωτερικό τμήμα της χώρας που ζει. Επομένως σε αυτή την κατηγορία έχουμε τους προορισμούς εκείνους που βρίσκονται σε περιοχές της χώρας που

έχουν ως μόνιμη κατοικία και τους προορισμούς που επιλέγονται και βρίσκονται εκτός της χώρας που διαμένουμε.

- Διάκριση τουρισμού από πλευράς εποχής. Εδώ έχουμε το φαινόμενο του εποχιακού τουρισμού που διακρίνεται σε θερινός τουρισμός και χειμερινός, αναλόγως με την περίοδο που πραγματοποιείται.

- Διάκριση τουρισμού με βάση την μετακίνηση για το αν είναι ατομική ή ομαδική διαδικασία. Οπού στην ατομική μετακίνηση πρωτοβουλία για τον ορισμό του προγράμματος κατά το ταξίδι κατέχει μόνο ο τουρίστας ενώ στην ομαδική μετακίνηση το πρόγραμμα που θα ακολουθηθεί ορίζεται από κάποιο συγκεκριμένο άτομο.

- Διάκριση τουρισμού ανάλογα με τον σκοπό πραγματοποιήσεις του, οπού αναλόγως για το ποιος είναι ο τουρισμός αυτός λαμβάνει την κατάλληλη μορφή. Εδώ παρουσιάζονται οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού π.χ. πολιτιστικός τουρισμός, εκπαιδευτικός τουρισμός, αθλητικός τουρισμός κ.λ.π..

(Πηγή: UNWTO , <http://www2.unwto.org/>)

Ανεξαρτήτως από το ποιο είδος τουρισμού και με βάση πια διάκριση θα συμβεί, ο τουρισμός παρουσιάζει πολλές θετικές επιπτώσεις τόσο στο άτομο όσο και στην κοινωνία. Πολλές είναι οι δράσεις που αναπτύσσονται τα τελευταία χρόνια με σκοπό την δημιουργία αειφόρων μορφών τουρισμού ώστε να μην δέχεται τόσο η τοπική κοινωνία όσο και το περιβάλλον τις αρνητικές του επιπτώσεις. Για αυτόν τον σκοπό έχουν δημιουργηθεί εναλλακτικές μορφές τουρισμού διαφορετικές από τον κλασικό παραδοσιακό τρόπο τουριστικής μετακινήσεις. Πλέον οι εναλλακτικές αυτές μορφές τουρισμού ενδιαφέρονται για το περιβάλλον, τις νέες κατάλληλες μεθόδους προσέλκυσης των τουριστών και ένα σημαντικό άλλο στοιχείο την πολιτιστική κληρονομία. Θα αναφερθούμε παρακάτω αναλυτικότερα στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και κυρίως στην αειφόρο ανάπτυξη του φαινομένου αυτού.

2.2 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού

Κατά διαστήματα πολλές προσπάθειες έχουν γίνει να δοθεί ένας ολοκληρωμένος και κυρίως σαφές ορισμός για την έννοια του “εναλλακτικού τουρισμού”. Το 1984 στην Ταϊλάνδη οι συμμετέχοντες του οργανισμού ECTWT καθιέρωσαν ως ορισμό του εναλλακτικού τουρισμού το εξής «*μια διαδικασία που προωθεί μια δίκαιη μορφή ταξιδιού μεταξύ των μελών διαφορετικών κοινωνιών με στόχο την αμοιβαία αλληλοκατανόηση, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ των συμμετεχόντων*» (Holden 1984, όπως καταγράφεται στο de Kadt 1992). Όλοι οι ορισμοί βέβαια μεταξύ τους έχουν έναν κοινό παράγοντα οπού αναφέρεται στους μόνιμους κατοίκους της κάθε περιοχής που επισκέπτονται οι τουρίστες καθώς και την αλληλοεπίδραση που δέχεται ο ένας από τον άλλο και το αντίστροφο και την ιδέα που πρέπει να πρεσβεύει η τουριστική βιομηχανική δραστηριότητα τόσο για τους κατοίκους της περιοχής όσο και για τους τουρίστες.

Μια μορφή τουρισμού για να ορίζεται ως εναλλακτική θα πρέπει να έχει ως γνώμονα του τρεις βασικές αρχές σύμφωνα με τους Hitchcock, King και Parnwell (1993) :

- Θα πρέπει να υπάρχει συνεχής ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας για το ποιες δράσεις σκοπεύει να πραγματοποιήσει η κάθε μορφή τουρισμού στην συγκεκριμένη περιοχή σε συγκεκριμένη χρονική στιγμή

- Θα πρέπει να έχει ως γνώμονα για το πρόγραμμα και τις δράσεις που σκοπεύει να πραγματοποιήσει τον πολιτισμό και τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του κάθε τόπου

- Θα πρέπει η κάθε μορφή τουρισμού να σέβεται τόσο την αισθητική όσο και την οικολογική κατάσταση και ιδιαιτερότητα της κάθε περιοχής

Η κάθε μορφή εναλλακτικού τουρισμού έχει πλέον οριστεί ως μια ειδική μορφή τουριστικής ανάπτυξης με καλύτερα αποτελέσματα από εκείνο του μαζικού τουρισμού. Σύμφωνα με τους Lanfant και Graburn (1992) θεωρούν ότι η κάθε μορφή εναλλακτικού τουρισμού θα πρέπει να προσαρμόζεται σε ορισμένες διαστάσεις όσον αφορά τα καταλύματα, τα ενδιαφέροντα τον τουριστών, οι δραστηριότητες που πραγματοποιούν κ.λπ... Αρχικά ο εναλλακτικός τουρισμός ως κατάλυμα του κατέχει μόνο τις μικρές παραδοσιακές αρχιτεκτονικές μορφές κτιρίων, κάνει χρήση αντικειμένων και υλικών παραδοσιακού μοντέλου και κυρίως αναφερόμαστε σε μικρά κτίσματα οικογενειακές επιχειρήσεις και σε καμία περίπτωση καταλύματα που δημιουργούνται καθαρά για μαζικό τουρισμό. Επίσης, το προϊόν τουρισμού που βρίσκεται υπό κατανάλωση από τους τουρίστες θεωρείται πιο ακριβό καθώς ασχολείται με θεματικές σχετικές με τον πολιτισμό και σε καμία περίπτωση δεν συνδέεται με την εμπορευματοποίηση που κατέχει ο μαζικός τουρισμός. Οι δραστηριότητες που συμπεριλαμβάνονται στις ειδικές μορφές τουρισμού είναι άμεσα συνδεδεμένες με την φύση και γενικότερα οποιαδήποτε συνήθεια που συνδέεται με τον υγιεινό τρόπο ζωής. Η οργάνωση και ο τρόπος σχεδίασης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να ωφελείται η τοπική κοινωνία και να μην έχει μόνο ως γνώμονα της το οικονομικό κέρδος.

Επομένως οποιαδήποτε μορφή εναλλακτικού τουρισμού θα πρέπει πλέον να αντιμετωπίζεται ως μια ειδική μορφή τουριστικής ανάπτυξης για την κάθε περιοχή που οργανώνεται κάτω από μια ορισμένη στρατηγική αντιμετώπιση. Για παράδειγμα ο πολιτιστικός τουρισμός που θεωρείται ως εναλλακτική μορφή τουρισμού, εάν τυχόν εκτελείται κάτω από μη σωστή και ορθή στρατηγική οργάνωση μπορεί πολύ απλά να καταλήξει να είναι μια τουριστική δραστηριότητα που εγκαθίστανται σε μια περιοχή με πλούσια πολιτιστική κληρονομία χωρίς να αξιοποιείται με τον τρόπο που θα έπρεπε και θα μπορούσε.

(Πηγή: Αιβαλής Κ, κ.α. 2009 σελ. 41-47).

2.2.2 Πολιτιστικός τουρισμός

Στις δεκαετίες του 1980-1990 έχουμε ραγδαία ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού, και στην ανάπτυξη πολιτιστικών βιομηχανιών. Ένας σημαντικός λόγος σε αυτή την ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού είναι η άμεση σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην κατανάλωση των πολιτισμικών προϊόντων και τις υπηρεσίες ανεξαρτήτως ειδικότητας. Η εξέλιξη αυτή δεν αναφέρεται σε μια περιοδική κατάσταση που θα κρατούσε λίγο χρονικό διάστημα, αντιθέτως είναι μια μακροχρόνια κατάσταση που μπόρεσε και σημάδεψε τους παράγοντες της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης καθώς και τις πολιτιστικές καταστάσεις που γεννιούνται καθημερινά και καταφέρνουν να σημαδέψουν την μοντέρνα κοινωνία (Narshted, 1993). Σύμφωνα με τα παραπάνω, όλες οι τάσεις που δημιουργούνται οφείλονται στο τι ο τουρισμός πλέον εκδημοκρατοποιείται καθώς και στο ότι αυξάνεται η κατανάλωση που σχετίζεται με πολιτισμικά προϊόντα. Επίσης η έννοια της πολιτιστικής κληρονομιάς καταφέρνει όλο και περισσότερο να αναλυθεί και να διερευνηθεί στο καλύτερο δυνατό βαθμό φέρνοντας ως αποτέλεσμα να σχετίζεται όχι μόνο με τον υλικό πολιτισμό αλλά και τον πνευματικό και κυρίως να δίνεται βάση τόσο στην ανθρώπινη ύπαρξη όσο και στο φυσικό περιβάλλον που αυτή ανήκει.

Ο πολιτιστικός τουρισμός έχει οριστεί ως ο πιο μακροβιότερος εναλλακτικός τουρισμός. Έκανε την πρώτη του εμφάνιση με τους Ρωμαίους οι οποίοι παρουσιάστηκαν ως περιηγητές στις χώρες με πολιτιστικό ενδιαφέρον, μια από αυτές είναι η Ελλάδα καθώς και η Αίγυπτος, συνέχισαν να είναι μέρος του τουρισμού αυτού ως κομμάτι των θρησκευτικών προσκυνημάτων που θεσμοθετήθηκαν κατά τον Μεσαίωνα, και φτάσαμε ως την Μεγάλη Περιήγηση (Grand Tour). Με λίγα λόγια ο πολιτιστικός τουρισμός είχε μια μεγάλη ανταπόκριση στα ευρύτερα ευρωπαϊκά κοινωνικά στρώματα. Ο πολιτιστικός τουρισμός έχει οριστεί αρχικά ως η επίσκεψη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων ή γενικότερα οτιδήποτε επίσκεψη που πιθανόν σχετίζεται με την πολιτιστική κληρονομία του κάθε τόπου ξεχωριστά. Έτσι σύμφωνα με τον κατάλογο του Ευρωπαϊκού Κέντρου Παραδοσιακών και Περιφερειακών Κουλтурών (ECTARC, Llangollen Wales 1989) ανήκουν:

- Αρχαιολογικοί χώροι
- Μουσεία
- Οτιδήποτε παρουσιάζει ενδιαφέρον από άποψη αρχιτεκτονικής (κτίρια, χώροι, περιοχές)
- Εικαστικές/χειροτεχνιών τεχνών
- Παραστάσεις συνδεδεμένες με την παραδοσιακή-κλασική-σύγχρονη τέχνη
- Εορτές θρησκευτικού περιεχομένου
- Εκδηλώσεις πολιτιστικού περιεχομένου

Οι λόγοι που θα λέγαμε ότι ήταν η αιτία να υπάρξει σημαντική αύξηση στην επιλογή των διαφόρων μορφών εναλλακτικού τουρισμού (π.χ. πολιτιστικός τουρισμός) κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας οφείλονται κυρίως στον τρόπο που πλέον οργανώνεται ο μαζικός τουρισμός. Οι μετακινήσεις των τουριστών και των ανθρώπων γενικότερα χαρακτηρίζονται στις μέρες μας από μεγάλη ευκολία, το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστών δίνει έμφαση τόσο στην ποιότητα του ταξιδιού του όσο και στο περιβάλλον που θα πραγματοποιηθεί η επίσκεψη του κ.α.. Επιπλέον ως νέα μορφή αγοράς έχει οριστεί ο πολιτιστικός τουρισμός, η μορφή του τουρισμού αυτού βεβαιώνει την αλλαγή των αναγκών και των απαιτήσεων του τουρίστα, καθώς και τα κίνητρα που επιλέγει για την οποιαδήποτε πραγματοποίηση ενός τέτοιου είδους τουρισμού (Richards, 2001).

Εν ολίγοις ο πολιτιστικός τουρισμός ορίζει την γνωριμία του πολιτιστικού τουρίστα με το παρελθόν και το παρόν της κάθε περιοχής.

2.2.4 Πολιτισμικές επιδράσεις της τουριστικής ανάπτυξης

Ο τρόπος του σχεδιασμού της τουριστικής ανάπτυξης μπορεί να επιφέρει διαφορετικές επιπτώσεις σε διαφορετικές μορφές. Ο σωστός σχεδιασμός του τουρισμού μπορεί να έχει σημαντικά πλεονεκτήματα και να βοηθήσει στην καλύτερη δυνατή ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας. Ο έννοια “επιπτώσεις” αναφέρεται αρχικά στις αλλαγές που μπορούν και επηρεάζουν την κοινωνία, την οικονομία, τον περιβάλλοντα χώρο και φυσικά τον πολιτισμό των περιοχών που αναπτύσσεται η τουριστική αυτή δραστηριότητα (Κοκκώση- Τσάρτα, 1999).

Οι εναλλακτικές και ειδικές μορφές του τουρισμού μπορούν και προσφέρουν στην κάθε κοινωνία σημαντικές επιπτώσεις και επιδράσεις στο πολιτισμικό κομμάτι της κάθε περιοχής που εκτελείται μια τουριστική δραστηριότητα. Αρχικά σε αυτή την μορφή της τουριστικής ανάπτυξης δεν αναφερόμαστε στον τουρίστα μιας μάζας που αδιαφορεί για την κάθε αρνητική επίπτωση που θα μπορούσε να επιφέρει συνειδητά ή ασυνείδητα στην περιοχή που επισκέπτεται. Αντιθέτως αναφερόμαστε στον τουρίστα τον εναλλακτικό, τον υπεύθυνο που ενδιαφέρεται για την ποιότητα που θα διαθέτει η επίσκεψη που πραγματοποιεί.

Σε αυτές τις περιπτώσεις έχουμε δημιουργία εγκαταστάσεων οι οποίες ενδιαφέρονται για την τοπική κοινωνία και λειτουργούν σύμφωνα με της δικές του προδιαγραφές χωρίς να την υποβαθμίζει ή να την ορίζει σε τέτοιο πλαίσιο που να χάνει την αυθεντικότητά του.

Για να αναλύσουμε και να περιγράψουμε όλες τις πολιτισμικές επιπτώσεις που επιφέρει ο τουρισμός θα πρέπει να λάβουμε υπόψη όχι μόνο τα χαρακτηριστικά υποδομής της περιοχής που επισκέπτεται ο τουρίστας αλλά κυρίως και τα χαρακτηριστικά που διαθέτει σαν άτομο ο ίδιος ο τουρίστας. Αν θέλουμε να κάνουμε μια περισκόπηση στις επιπτώσεις που δέχονται περιοχή και τουρίστας θα την παρουσιάζαμε ως εξής:

- Αλλαγές στον τρόπο οργάνωσης και αναμόρφωσης της κοινωνικής υποδομής
- Παρουσιάζεται κοινωνική κινητικότητα καθώς και επαγγελματική
- Αναδιαμορφώνεται ο τρόπος επικοινωνίας που υπάρχει ανάμεσα στους τουρίστες και στους μόνιμους κατοίκους της περιοχής
- Οι κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων αλλάζουν μεταξύ τους και αυτό επηρεάζει ως ένα βαθμό και αλλαγές στα έθιμα που διαθέτει η κοινωνία και γενικότερα επιφέρει αλλαγές στην άυλη πολιτιστική τους κληρονομία
- Η σημαντικότερη θα λέγαμε επίπτωση που φέρνει η αύξηση του τουρισμού είναι εκείνη που προκύπτει από την οργάνωση διαφόρων δραστηριοτήτων εμπορευματοποίησης που εκτελούν οι μόνιμοι κάτοικοι της κάθε περιοχής με χρήση τόσο των τοπικών προϊόντων του πολιτισμού αλλά σαφώς και των παραδόσεων που διαθέτουν (Κοκκώση & Τσαρτά, 2001).

Πολλές βιβλιογραφικές αναφορές σημειώνουν και έχουν ως μελέτη περίπτωσης τις επιπτώσεις που υπάρχουν στο κοινωνικό-πολιτισμικό τομέα, με χαρακτηριστικό παράδειγμα το άρθρο που παρουσίασε το περιοδικό *Annals of Tourism Research*, τεύχος 15 (1988) με τίτλο «Οι κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού στην κεντρική Φλωρεντία» των *Ady Milman* και *Abraham Pizam*, όπου είχαν ως σκοπό να διεξάγουν μια έρευνα με την οποία θα ελεγχθούν και θα αξιολογηθούν οι απόψεις των κατοίκων για τις συνέπειες που επιφέρει ο τουρισμός στην κοινωνία. Η έρευνα ήταν τηλεφωνική, ρωτήθηκαν περίπου 203 οικογένειες της Φλωρεντίας και το αποτέλεσμα ήταν πως οι κάτοικοι υποστήριζαν κατά πολύ την βιομηχανική αύξηση του τουρισμού αλλά υποστήριζαν ότι κατά διαστήματα είχαν θετικές επιδράσεις πάνω τους οι δραστηριότητες αυτές και κυρίως η συνεχόμενη επέκτασή του. Αλλά υπήρχε και ένα μικρό ποσοστό που υποστήριξε ότι υπάρχουν αρνητικές επιδράσεις από το φαινόμενο αυτό.

Συνεπώς οι επιπτώσεις που προέρχονται από τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο πολιτισμικό κομμάτι ή ακόμα και σε οποιοδήποτε κομμάτι της κάθε περιοχής, είναι μια κατάσταση που απορρέει από τις σχέσεις που καταλήγουν να διαμορφώνονται ανάμεσα στα συστατικά που παρουσιάζει μια τουριστική δράση. Ανάμεσα σε αυτά τα συστατικά φυσικά ανήκει ο πυλώνας της όλης δραστηριότητας ο τουρίστας/καταναλωτής, ο χώρος που πραγματοποιείται η δραστηριότητα αυτή καθώς και ο χρόνος και φυσικά το είδος της παραγωγής και κατανάλωσης που υφίσταται η δραστηριότητα αυτή.

2.3. Μετανεωτερικότητα και μετα-τουρισμός

Ο τουρισμός στην εποχή της μετανεωτερικότητας έχει σταδιακά γίνει μια νέα τάση μορφής τουρισμού, που καταφέρνει και παρουσιάζει αλλαγές τόσο στον τουρισμό όσο και στην κοινωνία που πραγματοποιείται το φαινόμενο αυτό. Στην εποχή της μετανεωτερικότητας ο τουρισμός ισχυρίζεται ότι καταστρέφει τους παραδοσιακούς τουριστικούς κανόνες και την τάξη (με χαρακτηριστικό παράδειγμα εκείνο της εξόρυξης των νέων προορισμών και των νέων τουριστικών πόρων που προκύπτουν κατά την εποχή αυτή),

αλλά ταυτόχρονα υποστηρίζει την ατομική συμπεριφορά των τουριστών, την πρωτοβουλία, το συναίσθημα, την επιστροφή στην φύση, την υπηρεσία με το ανθρωπιστικό πνεύμα. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι σύμφωνα με αυτούς τους παράγοντες η μετανεωτερική συμπεριφορά του τουρισμού παίζει ένα σημαντικό και ταυτόχρονα θετικό ρόλο στους ανθρώπους οι οποίοι επιδιώκουν ένα λογικό και σταθερό πρότυπο τουριστικής ανάπτυξης. Ως ανθρώπινη δραστηριότητα, αναμφισβήτητα η τουριστική συμπεριφορά είναι μια έκθεση κοινωνικών ιδεολογικών κινήτρων και αξιών που δρουν στις τουριστικές δραστηριότητες. Επομένως η ρύθμιση της τουριστικής συμπεριφοράς, η προώθηση της τουριστικής κουλτούρας είναι ορισμένα από τα κίνητρα που οδηγούν της ανθρώπινες επιλογές στο πλαίσιο του τουρισμού (Zhang Buhong ,2016).

Το τουριστικό φαινόμενο στην εποχή αυτή φαίνεται να αλλάζει, οι τουρίστες αντανακλούν μια ανθρώπινη υποκειμενική κατάσταση που αλλάζει τόσο τον χρόνο και τον χώρο που καταφέρνει να επαναπροσδιορίσει την έννοια του τουρισμού και αυτό με αφορμή την επιλογή που έχει πλέον ο άνθρωπος να κατέχει ελευθερία και αυθεντικότητα στις επιλογές του. Στις μεταμοντερνιστικές απόψεις οι άνθρωποι μπορούν να είναι πάντα τουρίστες οπουδήποτε και οποτεδήποτε, ο τουρισμός εμφανίζεται σε οποιαδήποτε μορφή δραστηριότητας, οποιαδήποτε δραστηριότητα μπορεί να οριστεί ως τουρισμός. Πολλές έρευνες πλέον έχουν στρέψει το ενδιαφέρον τους στην καταναλωτική συμπεριφορά του τουρισμού στην μεταμοντερνιστική εποχή. Ο Zhang Jinhe (2014) και αρκετοί άλλοι ασχολήθηκαν με τα κύρια χαρακτηριστικά του τουρισμού στην εποχή αυτή:

- την ανησυχία για την ανθρωπότητα
- την υποκείμενη ατομική πρωτοβουλία
- την προσωπική ελευθερία του καθενός
- την επικέντρωση στην πολιτιστική πολυμορφία και
- την εμπειρία με ένα ανθρωποκεντρικό πνεύμα και μια οικολογική συνείδηση.

Η συμπεριφορά του μεταμοντέρνου τουρισμού καταναλώνεται με την επιστροφή στην παράδοση.

Πολλές αλλαγές μπορούμε να αντιληφθούμε στην οικονομία, στην πολιτική, στην κοινωνία καθώς και στην πολιτισμική μορφή της κάθε χώρας. Μέσω αυτών των αλλαγών προκύπτει μια νέα μορφή κουλτούρας οπου ερευνητές όπως ο Pakulski και ο Waters (1992) έχουν ορίσει ως μετα-πολιτισμό. Σύμφωνα πάλι με τους Urry και Lash (1994) υποστηρίζουν ότι ως σύγχρονος πολιτισμός χαρακτηρίζεται εκείνο που προκύπτει από τις παρακάτω κατηγορίες:

- τη μαζική παραγωγή
- τους μαζικούς καταναλωτές
- τις τεράστιες πόλεις
- την υλική και τεχνική πρόοδο
- την διαφοροποίηση
- την τυποποιημένη παραγωγή και τέλος
- την γραφειοκρατικοποίηση .

Όλα τα παραπάνω στην σημερινή κοινωνία βρίσκονται σε παρακμή ενώ αντιθέτως η:

- ευελιξία
- ποικιλομορφία
- αποδιαφοροποίηση
- κινητικότητα
- επικοινωνία
- αποκέντρωση και η
- διεθνοποίηση,

καταφέρνουν να βρίσκονται σε άνοδο όσον αφορά την σχέση τους με τον σύγχρονο πολιτισμό.

Στο πλαίσιο του τουρισμού το παραπάνω γνωμικό υποστηρίζει ότι αναδύονται νέες μορφές τουρισμού, οι οποίες δείχνουν να αντικαταστούν ή τουλάχιστον να αλλάζουν τις ήδη υπάρχουσες μορφές και τις θεμελιώδεις τουριστικές δομές.

Οι Lash και Urry (1994) όσο και οι Shaw και Williams (2004) υποστηρίζουν ότι έχει σημειωθεί σημαντική αλλαγή μέσα στις σύγχρονες κοινωνίες, με την μετάβαση από τον οργανωμένο σε αποδιοργανωμένο καπιταλισμό, ή από τον φορνισμό στον μετα-φορνισμό, δηλαδή μια στροφή από τη μαζική κατανάλωση σε πιο εξατομικευμένα πρότυπα κατανάλωσης. Αυτές οι μεταβολές χαρακτηρίζονται από τον Poon (1993) ως ένα συνεπαγόμενο τη μετάβαση από το παλιό τουρισμό (που αφορούσε τη συσκευασία και την τυποποίηση του “προϊόντος”) στον νέο τουρισμό (ο οποίος παρουσιάζεται και είναι κατακερματισμένος και ευέλικτος που μπορεί και προσαρμόζεται στα τωρινά δεδομένα). Αυτό το “θεώρημα” μπορούμε να το απεικονίσουμε στον παρακάτω πίνακα ως εξής:

ΜΕΤΑ-ΦΟΡΝΙΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
1)οι καταναλωτές κυριαρχούν, οι παραγωγοί προσαρμόζονται στις ανάγκες των καταναλωτών	π.χ. απόρριψη ορισμένων μορφών μαζικού τουρισμού, αυξημένη ποικιλία προτιμήσεων.
2) μεγαλύτερη ευελιξία αλλαγής προτιμήσεων των καταναλωτών	π.χ. λιγότερες επαναλαμβανόμενες επισκέψεις, πολλαπλασιασμός εναλλακτικών θέσεων επισκέψεις
3)αύξηση κατακερματισμού της αγοράς	π.χ. πολλαπλασιασμός εναλλακτικών μορφών τουρισμού με έρευνες βασισμένες στον τρόπο λειτουργίας του τουριστικού φαινομένου
4)ανάπτυξη νέων προϊόντων	π.χ. γρήγορες εργασίες στις τουριστικές τοποθεσίες
5)αυξημένες προτιμήσεις που εκφράζουν τη μάζα	π.χ. τουριστικά καταλύματα που προσαρμόζονται ξεχωριστά στον κάθε καταναλωτή/τουρίστα

Πίνακας 1 Το φαινόμενο του Μετα-φορνισμού και τα παραδείγματα στο φαινόμενο του τουρισμού. (Πηγή:

<http://www.davidpublisher.org/Public/uploads/Contribute/55dc27e2aae0a.pdf>)

Ο αριθμός των διανυκτερεύσεων και το κέρδος ενός προορισμού έχουν πάψει να είναι τα βασικά κριτήρια και πλέον δίνεται έμφαση στην ποιότητα, την ποικιλομορφία και τις ιδιαιτερότητες που μπορεί και προσφέρει το φαινόμενο του τουρισμού. Οι καταναλωτές/τουρίστες δείχνουν να έχουν πολλές επιλογές και δυνατότητες και συχνά αναλαμβάνουν φαινομενικά ασυμβίβαστες δραστηριότητες ενώ ταυτόχρονα προσπαθούν να επωφεληθούν από αυτό το φάσμα των ευκαιριών. Στις μέρες μας έχει προκύψει ένα νέο είδος τουριστικής ζήτησης με αποτέλεσμα να αλλάξει και η φύση της προσφοράς του τουρισμού. Οι μεταβολές στην προσφορά και τη ζήτηση του τουρισμού συνδέονται συνήθως με την έννοια του μετα-τουρισμού. Η έννοια του μετα-τουρισμού έχει αναπτυχθεί ως απάντηση στις στάσεις και τις προτιμήσεις των καταναλωτών, στην αγορά της μετανεωτερικής εποχής. Ο όρος φαίνεται ότι επινοήθηκε από τον Feifer (1985) και χρησιμοποιήθηκε στην συνέχεια από τον Urry (1990, 2002), τον Munt (1994) και άλλους. Οι μετα-τουρίστες είναι εξοικειωμένοι με την νέα τεχνολογία και ανταποκρίνονται στα μέσα ενημέρωσης. Ο Feifer (1985) χαρακτήρισε τον μετα-τουρισμό ως εκείνο που δεν χρειάζεται καν να εγκαταλείψει το σπίτι του, η εξοικειωμένη πλέον τουριστική εμπειρία μεταφέρεται στα σαλόνια τους μέσω της τηλεόρασης, των διαφόρων ιστοσελίδων και διαφόρων προγραμμάτων λογισμικού.

Οι μετα-τουρίστες έχουν πολύ διαφορετικές απόψεις και προσδοκίες από τους πιο συμβατικούς ή παραδοσιακούς τουρίστες. Σύμφωνα με ορισμένες απόψεις, οι μεταμοντέρνοι

τουρίστες αντιπροσωπεύουν το αντίθετο από εκείνο του μαζικού τουρίστα. Τείνουν να κερδίζουν αυθεντικές εμπειρίες απομακρυσμένη από μαζικούς τουριστικούς χώρους. (Black 2000 και Munt 1994). Άλλοι πάλι υποστηρίζουν πως η επίτευξη της αυθεντικότητας είναι ο απώτερος στόχος και η συνάντηση με τους ντόπιους κατοίκους της κάθε περιοχής που επισκέπτονται οι τουρίστες είναι ο πυρήνας της. Ωστόσο υπάρχουν συγγραφείς όπως ο Urry (1990, 2002) που ισχυρίζονται ότι οι άνθρωποι που ζουν στο μετανεωτερικό κόσμο που κυριαρχεί η “προσομοίωση” , αναζητάνε προσομοιωμένες εμπειρίες και όταν ταξιδεύουν. Για αυτούς ο τουρισμός είναι ένα παιχνίδι και κάθε τουριστική εμπειρία δεν μπορεί να είναι μοναδική και αυθεντική, καθώς προσπαθεί να απομιμήσει τα ίδια δεδομένα στοιχεία. Οι μετα-τουρίστες αποδέχονται πολλές ερμηνείες της ιστορίας και του πολιτισμού και δεν αναγνωρίζουν της υψηλή και χαμηλή κουλτούρα, με χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτό των θεματικών πάρκων. Οι μετα-τουρίστες γνωρίζουν το γεγονός ότι ο πολιτισμός είναι συχνά δημιουργημένος και μη αυθεντικός και δεν έχουν πρόβλημα να αποδεχθούν την μη πραγματική εμπειρία.

Ο σύγχρονος κόσμος βρίσκεται σε συνεχή ροή και διαθέτει πολλές διαφορετικές εσωτερικές συνδέσεις. Ο σημερινός κόσμος δημιουργείται από ένα μείγμα διαφορετικών πολιτισμών και κουλτουρών, διαφορετικοί άνθρωποι, διαφορετικά προϊόντα, εικόνες και ιδεολογίες. Η πολυπλοκότητα του τουριστικού προϊόντος καθώς και η διαδικασία ανάπτυξης του απαιτούν διεξοδικότερη μελέτη της τουριστικής βιομηχανίας από κοινωνικοπολιτική σκέψη και, ως εκ τούτων επανεξέταση της σύγχρονης προσέγγισης που έχει βασιστεί κυρίως στις παραδοσιακές θεωρίες διαχείρισης και εμπορίας, δίνοντας έμφαση στην οικονομική συναλλαγή και ανταλλαγή καθώς και στην ικανοποίηση των καταναλωτών/τουριστών.

Κεφάλαιο 3ο

3.1. Το Διεθνές Δίκαιο για την διασφάλιση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Όλες οι γενιές θα πρέπει να προστατεύουν την πολιτιστική κληρονομία. Η πολιτιστική κληρονομία θα πρέπει να διασφαλίζεται με τέτοιο τρόπο που να μην αλλάζει η αυθεντικότητα της, καθώς και η μετάδοση της στις μεταγενέστερες γενιές να γίνεται με τον καλύτερο τρόπο. Τόσο το Διεθνές Δίκαιο όσο και το Εθνικό Δίκαιο θα πρέπει να θεσπίζει εργαλεία που διαφέρουν μεταξύ τους για να προστατέψουν τον πολιτισμό της κάθε χώρας. Ο πολιτισμός κάθε κράτους αποτελεί ευθύνη του κάθε ανθρώπου ξεχωριστά. Συνοπτικά όπως παραθέτει και η Ντόρα Κόνσολα (1995): *«με τον όρο διεθνής προστασία εννοούμε την προστασία που παρέχεται στα πολιτιστικά αγαθά από διεθνείς οργανισμούς βάση διεθνών κανόνων. Με την έννοια που χρησιμοποιείται στην μελέτη αυτή ο όρος αναφέρεται στην δράση των οργανισμών με παγκόσμια εμβέλεια (Παγκόσμιοι Οργανισμοί)»*. Το περιεχόμενο του όρου “πολιτιστική κληρονομία” αφορά πολλές θεματικές περιοχές του παρελθόντος, πάντα βέβαια σε σχέση με τον ανθρώπινο πολιτισμό. Αναφερόμενοι στον όρο αυτό εννοούμε τον υλικό πολιτισμό όπως το θέατρο, τα μουσεία, τα βιβλία, τους αρχαιολογικούς χώρους, τα κτίρια, τα μνημεία, τα τεκμήρια, έργα τέχνης , και τον άυλο πολιτισμό όπως η λαογραφία, τα έθιμα, τις παραδόσεις, τη γλώσσα. Τέλος στον όρο περιλαμβάνεται και η “φυσική” κληρονομία όπως τα τοπία. Με την “φυσική” κληρονομία αναφερόμαστε στα διαφορετικά μεταξύ τους είδη

τεχνών πολλές φορές με μια γενική μορφή, αλλά φυσικά, και στις αντίθετες μεταξύ τους παραδόσεις κάθε παγκόσμιου πολιτισμού, προερχόμενα από το παρελθόν και το παρόν χώρου και χρόνου. Ανεξαρτήτως τις οποιαδήποτε αναφορές στην έννοια αυτή ο σκοπός και στόχος θα πρέπει να πρεσβεύει τόσο την προστασία όσο και την διασφάλιση της πολιτιστικής κληρονομιάς η οποία θα μεταδίδεται και στις επόμενες γενιές. Παρακάτω θα γίνει ακροθιγής αναφορά στους οργανισμούς και τους φορείς που ασχολούνται με την μελέτη και την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε διεθνές και εθνικό επίπεδο αλλά και σε διεθνής συμβάσεις.

3.1.1 Ο φορέας των Ηνωμένων Εθνών

Η ίδρυση του φορέα των Ηνωμένων Εθνών χρονολογείται στις 24 Οκτωβρίου του 1945, όπου αρχικά σημειώνεται η συμμετοχή 51 από όλων των κόσμο χωρών, οι οποίοι είχαν ως βασικό τους στόχο να ενωθούν και με εργαλείο την μεταξύ τους σύμπραξη να προκαθορίσουν την υποστήριξη καθώς και την διασφάλιση της ομόνοιας/ειρήνης. Από την ημέρα ίδρυσης του έως σήμερα ο οργανισμός αυτός κατάφερε να αποτελείται από 192 χώρες. Για να μπορέσει κάποιο κράτος να γίνει μέλος του οργανισμού αυτού θα πρέπει να δεχτούν όλες τις προϋποθέσεις που ορίζει ο Καταστατικός του Χάρτης, όπου η οριστικοποίηση του χρονολογείται στις 26 Ιουνίου του 1945 και τέθηκε αμέσως σε λειτουργία μετά την ίδρυση του φορέα των Ηνωμένων Εθνών. Ο συγκεκριμένος χάρτης υπογράφηκε στον Άγιο Φραγκίσκο. Ως στόχοι του οργανισμού αυτού ορίζονται οι εξής:

- η ύπαρξη ομόνοιας σε διεθνή εμβέλεια
- όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα να προωθούνται και να σέβονται με τον ίδιο τρόπο
- με βασικό μέσω την συνεργασία να μπορούν οι συμμετέχοντες χώρες να βρίσκουν λύσεις σε τυχόν προβλήματα που μπορεί να εμφανιστούν και να τις επιλύουν και
- οι σχέσεις όλων των χωρών μεταξύ τους να αναπτύσσονται με γνώμονα τις σχέσεις που έχουν ορισθεί με ειρηνικές διαδικασίες

Ο οργανισμός αυτός λόγο του ότι είναι ο πρώτος διεθνής οργανισμός που δημιουργήθηκε, είχε την ικανότητα να οργανώσει και άλλους οργανισμούς (επίσης διεθνείς) ώστε να μπορούν να βοηθούνται μεταξύ τους και να στηρίζει ο ένας τον άλλον. Για να φέρει λύση στα οποιαδήποτε προβλήματα που προκύπτουν μεταξύ των μελών του, ο οργανισμός αυτός έχει κατασκευάσει και διαθέτει κατάλληλα εργαλεία και μέσα. Οποιαδήποτε απόφαση και αν χρειαστεί να λάβουν τα μέλη του οργανισμού θα πρέπει να γίνει ανεξαρτήτως των χαρακτηριστικών των χωρών που δίνουν την ψήφο τους (π.χ. το μέγεθος, την θέση που κατέχει στο χάρτη, την πολιτική κατάσταση που διαθέτει καθώς και την κατάσταση που έχει στον οικονομικό του τομέα). Την ίδια χρονολογία, έναν μήνα μετά την ίδρυση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών κατάφερε να δημιουργήσει τον πρώτο διακυβερνητικό οργανισμό την Unesco (https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=10).

Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει και η Ντόρα Κόνσολα (1995): «οι διακυβερνητικοί οργανισμοί αναπτύσσουν δραστηριότητα σε διάφορα πεδία, ανάμεσα στα οποία ξεχωριστή θέση κατέχει εκείνο της πολιτιστικής κληρονομιάς. Από την κατηγορία αυτή ο σημαντικότερος αναμφισβήτητος οργανισμός είναι η Ουνέσκο, που αποτελεί τον κατ' εξοχήν διεθνή φορέα προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς, και έχει ως αποκλειστικό σκοπό την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο μόνος οργανισμός της υποκατηγορίας αυτής, το ICCROM, έχει

αξιόλογη δραστηριότητα, σε έναν όμως εξειδικευμένο τομέα, τη συντήρηση. Και ένα μικρό μόνο τμήμα της δράσης τους αφορά την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς ».

3.1.1.1. Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών: Εκπαιδευτικός Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός. (UNESCO)

Με πρωτοβουλία του οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών στις 16 Νοεμβρίου του 1945 αρχίζει να λειτουργεί ο οργανισμός της Unesco (United Nations, Educational, Scientific and Cultural Organization). Ορίζει τρεις βασικούς κλάδους με τους οποίους επρόκειτο να ασχολείται:

- την εκπαίδευση
- την επιστήμη και
- τον πολιτισμό

Τους κλάδους αυτούς τους χρησιμοποιεί έτσι ώστε να εκπληρώσει τον σκοπό της σχετικά με τις ανθρώπινες αξίες και την διαφύλαξή τους όσο και για να οργανώσει ένα περιβάλλον τον οποίο θα στηρίζεται σε μια ειρηνική βάση. Ως παγκόσμιο εργαστήριο έχει οριστεί ο οργανισμός αυτός, με σκοπό να μεταφέρει και να ανταλλάξει το πληροφοριακό υλικό που διαθέτει σε κάθε κλάδο από τους οποίους ασχολείται. Βασίζεται πολύ στην έννοια της συνεργασίας, γι' αυτό έχει καταφέρει να συνεργαστεί με 193 κράτη που είναι μέλος αυτού του οργανισμού φυσικά και επίσης με τα έξι μέλη που είναι συνδεδεμένοι με αυτό σε σχέση με τους τομείς που εμπλέκεται. Η Unesco βασίζεται σε ορισμένους άξονες για να επιτύχει την συλλογή και αποστολή διαφόρων μεταξύ τους πληροφοριών ,δηλαδή, προσπαθεί να συλλέξει πληροφορίες γνώσεων οι οποίες αργότερα θα πρέπει να μεταδίδονται σε κάθε τομέα ξεχωριστά που ασχολείται με απώτερο σκοπό να προτείνει λύσεις οι οποίες εκτός από πρωτοποριακές θα πρέπει να εμπνέεται από μια μορφή καινοτομίας, για να πετύχει την παραπάνω διαδικασία θα πρέπει να βασίζεται σε τρεις συγκεκριμένες λειτουργίες :

- την έρευνα
- την ανταλλαγή των ενδεχομένων αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τις έρευνες που πραγματοποιεί και
- την καταγραφή και σύνταξη αυτών

(Ζορμπά Μ. 2014, σελ 153-155).

Μια επίσης πολύ σημαντική ενέργεια που πραγματοποιείται από τον οργανισμό αυτών είναι να μπορεί να εντοπίσει οποιοδήποτε πρόβλημα που ίσως προκύψει σε κάποιον κλάδο και ξεκινάει μια διαδικασία οργάνωσης και δημιουργίας στρατηγικά μέσα και εργαλεία τα οποία θα έχουν την ικανότητα να φέρουν άμεση επίλυση του προβλήματος αυτού με γνώμονα πάντα την υποστηρίζει ηθικών μεταξύ τους αρχών. Καθορισμό δημιουργίας και σύνταξης ορισμένων κειμένων και άρθρων με επίσημο χαρακτήρα έχει ορίσει η Unesco σε περιπτώσεις που δημιουργούνται διαφωνίες μεταξύ των χωρών (π.χ. για πολιτισμικές καταστάσεις), όπου θα υπογράφονται συμφωνίες και όρια. Οτιδήποτε συντάσσεται στα κείμενα αυτά θα πρέπει να εμπνέεται και να βασίζεται σε κάποιους κοινούς κανόνες. Η Unesco λειτουργεί ως βοηθός για την σύνταξη αυτών των κειμένων/άρθρων. Σε δύο κατηγορίες χωρίζονται τα συγκεκριμένα κείμενα:

- σε εκείνα με δεσμευτικό χαρακτήρα (συμβάσεις, συμφωνίες) και

- σε εκείνα με μη δεσμευτικό χαρακτήρα (δηλώσεις, συστάσεις)

(Πηγή: <http://www.unesco-hellas.gr/gr/default.htm>)

3.1.1.2. Διεθνές Κέντρο με σκοπό την Μελέτη, Συντήρηση και Αποκατάσταση πολιτιστικών αγαθών (ICCROM).

Η ίδρυση του διεθνούς αυτού κέντρου χρονολογείται το 1959. Η Unesco ανέλαβε την πρωτοβουλία για την δημιουργία του καθώς και να λειτουργεί ως διακυβερνητικός φορέας που θα είναι αυτόνομος. Ως βασικό του στόχο ορίζει τον εμπλουτισμό του περιβάλλοντος συντήρησης και αποκατάστασης. Επίσης θέλει να ενίσχυση το πνεύμα ευαισθητοποίησης περί πολιτιστικής κληρονομιάς όσον αφορά την σημασία του. Η Ντόρα Κόνσολα (1995) εξηγεί : *" ως κανονικά μέλη κυβερνήσεις κρατών και ως συνδεδεμένα μέλη ιδιωτικά ιδρύματα ειδικευμένα στη συντήρηση των πολιτιστικών αγαθών. Κύριοι σκοποί του είναι η συλλογή , η μελέτη , και η διάδοση στοιχείων σχετικών με τη συντήρηση και την αποκατάσταση πολιτιστικών αγαθών , η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών και η οργάνωση εξειδικευμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων."*

3.1.1.3. Διεθνές Συμβούλιο των Μουσείων (ICOM)

Βασικός του σκοπός είναι να έχει την ικανότητα να μπορεί να αντιλαμβάνεται και στην συνέχεια να εντοπίζει διαφορετικά μεταξύ τους προβλήματα που μπορεί τυχόν να υπάρχουν μέσα στον χώρο του μουσείου ως κτίριο ή προβλήματα σχετικά με τα εκθέματα που φιλοξενεί, όσο και προβλήματα που τυχόν δημιουργούνται μεταξύ του ανθρώπινου δυναμικού που το κάθε μουσείο απασχολεί. Η Unesco χαρακτηρίζεται ως ο βασικός σύμμαχος του συμβουλίου αυτού και από την πρώτη κιόλας περίοδο έδειξε να το υποστηρίζει προσφέροντάς του ένα κτίριο μέσα στο οποίο θα μπορούσε να στεγάσει το έργο του, με έδρα το Παρίσι. Σύμφωνα με την Ντόρα Κόνσολα (1995): *«ο οργανισμός αυτός ιδρύθηκε ήδη από το 1946 από την Ουνέσκο να συμβάλει στην ανάπτυξη και τη διαχείριση μουσείων όλων των κατηγοριών. Οι βασικοί του σκοποί είναι: να ενθαρρύνει και να ενισχύει την ίδρυση, την ανάπτυξη και την επαγγελματική διαχείριση μουσείων κάθε είδους, να προωθεί τις γνώσεις για το ρόλο των μουσείων και την επιστήμη της μουσειολογίας και να οργανώσει την συνεργασία μεταξύ των μουσείων».*

3.1.1.4. Διεθνές Συμβούλιο των Μνημείων και των Χωρών (ICOMOS)

Τα αποτελέσματα του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου στάθηκαν ως η αιτία δημιουργίας του Διεθνούς Συμβουλίου των Μνημείων και των Χωρών, ένα χρόνο μετά την σύνταξη του Χάρτη της Βενετίας, το 1965 με τοποθεσία την Βαρσοβία. Αποτελεί των πρώτο συμβούλιο με αντικείμενο ασχολίας τα μνημεία και τους χώρους σε ολόκληρο τον κόσμο. Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο οι καταστροφές που δέχτηκαν σε διεθνές πάντοτε επίπεδο όλα τα πολιτιστικά μνημεία (αρχιτεκτονικού, ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος) ήταν

τεράστια. Ο συγκεκριμένος οργανισμός κατάφερε να ασχοληθεί με διάφορους τομείς που εμπλέκονται και ασχολούνται με την πολιτιστική κληρονομία, με αποτέλεσμα να χαρακτηριστεί διεθνής οργανισμός και να αποτελείται ένας από τους βασικούς συμβούλους της Unesco. Έχει καταφέρει να αποτελεί σημαντικό κομμάτι διαφορετικών μεταξύ τους τομέων πάντοτε με σκοπό την ανάπτυξη των πρωταρχικών του στόχων. Μπόρεσε να αναδιαμορφώσει τις ήδη υπάρχουσες καταστάσεις και άλλοτε να δημιουργήσει καινούργιους κανόνες με κύριο στόχο του την προστασία των μνημείων της πολιτιστικής κληρονομίας. (Πηγή : <https://www.icomos.org/en/>)

3.1.1.5. Φορείς των πόλεων της Παγκόσμιας Κληρονομίας (OWHC)

Στις 8 Σεπτεμβρίου του 1993 με τοποθεσία τη Φέζ του Μαρόκο ιδρύεται ο οργανισμός των Πόλεων της Παγκόσμιας Κληρονομίας. Όλες οι πόλεις που υπάρχουν στον κατάλογο της Παγκόσμιας Κληρονομίας της Unesco, οι οποίες φτάνουν τις 300 σε αριθμό δημιουργούν τον συγκεκριμένο οργανισμό. Ο συγκεκριμένος πληθυσμός καταφέρνει να ξεπεράσει τα 164 εκατομμύρια κατοίκους οι οποίοι έχουν ως συγκεκριμένο σκοπό την διαφύλαξη και την σωστή προώθηση της πολιτιστικής κληρονομίας. Οι ειδικοί διαχείρισης πολιτιστικής κληρονομίας όσο και οι Δήμαρχοι της κάθε πόλης ξεχωριστά είναι αυτοί που καθορίζουν και στην ουσία αντιπροσωπεύουν και εκπροσωπούν τον παραπάνω οργανισμό. Οι πόλεις που θεωρούνται μέλη του οργανισμού αυτού κατέχουν κάποιους κοινούς στόχους που ορίζονται ως εξής:

- Η Σύμβαση περί Παγκόσμιας Κληρονομίας να μπορεί να ευνοηθεί
- Ανταλλαγή γνωστικών περιεχομένων με αντικείμενα περί προστασίας και σωστής διαχείρισης της κληρονομίας των πόλεων
- Ενέργειες και διαδικασίες εμπνευσμένες από μια αίσθηση αλληλοβοήθειας και αλληλεγγύης μεταξύ των μελών της.

3.1.2. Θεσμοθέτηση Συμβάσεων από το Διεθνές Δίκαιο

Με σκοπό την προστασία και την διασφάλιση της πολιτιστικής κληρονομίας, θα πρέπει να ορίζονται συγκεκριμένες Συμβάσεις καθώς και νομικές διαδικασίες/καθεστώτα τα οποία θα προστατεύουν τα δικαιώματα που διαθέτει κάθε χώρα για την διαχείριση, την οργάνωση και την λειτουργία της. Ο κάθε οργανισμός θα πρέπει να εμπλέκεται ξεχωριστά και με τον δικό του τρόπο στις διαδικασίες αυτές. Οποιοσδήποτε οργανισμός που έχει την οποιαδήποτε σχέση με τον πολιτισμό θα πρέπει να του δίνεται η δυνατότητα και το δικαίωμα όχι μόνο να μπορεί να φτιάξει αλλά και να υιοθετήσει (από παρόμοιους οργανισμούς οι οποίοι επίσης σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομία) νομοθεσίες/συμβάσεις τις οποίες όμως θα υποχρεούνται να σέβεται και να τηρεί. Συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο θα πρέπει να υπάρχει το οποίο θα λειτουργεί διαφορετικά σε κάθε περίπτωση και θα απευθύνεται ξεχωριστά σε κάθε περιστατικό, το οποίο πλαίσιο θα πρέπει να ορίζει για το ποιες ενέργειες/διαδικασίες θα πρέπει να ακολουθεί κάθε χώρα/πόλη ώστε όχι μόνο να υπάρχει ορθή λειτουργία η οποία θα είναι προσωρινή αλλά κυρίως θα εφαρμοστεί ένα μακροχρόνιο σχέδιο που θα εξασφαλίσει την συνέχεια της πολιτιστικής κληρονομίας. Ένας από τους οργανισμούς που έχει προσφέρει πολλές Συμβάσεις και νομικές κατοχυρώσεις με βασικό του

σκοπό την οργάνωση των διαφόρων εργασιών που εμπλέκονται με τον πολιτισμό είναι η Unesco, όπου οι εμπλεκόμενες χώρες σε αυτόν οφείλουν να υπογράψουν και να δέχονται να τις ελέγχουν ως “υπόδειγμα και οδηγό σε κάθε ενέργεια τους πάνω σε θέματα πολιτιστικής κληρονομιάς”. Πρωτοποριακή σύμβαση της Unesco αποτελεί εκείνη που αναφέρεται στην διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περιόδους ένοπλης σύρραξης. Η αμέσως επόμενη σύμβαση μετά από αυτή είναι εκείνη που ασχολείται με την διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περίοδο ειρήνης

3.1.2.1. Πολιτιστικές Συμβάσεις της Unesco

1) « Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περίοδο ένοπλης σύρραξης »

Η Unesco είναι ο πρώτος οργανισμός που δημιούργησε τις πρώτες ενέργειες και εργαλεία τα οποία λειτουργούσαν με σκοπό την προστασία και την φύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα των εργασιών αυτών θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία μεταξύ της διεθνής κοινότητας. Το 1954 καθορίζεται το πρώτο καθεστώς νομικού περιεχομένου που αναφέρετε στην «προστασία όλων των πολιτιστικών αγαθών σε περίοδο πολεμικής σύρραξης » , υπό την αιγίδα της Unesco. Ορισμένοι ονομάζουν την Σύμβαση αυτή ως «Σύμβαση της Χάγης », διότι υπογράφηκε στην Χάγη. Ως βασικό σκοπό η σύμβαση αυτή είχε την διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς σε κάθε πολιτιστικό αντικείμενο που θα μπορούσε να υποστεί διάφορες καταστροφές λόγω των πολεμικών καταστάσεων που επικρατούσαν τότε. Η Σύμβαση αυτή αποτελείται από επτά ενότητες οι οποίες στο σύνολό τους παρουσιάζουν σαράντα επτά άρθρα. Επίσης η Σύμβαση ορίζεται από δύο πρωτόκολλα:

- Το πρώτο συντάχθηκε το 1954 και
- Το δεύτερο το 1999 (με αυτό να είναι περισσότερο οργανωμένο και έχει δεχθεί επεξεργασίες στα είδη υπάρχοντα άρθρα)

(Πηγή : Κυπριακή Εθνική Επιτροπή)

2) «Σύμβαση για τα μέσα απαγόρευσης και παρεμπόδισης της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μετάβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών»

Το 1970 η Unesco συνέχισε να υιοθετεί ορισμένες πρωτοποριακές επίσης συμβάσεις με σημαντική εκείνη που αναφέρεται «στα μέσα απαγόρευσης και παρεμπόδισης της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μετάβασης της κυριότητας των πολιτιστικών αγαθών ». Η έγκριση της σύμβασης αυτής χρονολογείται τον Νοέμβριο του 1970 με τοποθεσία το Παρίσι. στα κινητά και πολιτιστικά αγαθά κάνει αναφορά η σύμβαση αυτή και κυρίως στην μείωση και εξαφάνιση των εξαγωγών διαφόρων πολιτιστικών αγαθών που είναι παράνομες. Από είκοσι έξη άρθρα αποτελείται μέσα στα οποία κάνει σημαντική αναφορά για την απλοποίηση και αποσαφήνιση των πολιτιστικών αγαθών και τον λόγο συνέχειας του στις επόμενες γενιές. (<http://unescochair.uom.gr/?p=86>).

3) « Σύμβαση για την προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς»

Ενέργεια της Γενικής Συνέλευσης της Unesco αποτελεί η συγκεκριμένη σύμβαση η οποία δείχνει την έγκριση της ήδη από το 1972. Αλλά η λειτουργία της άρχισε τρία χρόνια αργότερα, το 1975. Η διαφορά της συγκεκριμένης σύμβασης σε σύγκριση με της υπόλοιπες είναι ότι δεν στέκεται μόνο στις ενέργειες που πρέπει να προβεί κάθε χώρα αλλά αντίθετα δίνει μεγάλη σημασία και δημιουργία ένα πνεύμα αλληλοβοήθειας ανάμεσα στις χώρες που συμμετέχουν και κυρίως σε εκείνες που παρουσιάζουν μεγάλη ανάγκη. Η σύμβαση αυτή κάνει λόγο για ορισμένες σημαντικές έννοιες και φυσικά τις αποσαφηνίζει με έναν πρωτοποριακό μέχρι τότε τρόπο:

- η πρώτη έννοια αναφέρεται στην παγκόσμια μεν κληρονομία η οποία όμως χαρακτηρίζεται και είναι κοινή και
- η δεύτερη έννοια αναφέρεται στην συλλογική ευθύνη που παρουσιάζει κάθε κράτος ξεχωριστά προς την πολιτιστική κληρονομία.

Ένα επίσης σημαντικό κομμάτι που καλύπτει η σύμβαση αυτή είναι η ερμηνεία των εννοιών που σχετίζονται είτε άμεσα είτε έμμεσα με την πολιτιστική κληρονομία, καθώς και με έννοιες οι οποίες αναφέρονται στην φυσική κληρονομία. Κάνει επίσης μια πολύ σημαντική αναφορά στην προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς η οποία όμως έχει χαρακτηριστεί ως διεθνή. Με αφορμή την καλύτερη και αποτελεσματικότερη λειτουργία και εφαρμογή της σύμβασης αυτή καθώς και την αλληλοβοήθεια που παρέχεται από κάθε κράτος ξεχωριστά και το πνεύμα συνεργασίας που πρέπει να έχουν αποφασίστηκε να υπάρχει μια Διακυβερνητική Επιτροπή.

Η συγκεκριμένη επιτροπή θα αποτελείται από 21 διαφορετικά κράτη και από το κάθε κράτος ξεχωριστά θα εκλέγεται ένας ειδικός/εμπειρογνώμονας. Τα μέλη αυτά θα πρέπει να εκλεχθούν από τα μέλη που ανήκουν στην Σύμβαση της Γενικής Συνέλευσης. Υποχρέωση της επιτροπής αυτής αποτελεί η δημοσίευση καταλόγων. Οι κατάλογοι αυτοί είναι δύο.

- 1) Ο πρώτος που κάνει λόγο στην πολιτιστική κληρονομία, η οποία χαρακτηρίζεται παγκόσμια (σε αυτό το κατάλογο συγκαταλέγονται, με βάση τον ορισμό που πρωτοαναφέρεται στο πρώτο Άρθρο της σύμβασης αυτής, όλα τα υλικά ανεξαρτήτως από το αν αυτά χαρακτηρίζονται ως πολιτιστικά ή ως φυσικά). Κάθε δύο χρόνια υπάρχει η δημοσίευση του καταλόγου αυτού και
- 2) Ο δεύτερος κατάλογος που κάνει λόγο επίσης στην παγκόσμια πολιτιστική κληρονομία αλλά που ίσως επρόκειτο ή έχει πιθανότητες να βρεθεί σε κίνδυνο και να υποστεί καταστροφές (σε αυτό το κατάλογο ανήκουν όλα τα υλικά ανεξαρτήτως αν είναι πολιτιστικά ή φυσικά τα οποία όμως παρουσιάζουν πιθανότητες να δεχτούν αλλοιώσεις είτε από επιρροές που σχετίζονται με τις διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες είτε από φυσικές καταστάσεις). Τα αγαθά αυτά θα πρέπει σε οποιαδήποτε περίπτωση να έχουν καταγραφεί στον πρώτο κατάλογο που αναφέρθηκε και μόνο σε περίπτωση υπάρχει πιθανότητα καταστροφείς να καταγράφονται και στον δεύτερο.

Για να ενταχθεί κάποιο αγαθό πολιτιστικής κληρονομιάς σε αυτούς τους καταλόγους θα πρέπει αρχικά να προηγηθεί εισήγηση από την χώρα την οποία προέρχονται και στην συνέχεια από την επιτροπή της σύμβασης που είναι υπεύθυνη για αυτές τις ενέργειες να εγκρίνεται πάντοτε όμως υπό την προϋπόθεση ορισμένων βασικών κριτηρίων. Αφού έχουν

ολοκληρωθεί όλες οι παραπάνω διαδικασίες μπορεί να ακολουθήσει η δημόσια κοινοποίηση τους με εντολή από όλα τα άτομα που ανήκουν στην επιτροπή αυτή. Βέβαια εκτός από την επιτροπή της σύμβασης σημαντικό ρόλο παρουσιάζει και η χώρα στην οποία ανήκει το κάθε αγαθό καθώς οποιαδήποτε ενέργεια ή διαδικασία ακολουθεί και εφαρμόζει η επιτροπή αυτή θα πρέπει να γίνεται σε άμεση συνεργασία με το κράτος προέλευσης του αγαθού, και αν και εκείνο είναι πρόθυμο για την εισαγωγή των αγαθών στο κατάλογο αυτό τότε ακολουθεί η δημοσίευση τους. (Πηγή: http://www.unesco.org.cy/ProgrammesSymbasi_Pagkosmias_Politistikis_kai_Fysikis_Klironomias,GR-PROGRAMMES-04-01-01,GR)

4) « Σύμβαση για την διατήρηση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς »

Από το πέρασμα των χρόνων μέχρι σήμερα έχουν δοθεί πολλοί και διαφορετικοί μεταξύ τους ορισμοί και ερμηνείες σχετιζόμενοι με την πολιτιστική κληρονομιά, οποιαδήποτε προσπάθεια από διάφορους ερευνητές/ειδικούς πάνω στον τομέα αυτό δεν μπόρεσε να αποδώσει και να επεξηγήσει στο εκατό τοις εκατό την έννοια αυτή. Παρατηρώντας όμως σταδιακά το πως ξεκίνησε να εξηγείται ο ορισμός αυτός και στο πως τελικά κατέληξε να είναι, σίγουρα παρατηρούνται εύκολα οι διαφορές αυτές. Αυτό που είναι ευρέως αποδεκτό από πολλούς ειδικούς του τομέα αυτού είναι ότι η πολιτιστική κληρονομιά δεν κάνει αναφορά μόνο στα υλικά κυρίως αγαθά του πολιτισμού όπως για παράδειγμα τα μνημεία και οι συλλογές εκθεμάτων.

Ένα πολύ σημαντικό κομμάτι που μπορεί και καλύπτει η πολιτιστική κληρονομιά είναι αυτό που αναφέρεται και κάνει λόγο για την μη υλική πολιτιστική κληρονομιά, την άυλη. Αναφερόμενοι στον όρο “άυλη πολιτιστική κληρονομιά”, εννοούμε οτιδήποτε σχετίζεται με την ιστορική πορεία του ανθρώπου και για τον οποιοδήποτε λόγο κρίνεται αναγκαίο να μεταδοθεί και να διασωθεί για τις επόμενες μεταγενέστερες γενιές. Σε αυτό το πλαίσιο ανήκουν οι παραδόσεις που διαθέτει κάθε κράτος, διάφορες εορτές που χαρακτηρίζουν την κάθε πόλη ή μια ομάδα ανθρώπων και κυρίως πρακτικές και διαδικασίες οι οποίες προέρχονται από την παραγωγή διαφόρων μορφών παραδοσιακής τέχνης. Εξαιτίας της πολύ γρήγορης διάδοσης διαφόρων μορφών παγκοσμιοποίησης, η Σύμβαση αυτή κατάφερε να χαρακτηριστεί ως μια από τις σημαντικότερες της Unesco, εκτός από την προστασία και την διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς , με την συγκεκριμένη σύμβαση διαφυλάσσετε η ιδιαίτερη και ξεχωριστή πολιτιστική πολυμορφία που διαθέτει κάθε χώρα. Χωρισμένο σε 40 Άρθρα είναι η σύμβαση αυτή, δίνει έμφαση όχι μόνο στον τρόπο οργάνωσης και δημιουργίας πολιτιστικών εκδηλώσεων αλλά προεκτείνει την ιδέα αυτή και δημιουργεί κάτι πιο ουσιαστικό μεταδίδει και προσφέρει την ικανότητα τις κάθε γενιάς όχι μόνο να μπορεί να αξιοποιεί την άυλη πολιτιστική της κληρονομιά αλλά κυρίως να εξασφαλίζει την μετάδοση της και στις επόμενες γενιές με τέτοιο τρόπο που να είναι αναλλοίωτες και αυθεντικές. Η σύμβαση αυτή παραθέτει σε ορισμένα από τα 40 Άρθρα που διαθέτει ορισμένους βασικούς σκοπούς :

α) δημιουργία αλληλεγγύης σε διεθνές επίπεδο

β) η άυλη πολιτιστική κληρονομιά να διαφυλάσσετε και να εξασφαλίζεται στις επόμενες γενιές

γ) θα πρέπει να εξασφαλίζεται ένα πνεύμα (το οποίο δεν θα περιορίζεται μόνο σε τοπικό/εθνικό επίπεδο αλλά θα αναπτύσσεται σε μια διεθνής κατάσταση) και θα έχει ως βασικό του στόχο την αφύπνιση όλου του πληθυσμού

δ) οι διαφορετικές μεταξύ τους ομάδες που εμπλέκονται στην προστασία αυτή να λειτουργούν κάτω από καταστάσεις εμπνευσμένες από σεβασμό

(παράρτημα 4). (Πηγή : unescochair.uom.gr/?p=31)

3.1.2.2. Πολιτιστικές Συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης

1) « Ευρωπαϊκή Μορφωτική- πολιτιστική Σύμβαση (Παρίσι 1954) »

Ως πρωτοποριακό ευρωπαϊκό συμφωνητικό αποτελεί η συγκεκριμένη σύμβαση η οποία πραγματοποιείται στα πλαίσια του Συμβουλίου της Ευρώπης. Το συμφωνητικό αυτό κάνει αναφορά σε θέματα που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομία, αλλά κυρίως στον τρόπο προστασία τους. Ως βασικό σημείο της Σύμβασης θεωρείται εκείνο που αναφέρεται η επεξήγηση για τη « κοινή πολιτιστική κληρονομία της Ευρώπης ». Μια ακόμα επίσης σύμβαση και αυτή που κάνει σημαντική αναφορά στην αξία της συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη/κράτη. Δίνει μεγάλη σημασία τόσο στην συνεργασία όσο και στην ανάπτυξη ερευνών

που προέρχονται από διαφορετικούς κώδικες επικοινωνίας, διαφορετικές κουλτούρες και κυρίως διαφορετικές μεταξύ τους ιστορικές καταστάσεις. Δύο είναι τα βασικά σημεία που κάνει υπαινιγμό η συγκεκριμένη σύμβαση στην:

1. Προστασία των υλικών αγαθών κάθε κράτους

2. Στην ενδυνάμωση των διαφόρων εθνικών διαδικασιών που θα έχουν ως αποτέλεσμα την ενίσχυση της κοινής πολιτιστικής κληρονομίας που ανήκει στο πλαίσιο της Ευρώπης, όπως αυτή αναφέρεται στην συγκεκριμένη σύμβαση

2) « Ευρωπαϊκή σύμβαση για την προστασία της αρχαιολογικής κληρονομίας (Υπογραφή στο Λονδίνο 1969) »

Με έδρα το Λονδίνο δείχνει να υπογράφεται η συγκεκριμένη σύμβαση κατά το 1969. Με βασικό της σκοπό την προφύλαξη των αρχαιολογικών τοποθεσιών και όχι μόνο. Πρεσβεύει και την προστασία των οποιοδήποτε τοποθεσιών που θεωρείται ότι υπάρχει πιθανότητα ότι κατέχουν αγαθά (πολιτιστικά/αρχαιολογικά κ.α.) σχετιζόμενα με την πολιτιστική κληρονομία (όλα αυτά όμως πάντα υπό τον ορισμό που ορίζεται στην συγκεκριμένη σύμβαση στο σχετικό άρθρο 2). Στο άρθρο 3 αναφέρεται ότι θα πρέπει να ελέγχεται και να παρακολουθείται όλη η επιχείρηση ανασκαφής κάποιας περιοχής και όλες οι διαδικασίες θα πρέπει να γίνονται κάτω από συγκεκριμένες αναφορές. Απαγορεύει σε οποιαδήποτε περίπτωση την παράνομη ανασκαφή. Παραθέτει ορισμένες ενέργειες που πρέπει να εκτελούνται περί συντήρησης των αρχαιολογικών ευρημάτων που βρίσκονται. Η σύμβαση αυτή στο άρθρο 4 παραθέτει την υποχρέωση τους να κοινοποιούν και να ενημερώνουν για όλες τις καινούργιες και επιπλέον πληροφορίες που ανακαλύπτουν και κυρίως για της αρχαιολογικές ανακαλύψεις που πραγματοποιούν. (Πηγή : <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=CR%2Fqu%2BYoazQ%3D&tabid=567>).

3) « *Ευρωπαϊκή σύμβαση για τις παραβάσεις που αφορούν πολιτιστικά αγαθά (υπογράφει στους Δελφούς 1985)* »

Μια από τις πιο σημαντικές και ισχυρές συμβάσεις είναι η συγκεκριμένη, η οποία βασίζεται στην ποινικές διώξεις που πρέπει να εφαρμόζονται σε οποιαδήποτε διαδικασία που διακινεί παράνομα κάθε πολιτιστικό αγαθό. Παρουσιάζεται ως πιο ισχυρή ακόμα και από κάθε σύμβαση που έχει δημιουργηθεί υπό την αιγίδα της Unesco, με σημαντικότερη εκείνη το 1970. Δεν διαχωρίζει τις ενέργειες παρανομίας, αντιθέτως αντιμετωπίζει με τον ίδιο τρόπο την παράνομη διακίνησή είτε πραγματοποιείται από κρατικό είτε από ιδιωτικό φορέα. Λίγες είναι οι χώρες που συμμετέχουν στην συγκεκριμένη σύμβαση, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Τουρκία, η Πορτογαλία και το Λιχτενστάιν. (Πηγή: <http://www.law-archaeology.gr/index.php/el/simvouljo-europis>)

3.1.3. Θεσμοθέτηση Χαρτών από το Διεθνές Δίκαιο

1) « *Χάρτης Αθηνών, για την αποκατάσταση των ιστορικών μνημείων (1931)* »

Ο Χάρτης των Αθηνών δημιουργήθηκε το 1931 με αφορμή διάφορες εργασίες μεταξύ του Διεθνούς Συνεδρίου τόσο των αρχιτεκτόνων όσο και των ειδικών που έχουν ως αντικείμενο ασχολίας τους οποιοδήποτε μνημείο που χαρακτηρίζεται ως ιστορικό. Όλοι οι ειδικοί του διεθνούς πεδίου που παρουσίασαν ως αντικείμενο έρευνας και ασχολίας την αναστήλωση/αποκατάσταση των μνημείων που κατέχουν ορισμένη πολιτισμική μαρτυρία ή ιστορική αναφορά. Ορίζει την μεν αποκατάσταση των μνημείων κάτω όμως από συγκεκριμένες διαδικασίες και καταστάσεις. Σε επτά κομμάτια θα μπορούσαμε να πούμε ότι χωρίζεται ο συγκεκριμένος χάρτης, παραθέτοντας και τους λόγους των ενεργειών που πρεσβεύει καθώς και τον σκοπό και στόχο που πρέπει να διασφαλίζεται η συνέχεια της και η κληρονομία τους στις επόμενες γενιές. Στον χάρτη αυτών αναφέρονται καινοτόμες και πρωτοποριακές μεθόδους για τις οποιοσδήποτε ενέργειες που επρόκειτο να δημιουργηθούν κατά την αποκατάσταση των μνημείων και κυρίως για την μετέπειτα συντήρηση της όσο και τον σωστό τρόπο διαχείριση τους (όλες αυτές οι ενέργειες θα πρέπει να γίνονται κάτω από τέτοιες προδιαγραφές που να μην χάνεται και να μην αλλοιώνεται η πρωταρχική αισθητική και ιδέα του μνημείου). Ο χάρτης αυτός καταφέρνει και προσθέτει μια καινούργια έννοια, αυτή της συνεργασίας και της αλληλοσυμπλήρωσης με γνώμονα την ιδέα της διεπιστημονικότητας. Από τον συγκεκριμένο χάρτη προτείνεται από κάθε κράτος που είναι μέλος σε αυτό, να λαμβάνονται άλλοτε προληπτικά και άλλοτε άμεσα μέτρα τα οποία θα φέρουν ως αποτέλεσμα την προστασία και την καλύτερη διασφάλιση του στο μέλλον.

Το 1964, δέκα χρόνια περίπου μετά, όπου αφορμή στάθηκε το « Δεύτερο Διεθνές Συνέδριο των Αρχιτεκτόνων και Ειδικών των Ιστορικών Μνημείων », πλέον ο Χάρτης των Αθηνών καταφέρνει να αναγνωριστεί σαφέστερα σε παρόμοιο επίπεδο με αυτό της Βενετίας, ή διαφορετικά γνωστό ως «Διεθνής Χάρτης για τη Διατήρηση και Αποκατάσταση Μνημείων και Τοποθεσιών ». (Πηγή : <http://courses.arch.ntua.gr/112130.html>).

2) « *Χάρτης της Βενετίας, για την αποκατάσταση και συντήρηση μνημείων και μνημειακών τοποθεσιών (1965)* »

Ισχύει από τον Μάιο του 1964 με τοποθεσία την Βενετία δείχνει να έχει ο συγκεκριμένος Χάρτης. Με πρωτοβουλία δημιουργίας του το Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Χώρων (ICOMOS). Μια από τις σημαντικότερες αναφορές που παραθέτει είναι εκείνη που κάνει λόγο όχι μόνο για την αποκατάσταση και την συντήρηση των μνημείων καθώς και των μνημειακών τοποθεσιών, αλλά κυρίως τους καινοτόμους και σωστούς τρόπους που θα μπορούσαν να πραγματοποιήσουν την ενέργεια αυτή. Ο Χάρτης αυτός κάνει αναφορά σε τέσσερις σημαντικές ενέργειες/εργασίες:

- Την συντήρηση
- Την αποκατάσταση
- Την οποιοδήποτε μνημειακά σύνολα τα οποία κάνουν αναφορές σε τεχνικές ανασκαφών και
- Την τεκμηρίωση των ενεργειών αυτών.

Η δομή του συγκεκριμένου χάρτη κάνει εισαγωγή με την αποσαφήνιση ορισμένων εννοιών με χαρακτηριστικό παράδειγμα εκείνο του ιστορικού μνημείου και γενικότερα ορισμούς οι οποίοι δεν στέκονται μόνο με κάθε λογής μνημειακό έργο το οποίο δείχνει να σχετίζεται μόνο με κάποιο ορισμένο αντικείμενο αλλά αντίθετα αναφέρεται σε όλα τα στοιχεία τα οποία συνδέονται με μια μαρτυρία η οποία μπορεί να χαρακτηριστεί ως πολιτιστική και ιστορική. Σημαντική επίσης αναφορά κάνει στους όρους συντήρηση και αποκατάσταση, λέγοντας πως είναι δύο ενέργειες οι οποίες εμπλέκουν ανάμεσα τους πολλούς διαφορετικούς μεταξύ τους επιστημονικούς τομείς/κλάδους. Αυτό το δικαιολογείται διότι στις ενέργειες τις αποκατάσταση και της συντήρησης θα πρέπει να πραγματοποιούνται πολλές διαφορετικές ενέργειες:

- Πρώτη ενέργεια εκείνη της μελέτης και του προγράμματος
- Δεύτερη ενέργεια εκείνη που σχετίζεται με την διασφάλιση και τον τρόπο διαχείρισης της κάθε μνημειακής τοποθέτησης

Οι ενέργειες αυτές πραγματοποιούνται πάντα η μια μετά την άλλη για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Οι ενέργειες αυτές θα πρέπει να γίνονται με τέτοιους τρόπους ώστε οι τοποθεσίες αυτές να διατηρούν την φυσικότητα τους και κυρίως να μην χάνεται η ιστορικές μαρτυρίες που μπορούν να προσφέρουν στην κοινωνία. Να λειτουργούν από μόνες τους ως έργα τέχνης που μπορούν και ερμηνεύουν το παρελθόν.

Μια πολύ σημαντική αναφορά που παραθέτει ο συγκεκριμένος χάρτης είναι αυτό της μετακίνησης των μνημείων από το φυσικό τους περιβάλλον ή η ανθρώπινη παρέμβαση στην απομάκρυνση ορισμένου σημείου από αυτό. Οποιαδήποτε τέτοια ενέργεια σε περίπτωση που επρόκειτο να συμβεί θα πρέπει σε κάθε περίπτωση να είναι σε θέση να δικαιολογείται τόσο από το εθνικό πλαίσιο όσο και το διεθνές. Επίσης είναι πολύ σημαντικό κανένα κομμάτι του μνημείου που βρίσκεται είτε σε άμεσο είτε σε έμμεσο συνδυασμό με αυτό δεν θα πρέπει να διαχωρίζεται από αυτό, παρά μόνο σε περιπτώσεις που κρίνεται αναγκαίο και είναι απαραίτητο για την προστασία και διάσωση του.

Σημαντική επίσης αναφορά γίνεται τόσο για το ιστορικό καθώς και πολιτισμικό πλαίσιο του μνημείου όσο και για την αισθητική που αυτό διαθέτει. Οποιαδήποτε μορφή αποκατάστασης και αν πραγματοποιηθεί στην μνημειακή τοποθεσία θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε κανένα από τα δύο αυτά πλαίσια (ιστορικά/πολιτισμικά και αισθητικά) να μην χάνει την αρχική του ιδέα και κατάσταση.

Οποιαδήποτε μελέτη και οποιοσδήποτε τρόπος αποκατάστασης που εφαρμόζεται στις τοποθεσίες αυτές θα πρέπει να συμβαίνουν πάντα με σεβασμό προς αυτά και διατηρώντας

την φυσικότητα τους και την αισθητική τους στο καλύτερο δυνατό βαθμό. Σημαντικός επιστημονικός τομέας που λαμβάνει τόπο σε αυτές τις μελέτες είναι εκείνη της αρχαιολογίας, δηλαδή, θα πρέπει να δημιουργείται μια μελέτη αρχαιολογική, η οποία θα είναι παρόν καθόλου την διάρκεια της αποκατάστασης από τις πρώτες δηλαδή ενέργειες που ξεκινάνε με την οργάνωση/μελέτη έως την υλοποίηση και ολοκλήρωση της.

Τέλος, εκτός από τις αναφορές περί αποκατάστασης, σημαντικές αναφορές κάνει για τις διαδικασίες ανασκαφών, οι οποίες θα πρέπει να δημιουργούνται σύμφωνα με τις προδιαγραφές που αναφέρονται από την Ουνέσκο (από το 1956). Ο συγκεκριμένος χάρτης κάνει μια επίσης σημαντική αναφορά που λείπει από τον χάρτη των Αθηνών, δεν δίνει βάση μόνο σε ένα συγκεκριμένο μνημειακό σημείο, αλλά απλώνεται και λαμβάνει μέτρα στο γενικό περιβάλλοντα χώρο του μνημείου. (Πηγή: <https://www.icomos.org/venicecharter2004/greek.pdf>)

3) « Διακήρυξη Άμστερνταμ (1975) »

Στην οικονομική κρίση της δεκαετίας του '70 ως λύση φαίνεται να λειτουργεί η αστική ανάπτυξη. Κατά το 1975 δημιουργείται ένα αφιέρωμα που δίνει βάση στην κληρονομία που σχετίζεται με την αρχιτεκτονική. Με αφορμή αυτό το αφιέρωμα, οργανώνεται ένα Συνέδριο με τοποθεσία το Άμστερνταμ, το οποίο φέρνει ως αποτέλεσμα την δημιουργία της Διακήρυξης του Άμστερνταμ. Η συγκεκριμένη Διακήρυξη δεν αναφέρεται μόνο στην προστασία της παράδοσης που παρουσιάζει η αρχιτεκτονική, αλλά διευρύνεται και αναφέρει πως σίγουρα θα πρέπει να πραγματοποιούνται ενέργειες αλλά με άμεση ενημέρωση των κατοίκων της οποιαδήποτε περιοχής.

Επίσης οποιαδήποτε δράση που πραγματοποιείται με πρωτοβουλία την Διακήρυξη αυτή θα πρέπει να γίνεται στο γενικό της σύνολο και όχι σε ορισμένα κομμάτια, αποσπασματικά. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την καλύτερη διαχείριση του και την καλύτερη προστασία του. Σε δύο σημαντικές διαστάσεις δείχνει να αναφέρεται η Διακήρυξη αυτή:

- Με την πρώτη να αναφέρει την σημαντικότητα της αρχιτεκτονικής κληρονομίας, η οποία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομίας και θα πρέπει να διασφαλίζεται κάτω από οποιεσδήποτε περιπτώσεις. Θα πρέπει να δημιουργείται ένα αίσθημα ευαισθητοποίηση στον κάθε λαό ξεχωριστά και
- Την δεύτερη να αναφέρει έναν ορισμό του τι θα πρέπει να χαρακτηρίζεται ως “αρχιτεκτονική κληρονομία” (δίνοντας ως ορισμό, οτιδήποτε περιοχή μπορεί και διαθέτει ενδιαφέρον από την άποψη τόσο ιστορικού όσο και πολιτιστικού περιεχομένου) (παράρτημα 8). (Πηγή : <http://courses.arch.ntua.gr/112130.html>).

3) « Γενικές Αρχές της Χάρτας του πολιτιστικού τουρισμού »

Το 1999 παρουσιάζεται με αφορμή το ICOMOS για την καταγραφή ενός πολύ σημαντικού χάρτη που θα παρουσιάζει με ένα συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο την σπουδαιότητα που δείχνει να έχει ο πολιτισμός στο τομέα του τουρισμού και κυρίως να τεκμηριώνει τις σχέσεις που δημιουργούνται ανάμεσα σε αυτούς τους δύο τομείς και κυρίως τις επιδράσεις που δέχεται ο ένας από τον άλλο.

Εδώ μπορούμε να βρούμε τον πιο ολοκληρωμένο και καλό διατυπωμένο ορισμό της κληρονομίας (πολιτιστική/φυσική). Παρουσιάζει πως οι δύο αυτές έννοιες συνδέονται

άλλοτε άμεσα και άλλοτε έμμεσα. Επίσης δεν περιορίζει την παράθεση των ορισμών αυτών, αλλά αντιθέτως προσπαθεί να τεκμηριώσει πως και τα δύο αυτά στοιχεία καταφέρουν και συνδέονται με το ιστορικό κομμάτι του παρελθόντος κάθε χώρας, που πολλές φορές κατάφερε να επηρεάσει είτε άμεσα είτε έμμεσα την ιστορική διαδρομή που ακολούθησε κάθε λαός. Εδώ μπόρεσε και τεκμηριώθηκε πως υπάρχουν σημαντικές διαδικασίες που μπορούν και συνδέουν τουρισμό και πολιτισμό έχοντας ως αποτέλεσμα πολλά και διαφορετικά μεταξύ τους αποτελέσματα (και στον τουρισμό και τον πολιτισμό).

Οι βασικοί στόχοι της Χάρτας είναι τέσσερις:

1. Ενημέρωση των φορέων που εμπλέκονται είτε άμεσα είτε έμμεσα με την διαχείριση των μονάδων του τουρισμού με τέτοιο τρόπο που να μην επηρεάζει αρνητικά τα πολιτιστικά σημεία.
2. Ενημέρωση των φορέων που εμπλέκονται με τον πολιτισμό ώστε να μπορούν να διαχειρίζονται και να υιοθετούν σωστές επικοινωνιακές πολιτικές στον τομέα του πολιτισμού, με αποτέλεσμα να ελκύεται η κοινωνία και να μην την αποθαρρύνει την συμμετοχή τους σε αυτή.
3. Να υπάρχει αλληλοεπίδραση/διάλογος μεταξύ τουρισμού-πολιτισμού.
4. Εμπλουτισμός των στόχων αυτών με εργαλείο την σωστή διαχείριση, ώστε να φέρει ως αποτέλεσμα την σωστή ανάδειξη του πολιτισμού μας με τέτοιο τρόπο που να εξασφαλίζει την σωστή διαχείριση και την προστασία της.

Επίσης η Χάρτα αυτή είναι χωρισμένη σε έξι βασικές αρχές. Η κάθε μια από αυτές παραθέτει μικρότερα πλαίσια τα οποία μπορούν και επεξηγούν καλύτερα τα σημεία αυτά:

1. Η πρώτη αρχή αναφέρει την ιδιαίτερη κατανόηση που πρέπει να δείχνουν οι φορείς που εμπλέκονται με τις περιοχές που δείχνουν ανάπτυξη στην εναλλακτική μορφή του τουρισμού, τον πολιτιστικό τουρισμό.
2. Η δεύτερη αρχή αναφέρει ότι ο πολιτισμός μπορεί και δέχεται επιδράσεις από τον τουρισμό (εννοώντας ότι κάθε ενέργεια που πραγματοποιείται από έναν από τους δύο φορείς θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο που να μην λειτουργεί αρνητικά στον άλλο)
3. Η τρίτη αρχή δίνει μεγάλη σημασία στις εμπειρίες που μπορούν να λάβουν οι τουρίστες που οργανώνουν επισκέψεις στο πλαίσιο του πολιτιστικού τουρισμού.
4. Η τέταρτη αρχή αναφέρεται στην τοπική κοινωνία επίσης λαμβάνει μεγάλη σημασία και σε κάθε περίπτωση οργάνωσης πολιτιστικού τουρισμού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη.
5. Η πέμπτη αρχή αναφέρεται στα προγράμματα και τις δράσεις που δημιουργούνται από τους φορείς του τουρισμού, τα οποία θα πρέπει να πραγματοποιούνται κάτω από προστατευτικές διαδικασίες τόσο της φυσικής όσο και της πολιτιστικής κληρονομιάς και τέλος
6. Η έκτη αρχή κάνει λόγο για τις οποιεσδήποτε διαδικασίες ακολουθούνται και από τους δύο αυτούς τομείς να γίνεται με τέτοιο τρόπο που θα φέρει κερδοφόρα αποτελέσματα στην τοπική κοινωνία. . (Πηγή : https://www.icomos.org/charters/tourism_greek.pdf)

3.2. Το Αλβανικό Δίκαιο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

3.2.1 Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Αλβανία από τα Διεθνή Μέσα

Αναγνωρισμένη σε Διεθνές επίπεδο δείχνει να είναι η πολιτιστική κληρονομία της Αλβανίας. Ήδη από το 1958 γίνεται μέλος της ΟΥΝΕΣΚΟ. Στον κατάλογο έχουν καταγραφεί τρεις περιοχές που βρίσκονται στην Αλβανία με χαρακτηριστικά που τις καθιστούν σημαντικές για την πολιτιστική κληρονομία. Αναγνωρισμένες σε διεθνές πλέον επίπεδο, παραθέτουν την μεγάλη σημασία της προστασίας τους καθώς και της συνέχειας τους στο μέλλον για τις επόμενες γενιές. Όπως προαναφέρθηκε τρεις είναι η περιοχές που προστατεύονται από την ΟΥΝΕΣΚΟ:

1. Το Βουθρωτό (Butrint), 1992.
2. Το Βεράτιο (Berat), 2005.
3. Το Αργυρόκαστρο (Gjirokaster), 2005.

Οι Διεθνείς Συμβάσεις που έχουν υπογραφεί από την Αλβανία περί προστασίας και διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς είναι οι εξής:

1. Η Σύμβαση «*Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς σε περίοδο ένοπλης σύρραξης. (Χάγη 1954)* ». Με συμμετοχή της Αλβανίας από τις 1 Απριλίου του 1961.
2. Σύμβαση «*Για τα μέσα απαγόρευσης και πρόληψης της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μεταβίβασης της κυριότητας πολιτιστικών αγαθών.(Παρίσι, 14 Νοεμβρίου 1970)* ».
3. Σύμβαση « *για τους υγροτόπους διεθνούς σημασίας, ιδίως ως οικότυπος υδρόβιων πτηνών. (Ramsar, 2 Φεβρουαρίου 1971)*». Η Αλβανία εντάχθηκε από τις 31 Οκτωβρίου 1995.
4. Σύμβαση για « *Προστασία της παγκόσμιας πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς*». Η Αλβανία υπόγραψε τη σύμβαση στις 10 Ιουλίου του 1989.
5. Σύμβαση «*Προστασία της υποβρύχιας πολιτιστικής κληρονομιάς (Παρίσι, 2 Νοεμβρίου 2001)*». Η Αλβανία επικύρωσε την σύμβαση αυτή στις 19 Μαρτίου του 2009.
6. Σύμβαση « *Διασφάλιση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς. (Παρίσι, 17 Οκτωβρίου 2003)*». Η Αλβανία επικύρωσε αυτή την σύμβαση στις 04 Απριλίου 2006. (Πηγή : <https://en.unesco.org/>)

3.2.2 Προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς

Το Αλβανικό Δίκαιο έχει καταφέρει μέσα στα χρόνια να οργανώσει και να δημιουργήσει ένα νομικό πλαίσιο για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το

Διεθνές Δίκαιο την έχει βοηθήσει στην καλύτερη οργάνωση και εφαρμογή αυτού. Κάθε σχετική ενέργεια που δημιουργήθηκε μεν από το Διεθνές Δίκαιο, αλλά έχει υιοθετηθεί από το Αλβανικό κράτος, έχει υποχρέωση να καταχωρηθεί και να δημοσιευτεί στην σχετική αλβανική εφημερίδα της κυβέρνησης. Για την έγκριση και υιοθέτηση σχετικής νομοθεσίας που προβλέπεται από το Διεθνές Δίκαιο θα πρέπει να προηγηθεί η ομόφωνη ψήφισή της από το κοινοβούλιο.

Ως πρώτη αναγνωρισμένη νομοθετική πράξη ορίζεται εκείνη που άρχισε να εφαρμόζεται από το 1889 και αναφέρεται σε κανονισμούς που ρυθμίζουν θέματα σχετικά με τα μουσεία και την προστασία αυτών. Ο συγκεκριμένος νόμος δεν κάνει λόγο για όλα τα είδη μουσείων αντιθέτως επικεντρώνεται στα μουσεία που σχετίζονται με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Σημαντικότερη νομοθετική περίοδος για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Αλβανία είναι εκείνη λίγο πριν τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και αργότερα εκείνη που κηρύσσεται η Ανεξαρτησία της Αλβανίας. Αυτή την περίοδο διαμορφώνονται σημαντικά έγγραφα και ενέργειες που θέτουν ως βασικό τους στόχο την προστασία και διαφύλαξη του πολιτισμού της Αλβανίας. Με την παρέμβαση του νόμου, η Αλβανία έχει καταφέρει να καταγράψει όλα τα σημεία και τις μνημειακές τοποθεσίες που παρουσιάζονται σημαντικές για λόγους πολιτιστικού περιεχομένου και ιστορικού περιεχομένου. Αυτή τους η ενέργεια καταγραφής είχε ως αποτέλεσμα να φέρει λύσεις αποτελεσματικές σε εκείνα τα μνημεία τα οποία βρισκότουσαν σε κρίσιμη κατάσταση και είχαν πολλές πιθανότητες να εξαφανιστούν ή να αλλοιωθούν τα φυσικά τους χαρακτηριστικά. Εκτός από αυτό βέβαια υπάρχει από τότε μέχρι σήμερα μια αναπτυξιακή κατάσταση προς το καλύτερο μέσω της εξελίξεως του νομικού καθεστώτος της Αλβανίας που μπόρεσε να φέρει σημαντικές αλλαγές στην διατήρηση και αποκατάσταση των μνημείων. Επομένως με την πάροδο του χρόνου φαίνεται ότι οι νέες απαιτήσεις που εμφανίζονται αναγκάζουν την νομοθεσία να βρίσκει τρόπους για να μπορέσει να ανταποκριθεί και να επιφέρει θετικά αποτελέσματα σε αυτές. Δυστυχώς η εντατική και συνεχής προστασία των πολιτιστικών μνημείων σε όλες τις χώρες των Βαλκανίων (με εξαίρεση την Ελλάδα) άρχισε να εφαρμόζεται πολύ αργά. Η ουσιαστική παρέμβαση του νόμου ξεκίνησε μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Όπως αναφέρεται και στον Χάρτη της Βενετίας, οι θεματικές που εμπλέκονται με την πολιτιστική κληρονομία δεν παρουσιάζουν μόνο τεχνικά προβλήματα αλλά ανάμεσα τους υπάρχουν και θέματα σχετικά με την κοινωνία και πολιτικά θέματα που εμφανίζονται ανά περίοδο.

Ένας από τους σημαντικότερους νόμους που έχει ψηφίσει η Αλβανία είναι εκείνος «Περί προστασίας των Μνημείων», εδώ ουσιαστικά πρεσβεύεται η συνέχεια των πληροφοριών που μπορούν και μας παρέχονται καθώς και η εξασφάλιση αυτών στο μέλλον. Μετά από μια δεκαετία περίπου, το 1922 δημιουργείται η πρώτη Εγκύκλιος του Υπουργείου Εκπαίδευσης που κάνει λόγο για την πολιτιστική κληρονομία (τόσο κινητή όσο και ακίνητη) με απώτερο τους στόχο την διατήρηση και την διασφάλιση της συνέχειας της. Με αφορμή αυτό το γεγονός επτά περίπου χρόνια αργότερα το 1929 δημιουργείται ένα πολύ σημαντικό διάταγμα που κάνει αναφορά στα εθνικά μνημεία. Το διάταγμα αυτό είχε ως αποτέλεσμα το Υπουργείο Εκπαίδευσης να μπορεί και να έχει το δικαίωμα τόσο της επιμέλειας όσο και της αξιολόγησης όλων των μνημείων που φέρουν σημαντικό πολιτιστικό και ιστορικό βάρος.

Στην Αλβανία το 1944 υπάρχει σε έξαρση μια τάση αξιοποίησης και διάσωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Εκείνη την περίοδο εμφανίζονται οι πρώτες σημαντικές και βασικές θα λέγαμε ενέργειες για τον εντοπισμό και την εύρεση οποιουδήποτε αρχαιολογικού

μνημείου. Δεν αρκούσε βέβαια μόνο αυτό, μετά την εύρεση τους θα έπρεπε να οργανώνεται ολοκληρωμένο πρόγραμμα διαχείρισης του, προστασίας και σίγουρα διασφάλισης του στην συνέχεια του χρόνου για τις μελλοντικές γενιές. Όλες αυτές οι ενέργειες θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν μέσω σύνταξης και ψήφισης ειδικών νόμων και βασικών χαρακτηριστικών κανονισμών.

Λίγο μετά το 1974, αποφασίζεται στην Αλβανία να εφαρμόσει και να αξιοποιήσει στο μεγαλύτερο δυνατό της βαθμό τη σχετική αυτή νομοθεσία, καθώς δεν υπήρχαν τα απαραίτητα μέσα και οι καταστάσεις καθιστούσαν το έργο διασφάλισης του πολιτισμού όλο πιο δύσκολο και περίπλοκο. Παρόλα αυτά όμως υπάρχει μια σημαντική διάταξη, εκείνη με αριθμό 7867, που δείχνει να υπογράφηκε στις 12 Οκτωβρίου του 1994 «*Περί προστασίας κινητής και ακίνητης πολιτιστικής κληρονομιάς*».

Ο σημαντικότερος βέβαια νόμος και ο πιο ολοκληρωμένος θα λέγαμε είναι εκείνος που υπογράφηκε στις 07 Απριλίου του 2003, με αριθμό 9048. Αυτός ο νόμος μπορεί και παρουσιάζει έναν ολοκληρωμένο έλεγχο για τη διατήρηση, συντήρηση και τη μετάδοση των λαϊκών παραδόσεων. Χωρισμένο σε 56 άρθρα τα οποία παρουσιάζουν ξεχωριστά διάφορες θεματικές και επεξηγήσεις που σχετίζονται με την πολιτιστική κληρονομία. Αρχικά αναφέρονται συμπυκνωμένα μεν αλλά ξεκάθαρα ορισμένες έννοιες που πρέπει να γίνουν σαφής για την καλύτερη δυνατή ερμηνεία του νόμου αυτού και κυρίως να γίνει κατανοητό σε ποιες παραμέτρους της πολιτιστικής κληρονομιάς εστιάζει. Πέντε είναι τα βασικά του κεφάλαια τα οποία παρουσιάζουν ξεχωριστά ορισμένες θεματικές:

1. Το πρώτο κεφάλαιο κάνει αναφορά στις γενικές διατάξεις που σχετίζεται ο νόμος αυτός. Πιο συγκεκριμένα αναφέρει τον σκοπό του νόμου, που είναι η διακήρυξη και η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς στην επικράτεια του Αλβανικού κράτους.
2. Ύστερα στο δεύτερο κεφάλαιο κάνει αναφορά στην κινητή και μόνο πολιτιστική κληρονομία.
3. Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται η ακίνητη και μόνο πολιτιστική κληρονομία
4. Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρονται οι οικονομικές επιπτώσεις που δέχεται κάθε φορέας σε περίπτωση ποινικών αδικημάτων εις βάρος της πολιτιστικής κληρονομιάς.
5. Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο του νόμου αυτού αναφέρεται στις υποχρεώσεις που έχει κάθε νομικό ή φυσικό πρόσωπο απέναντι στον νόμο αυτό. Πιο συγκεκριμένα θα πρέπει κάθε άτομο, που κατέχει ένα οποιοδήποτε κινητό πολιτιστικό αντικείμενο που χαρακτηρίζεται σημαντικό στοιχείο της πολιτιστικής κληρονομιάς, να το καταγράψει στον αντίστοιχο πολιτιστικό φορέα που σχετίζεται με αυτό, στην τοπική αυτοδιοίκηση καθώς και στο εθνικό κέντρο καταγραφής των πολιτιστικών περιουσιακών στοιχείων.

Στις 6 Νοεμβρίου του 2003 ψηφίζεται ο νόμος με αρ. 9154, ο οποίος παραθέτει τις διαδικασίες οργάνωσης και κυρίως τον τρόπο λειτουργίας της αρχαικής υπηρεσίας της Αλβανίας. Με βάση το νόμο αυτό ορίζονται τρεις διαφορετικές υποχρεώσεις των φορέων που εμπλέκονται με τα διάφορα αρχεία και είναι σε θέση να τα χρησιμοποιούν και αποτελούν μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς:

- Την συντήρηση
- Την διαχείριση
- Την σύσταση τους

Η συγκεκριμένη νομοθετική πράξη χωρίζεται σε 96 άρθρα και 11 κεφάλαια, τα οποία παρουσιάζουν αναλυτικά τα βασικά χαρακτηριστικά και στοιχεία που πρεσβεύει ο συγκεκριμένος νόμος:

1. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι βασικοί ορισμοί που εμπλέκονται με τα αρχεία αυτά (π.χ. αρχεία, αρχεία και ντοκουμέντα με εθνικό ιστορικό ενδιαφέρον κ.α.)
2. Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται το «Εθνικό ταμείο αρχείων», δηλαδή, τον τρόπο διαχείρισης και γενικότερα τις ενέργειες που πρέπει να κάνουν για την σωστή διασφάλιση τους.
3. Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζεται τον ακριβή τρόπο οργάνωσης των αρχείων αυτών, δηλαδή, θα πρέπει να διατηρούνται, να τα υποβάλουν σε επεξεργασία και να τα κοινοποιούν στο δίκτυο των αρχείων του Αλβανικού κράτους.
4. Το τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζει την διαχείριση των ιδιωτικών αρχείων.
5. Στο πέμπτο κεφάλαιο εξηγείται ο τρόπος καταλογογράφησης του υλικού των αρχείων.
6. Στο έκτο κεφάλαιο εξηγείται ο τρόπος κατάθεσης των δημοσίων αρχείων.
7. Στο έβδομο κεφάλαιο εξηγείται ο τρόπος αξιοποίησης των αρχείων αυτών.
8. Στο όγδοο κεφάλαιο αναφέρεται ο τρόπος μετακίνησης των αρχείων αυτών .
9. Στο ένατο κεφάλαιο εξηγείται οι υποχρεώσεις των αρχειοφυλάκων.
10. Στο δέκατο κεφάλαιο αναφέρονται οι ενέργειες που ακολουθούνται μετά από τυχόν καταστροφής κάποιου αρχείου.
11. Στο ενδέκατο κεφάλαιο αναφέρεται στις νομικές διατάξεις που άλλαξαν κατά την πάροδο του χρόνου από την στιγμή υπογραφής έως σήμερα.

Συμπερασματικά, με τις παραπάνω νομικές καταγραφές μπορούμε να πούμε πως μετά την δεκαετία του '90, το Αλβανικό κράτος μπόρεσε να κατοχυρώσει σημαντικές και αρκετά αποτελεσματικές διατάξεις οι οποίες λειτούργησαν αποτελεσματικά και κυρίως προς όφελος τόσο της κοινωνίας όσο και της πολιτιστικής κληρονομίας και κυρίως της διασφάλισης και συνέχειας της στο μέλλον. Οι αλλαγές ήταν ριζικές και το νομοθετικό καθεστώς οδεύει σε μια συνεχή σταθερή βελτίωση (Πηγή : <http://www.kultura.gov.al/>).

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Κεφάλαιο 4^ο Σκόδρα και πολιτισμός

4.1. Ιστορική αναδρομή της Σκόδρας

Ως μια από τις παλαιότερες πόλεις της Αλβανίας χαρακτηρίζεται η πόλη της Σκόδρα.

Χάρτης 1 Χάρτης Αλβανίας με επισύμμανση την πόλη Σκόδρα (Πηγή : https://www.google.com/search?q=shkodra+map&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKFwiZypWa-ZzfAhVDtosKHVwGCYYQ_AUIDigB&biw=1024&bih=489#imgrc=YUOx0DMF7lQMwM:)

Τα πρώτα ίχνη της ανθρώπινης δραστηριότητας στην συγκεκριμένη περιοχή φαίνεται να λαμβάνουν χώρα ήδη από την παλαιολιθική εποχή. Από πολύ παλιά η Σκόδρα κατάφερε να δημιουργήσει σημαντικές εμπορικές συναλλαγές με άλλες περιοχές γύρω από την περιφέρεια της, που της δίνουν την ευκαιρία να αναπτυχθεί με πολύ γρήγορους για την τότε εποχή ρυθμούς και να αποτελέσει ένα σημαντικό κομμάτι τόσο αγοράς όσο και οικισμού της φυλής των Ιλυριών. Η ονομασία της σχετίζεται με τον ποταμό Drin (= Shkodra : Shko – Drin, δηλαδή, πήγαινε στο Drin).

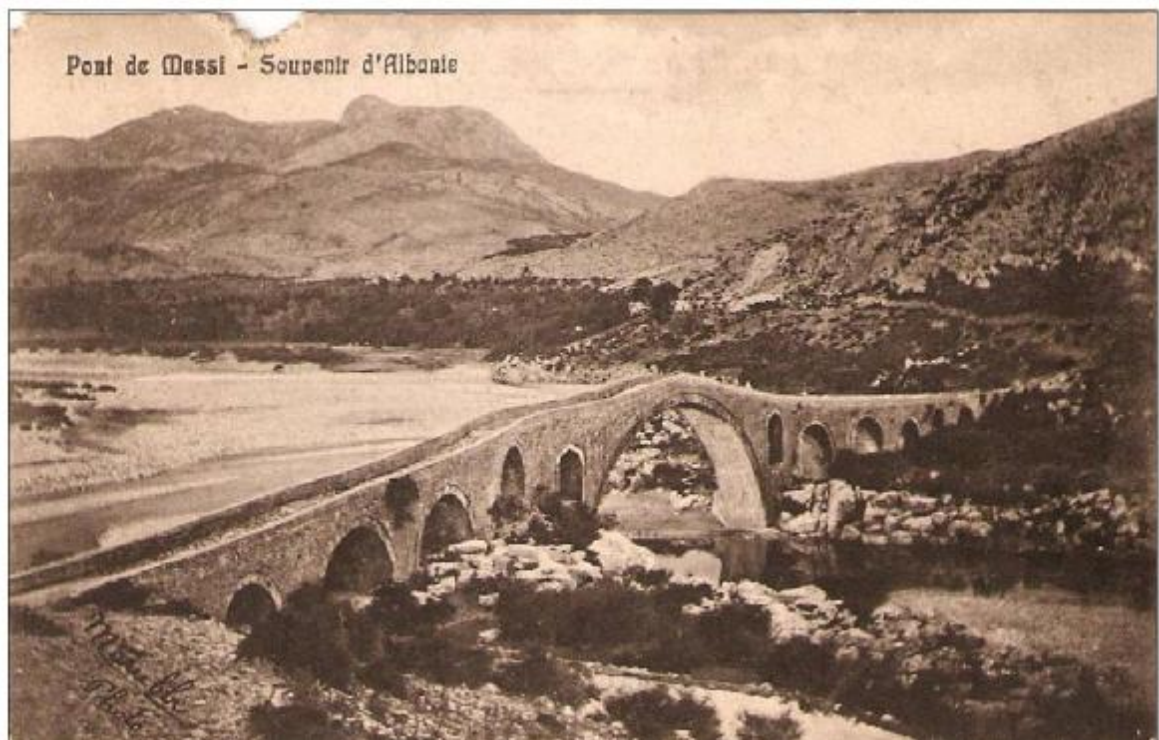

Χάρτης 2 Η Σκόδρα (Πηγή : <http://twrm-med.net/southeastern-europe/supported-processes-and-projects/drin-river-basin/large-drin-river-basin-maps/lake-shkoder-basin-map/view>).

Είναι γνωστό πως ο λαός των Ιλυριών, και συγκεκριμένα η φυλή των Labëati κατοικούσε στην περιοχή ήδη από την πρώιμη εποχή του Χαλκού και τον 3ο αιώνα π.Χ. . Επίσης φυλή που είχε κυριαρχήσει στην περιοχή είναι εκείνη της Adrea. Κατά την συγκεκριμένη περίοδο η πόλη αυτή μπόρεσε να κηρυχθεί ως πρωτεύουσα της Αλβανίας,

κάτω από την κυβέρνηση του Agron (γιός του Pleautus, ο οποίος κυβερνούσε την Αλβανία από το 250 έως και το 230 π.Χ. αιώνα). Αργότερα ο τελευταίος πλέον Ιλλυρικός βασιλιάς της περιοχής Gentias κατάφερε να νικηθεί από το Ρωμαϊκό στρατό και το βασίλειο του, με αποτέλεσμα η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία να έρθει και να εγκατασταθεί στην περιοχή της Σκόδρα.

Για πολλούς αιώνες η περιοχή κυβερνήθηκε από το Βυζάντιο, αλλά μέχρι το τέλος περίπου του βου αιώνα έως και τον 15ο αιώνα, έχει κυβερνηθεί και από άλλους λαούς, όπως τους Σλάβους, τους Βούλγαρους καθώς και την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Οι λαοί αυτοί μπόρεσαν και επιτέθηκαν σε αυτή με αποτέλεσμα να τη νικήσουν και σαφώς να την κατακτήσουν. Το 1468, μετά τον θάνατο του εθνικού ήρωα της Αλβανίας Σκενντερνμπέ, η πόλη της Σκόδρας καθώς και όλη η Αλβανία έγινε μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Κατά την διάρκεια των αιώνων, η Σκόδρα κυριαρχούνταν από τις ντόπιες οικογένειες της περιοχής και λειτουργούσε κάτω από άγραφους νόμους και κανόνες. Μετά το 1474 και το 1478-79 έρχεται αντιμέτωπη με δύο πολιορκίες από την Οθωμανική Αυτοκρατορία, κατά διαφορετικές χρονικές περιόδους. Παρόλο που είχε μια ηρωική υπεράσπιση στην οποία πήραν μέρος εθνικοί ήρωες της Αλβανίας δεν κατάφερε να νικήσει. Μετά από αυτές τις ήττες ο πληθυσμός εκτοπίστηκε, η πόλη καταστράφηκε παντελώς και οι κάτοικοι της αναγκάστηκαν να την εγκαταλείψουν. Παρόλα αυτά όμως τον 17ο αιώνα κατέληξε και πάλι να ορθοποδήσει και να έχει έως και 1800 σπίτια. Κατάφερε να γίνει ένα πολύ σημαντικό οικονομικό κομμάτι της Αλβανίας. Εκείνη την περίοδο σημειώνεται μεγάλη ανάπτυξη των βιοτεχνιών της περιοχής, μεγάλη ανάπτυξη παραγωγής μεταξιού, δημιουργία κοσμημάτων, μεγάλη ανάπτυξη πολεμικών εργαλείων κ.α.. Εκτός από αυτά έχουμε ανάπτυξη και των οικοδομημάτων της περιοχής. Χτίζονται πολλά καινούργια σπίτια, μοντέρνα για την εποχή. Επίσης σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη της περιοχής αναλαμβάνει η δημιουργία παζαριών και η κατασκευή της σημαντικότερης γέφυρας της πόλης, “Ura e Mesit” (μτφρ. “Η γέφυρα του μέσου”).

Εικόνα 4 «Ura e Mezit» Shkoder, 1939. «Η γέφυρα του Μέσου» Σκόδρα, 1939. (Πηγή: <http://www.flickrriver.com/photos/44425842@N00/8321151309/>)

Εικόνα 5 «Ura e Mesit», Shkoder, 2015. «Η γέφυρα του Μέσου» Σκόδρα, 2015.
(Πηγή : http://albania.al/tour/4/northern_trip/)

Κατά το 1870 (οπού η περιοχή φτάνει τους 50.000 κατοίκους) αποτελούσε σημαντικό κομμάτι για όλα τα Βαλκάνια λόγω τα 3.500 μαγαζιών που είχε.

Το 1807- 1808 αρχίζει να χτίζονται τα Bezisten όπως ονομάζονται στην περιοχή αυτή. Ήταν κλειστά εμπορικά κέντρα που εξυπηρετούσαν στην πώληση διαφόρων πραγμάτων, όπως υφασμάτων εισαγωγής, πυροβόλων όπλων, πολύτιμων λίθων κ.λ.π.. Αποτελούνταν από πολλά μαγαζιά και ήταν προστατευμένα με μεγάλες πόρτες δύσκολες στο να ανοίγουν. Προστατεύονταν κυρίως το βράδυ από αρματωμένους φύλακες.

Εικόνα 6,7 «Bezisteni Shkodran», 1929. «Το παζάρι της Σκόδρα», 1929. (Πηγή : <http://www.gazetadita.al/pazari-i-vjeter-i-shkodres-hipermarketi-me-i-madh-mesjetar-i-ballkanit/>)

Η Σκόδρα κατάφερε να αποτελέσει ένα σημαντικό πολιτιστικό σημείο για την Αλβανία. Το 19ο αιώνα χτίζεται ένα κτήριο που εξυπηρετούσε στην λειτουργία μιας βιβλιοθήκης. Αργότερα ιδρύεται η Ένωση της Κοινωνίας (με ονομασία Bashkimi και Agimi) που αποτελούσαν μια ομάδα ανθρώπων που ενδιαφερόντουσαν για την λογοτεχνία, τον πολιτισμό και τον αθλητισμό. Μετά το 1878 έχουμε την δημιουργία του πρώτου μουσικού συγκροτήματος της χώρας. Ύστερα την ίδια χρονιά ξεκινάει ένα σημαντικό έργο φωτογράφων, της οικογένειας Marubi από την οποία κληρονομείται μια σημαντική φωτοτεχνολογία. Επίσης πολύ γνωστοί και σημαντικοί συγγραφείς γεννιούνται στην Σκόδρα, όπως ο Filip Shiroka, Zef Jubanit κ.α.. Αργότερα στις αρχές του 20ου αιώνα σημειώθηκαν διάφορες εξεγέρσεις ενάντια την τουρκική κυριαρχία στο βόρειο τμήμα της Αλβανίας, με σημαντική συμμετοχή και παροχή βοήθειας από τους άλλους κατοίκους των γύρω περιοχών, φέρνοντας ως αποτέλεσμα την σηματοδότηση του τέλους της Οθωμανικής κυριαρχίας. Από εκείνη την περίοδο και μετά από έξι περίπου μήνες η πόλη δίνει σημαντικές μάχες για να αντισταθεί στις διάφορες κατακτήσεις από διάφορες στρατιωτικές ομάδες που της επιτίθονταν χωρίς όμως να τα καταφέρει, με αποτέλεσμα ορισμένες από τις ομάδες αυτές να την κατακτήσουν και να κυριαρχήσουν εις βάρος της. Αργότερα λόγω των διεθνών πιέσεων καθώς και των μεγάλων πιέσεων που ασκούσαν οι κάτοικοι της περιοχής η πόλη κατάφερε επιτέλους να ελευθερωθεί.

Ύστερα το 1939, σημειώνεται η ιταλική εισβολή, η οποία έφερε ως αποτέλεσμα να οδηγήσει την πόλη υπό την ιταλική κατοχή. Τις ίδιες ακριβώς ενέργειες λίγα χρόνια αργότερα ακολουθούν και οι Γερμανοί, τον Σεπτέμβριο του 1943 έως και τις 29 Νοεμβρίου του 1944 (Ημέρα Ελευθερίας), φέροντας επίσης τα ίδια ακριβώς αποτελέσματα. Από εκείνη την στιγμή και έπειτα το Αλβανικό κομμουνιστικό καθεστώς έθεσε υπό απαγόρευση όλα τα θρησκευτικά χτίσματα και ιδρύματα σε ολόκληρη την χώρα. Η Σκόδρα ήταν ένα από τα σημαντικότερα θεσμικά και ιστορικά κέντρα της Αλβανίας με μεγάλη θρησκευτική ζωή, έτσι το νέο αυτό καθεστώς δεν έγινε εύκολα αποδεκτό από τον πληθυσμό της. Οι περιοχές Korçik

και Postribe σημείωσαν πολλές αναταραχές ενάντια στον κομμουνιστικό αυτό κανόνα. Το 1990 η κινητοποίηση του αστικού κομμουνιστικού πληθυσμού προκάλεσε πτώση του δικτατορικού καθεστώτος και έφερε την αρχή μιας δημοκρατικής εποχής.

4.2. Στατιστικά στοιχεία της περιοχής

4.2.1. Δημογραφικό προφίλ

Η περιοχή έχει πληθυσμό 246.016 κατοίκους (απογραφή 2016, INSTAT) και πυκνότητα επτά περίπου κατοίκους ανά εκτάριο. Αντιπροσωπεύει το 7,7 % του συνολικού πληθυσμού της Αλβανίας. Το 75% του πληθυσμού της περιφέρειας της ζει στην Σκόδρα. Περίπου το 6% του συνόλου της αντιπροσωπεύει τον αγροτικό πληθυσμό και το υπόλοιπο 3% αντιπροσωπεύει τον αστικό πληθυσμό της πόλης/κομητείας.

Από τον Ιανουάριο του 2003 έως τον Ιανουάριο του 2009 ο πληθυσμός της Περιφέρειας της Σκόδρας μειώθηκε σημαντικά κατά 5,4% περίπου (που αντιστοιχεί σε 13.878 λιγότερους κατοίκους). Ως βασικά αίτια της μείωσης αυτής θεωρούνται η μετανάστευση ενός μεγάλου αριθμού ατόμων στα Τίρανα ή γενικότερα σε άλλες μεγαλύτερες περιοχές καθώς και χώρες. Η περιοχή με το σημαντικότερο αριθμό μεταναστών κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου είναι η Puka, που αριθμούσε σε περίπου 34.802 κατοίκους το 2003 και κατέληξε σε 24.319 κατοίκους κατά το 2009. Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε πως ο πληθυσμός της Σκόδρα και γενικότερα οι περιφέρειες του βόρειου αυτού τμήματος της Αλβανίας (Malesia e Madhe, όπως ονομάζεται στα Αλβανικά) δεν έχει υποβληθεί σε μεγάλες δημογραφικές αλλαγές.

District	2003	2009	Difference in %
SHKODRA	187.878	185.612	-1%
PUKA	34.802	24.319	-30%
MALESI MADHE	37.214	36.085	-3%
TOTAL	246.016	259.894	-5.5%

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 : “Population size per districts in Shkodra Region (INSTAT)”

4.2.2. Εργασιακή απασχόληση

Όσον αφορά την εργατική απασχόληση στην περιοχή της Σκόδρα μπορούμε να πούμε ότι είναι στενά συνδεδεμένα με το μέγεθος του πληθυσμού διαιρούμενο κατά ηλικία, δηλαδή, εξαρτάται από τον αριθμό των ατόμων που είναι κάτω των 16 ετών και άνω των 65 ετών, τα οποία φυσικά θεωρούνται οικονομικά μη ενεργά μέλη. Στον παρακάτω πίνακα (πίνακας 2) αναφέρεται το μέγεθος των τριών διαφορετικών ηλικιακών ομάδων στις τρεις περιοχές της περιφέρειας της Σκόδρα. Οπού το 65% του συνολικού πληθυσμού της ανήκει στην ενεργή

εργασιακή ομάδα. Το 8% του πληθυσμού αναφέρεται στους συνταξιούχους της περιοχής ενώ το υπόλοιπο 27% αναφέρεται στα άτομα που είναι κάτω των 15 ετών.

District	0-14	15-64	65+
MALESIA	27%	65%	8%
MADHE			
PUKA	32%	61%	7%
SHKODRA	27%	65%	8%
TOTAL	27%	61%	8%

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: “Population size by district and age (January 2004) (INSTAT Yearbook 1995–2004)”

Βάση του παραπάνω πίνακα μπορούμε να υποθέσουμε ότι τουλάχιστον το 35% του γενικού πληθυσμού δεν θεωρείται οικονομικά ενεργό (βέβαια τα στατιστικά αυτά δεδομένα δεν συμπεριλαμβάνουν το ποσοστό των μη ενεργών πολιτών, τα οποία θεωρούνται τα άτομα που είναι μεταξύ 14 και 16 ετών καθώς και οι γυναίκες άνω των 60 ετών). Ένα μεγάλο ποσοστό των ανέργων ανήκει βέβαια στην αγροτική ομάδα της κάθε περιοχής που από μόνη της δεν δίνει την ευκαιρία για εργατική απασχόληση στους νέους. Επιπλέον περίπου το 67% του περιφερειακού πληθυσμού είναι απασχολούμενοι στον ιδιωτικό τομέα που είναι σχετικός με την γεωργία, ενώ από την άλλη το 17% του πληθυσμού εργάζεται στον δημόσιο τομέα. Ενώ το υπόλοιπο 16% του πληθυσμού ανήκει στην ομάδα που να μεν είναι του ιδιωτικού τομέα αλλά όχι σχετικό με την γεωργία. Το παραπάνω φαινόμενο δημιουργείται εξαιτίας δύο πτυχών σχετικών με τον τρόπο διάρθρωσης της απασχόλησης :

- Αρχικά ένα πολύ μεγάλο μερίδιο του εργατικού δυναμικού που είναι ενεργό απασχολείται στον τομέα της γεωργίας, με αποτέλεσμα να είναι πολύ υψηλό σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας.
- Και έπειτα το μερίδιο του εργατικού δυναμικού που είναι ενεργό απασχολείται στον ιδιωτικό τομέα που δεν σχετίζεται με την γεωργία, με αποτέλεσμα να είναι πολύ χαμηλότερος σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας.

Λόγω μεγάλου ποσοστού αστικοποίησης η περιοχή της Σκόδρα δείχνει να έχει μικρό ποσοστό πληθυσμού σε σύγκριση με τις υπόλοιπες περιφερειακές περιοχές, ο οποίος απασχολείται στον τομέα της γεωργίας. Το 12% της επιφάνειας της Αλβανίας υπάγεται στη περιφέρεια της Σκόδρας. Η Σκόδρα καταφέρνει να έχει το 50% του εδάφους της δάσος, το 14% ανήκει σε γεωργικές εκτάσεις, το 8 % είναι λιβάδια ενώ το υπόλοιπο 28 % αλλά ήδη εδαφικών εκτάσεων. Σε σύγκριση με την υπόλοιπη Αλβανία, η Σκόδρα έχει το μεγαλύτερο ποσοστό δάσος από το υπόλοιπο εθνικό μέσο όρο της χώρας. Αλλά σε σύγκριση με την υπόλοιπη χώρα η Σκόδρα έχει το μικρότερο ποσοστό γεωργικών εκτάσεων και λιβαδιών , γεγονός που οφείλεται στην ορεινή τοπογραφία της. Παρόλα αυτά όμως υπάρχουν μεγάλες εκτάσεις γόνιμης γης, γη τόσο για την γεωργία όσο και την κτηνοτροφία. Βέβαια ένα μεγάλο μέρος της γης που σχετίζεται με την γεωργία έχει εγκαταλειφθεί (σε περιφερειακό επίπεδο αυτό αντιπροσωπεύει το 30% περίπου της συνολικής γεωργικής γης).

4.3 Υποδομές κινητικότητας

4.3.1. Οδική υποδομή

Η πόλη της Σκόδρα βρίσκεται στο βόρειο τμήμα της Αλβανίας και περιτριγυρίζεται από δύο άλλες χώρες το Μαυροβούνιο και το Κοσσυφοπέδιο. Ουσιαστικά είναι σε ένα σημείο σταυροδρομίου μεταξύ Αλβανίας και Μαυροβουνίου καθώς και Κοσσυφοπεδίου. Λόγω των μεγάλων εθνικών δρόμων η Σκόδρα καταφέρει και συνδέεται με την υπόλοιπη Αλβανία μέσω αυτών, επίσης έχει πρόσβαση και στην Αδριατική Θάλασσα. Τα τελευταία χρόνια μπορούμε να πούμε ότι το οδικό σύστημα της συνεχώς βρίσκεται σε εξέλιξη. Βέβαια δεν έχει καταφέρει ακόμα να φτάσει σε ένα καλό επίπεδο το οποίο θα εξυπηρετεί στο καλύτερο δυνατό σημείο τους επισκέπτες της καθώς και τους μόνιμους κατοίκους της. Εκτός από το κέντρο της πόλης και γενικότερα τους εθνικούς δρόμους οι οποίοι συνδέουν την Σκόδρα με άλλες μεγαλουπόλεις της Αλβανίας (Τίρανα, Ελμπασάν κ.α.). Βέβαια στα πιο υψηλά σημεία της Περιφέρειάς της ορισμένοι δρόμοι συνεχίζουν να είναι μη ασφαλτοστρωμένοι και χωρίς καλό σύστημα ασφάλειας τόσο για τους πεζούς όσο και για τους οδηγούς (κάτι βέβαια που είναι δύσκολο να επιτευχθεί λόγω του μεγάλου υψόμετρου που βρίσκονται οι περιοχές αυτές). Επομένως σε αυτές τις πόλεις που ανήκουν στην ίδια περιφέρεια με την Σκόδρα απαιτείται μεγάλος χρόνος ταξιδιού και ορισμένες φορές χρειάζεται η χρήση ειδικών οχημάτων, κατάσταση που δημιουργεί την αποθάρρυνση των τουριστών για της επίσκεψή τους.

Επίσης οι περιοχές με έντονη αγροτική απασχόληση δυσκολεύονται στην μετακίνηση και γενικότερα είναι σχεδόν απομονωμένες από το κέντρο της πόλης Σκόδρα. Η κακή λοιπόν κατάσταση που επικρατεί στις αγροτικές περιοχές περιορίζει σε μεγάλο βαθμό την επικοινωνία μεταξύ των χωριών και των αστικών περιοχών. Εκτός από αυτό οι περιοχές αυτές ορισμένες φορές καταλήγουν να απομονώνονται τελείως από σχεδόν όλες τις τοπικές υπηρεσίες. Αυτό το φαινόμενο γίνεται εύκολα αντιληπτό κατά τους χειμερινούς μήνες του χρόνου, όπου λόγω των υψηλών χιονοπτώσεων και εξαιτίας της ανεπάρκειας του οδικού δικτύου οδηγούνται στην πλήρη απομόνωση.

Από την άλλη οι οδικές συγκοινωνίες θα λέγαμε ότι είναι πολύ περιορισμένες. Η συχνότητα τους είναι περιορισμένη και κυρίως δεν υπάρχει ένα τακτικό και συγκεκριμένο ωράριο ή τρόπος λειτουργίας για την καλύτερη εξυπηρέτηση των κατοίκων. Οι κάτοικοι τόσο στην πόλη της Σκόδρας όσο και των περιφερειακών περιοχών της μετακινούνται κυρίως με ιδιωτικά οχήματα.

Πολλοί είναι εκείνοι που επιλέγουν να κινηθούν με μεταφορικό μέσο το ποδήλατο. Η πόλη της Σκόδρας έχει χαρακτηριστεί ως η “πόλη των ποδηλάτων”. Οι περισσότεροι άνθρωποι επιλέγουν το ποδήλατο αντί τα αυτοκίνητα ή τα λεωφορεία. Και σε αυτή την περίπτωση όμως η κατάσταση δεν βοηθάει τους κατοίκους, καθώς δεν υπάρχουν ξεχωριστές για παράδειγμα λωρίδες για τα ποδήλατα. Ακόμα και στις πλατείες της Σκόδρας όπου το ποδήλατο δείχνει να είναι πιο ασφαλές μέσο δεν υπάρχουν ειδικά σημεία στάθμευσης για αυτά. Δυστυχώς δεν υπάρχουν συγκεκριμένα σημεία πρόσβασης ούτε στα πάρκα της πόλης, τα σχολεία και τα πανεπιστήμια, ούτε στις αγορές και γενικότερα τις δημόσιες εγκαταστάσεις της πόλης.

4.3.2. Σιδηροδρομική υποδομή

Το Αλβανικό σιδηροδρομικό δίκτυο έχει περίπου 424 χλμ.. Ήδη από το 1995 το δίκτυο αυτό μπορούσε και μετέφερε πάνω από 3,6 εκατομμύρια επιβάτες από όλη την χώρα. Αργότερα όμως το 2003 μέχρι και το 2009 ο αριθμός αυτός των ατόμων μειώθηκε σε 2,1 εκατομμύρια επιβάτες, περίπου δηλαδή 1 εκατομμύρια λιγότερους επιβάτες. Εκτός από επιβάτες η σιδηροδρομική αυτή υποδομή μεταφέρει και μεγάλο αριθμό εμπορευμάτων διαφορετικών ειδών, τα οποία δείχνουν να αυξάνονται διαρκώς.

Ο σιδηρόδρομος αυτός αρχίζει από την πόλη Durrës της Αλβανίας, φτάνει μέχρι την πόλη Σκόδρα και ύστερα από εκεί συνεχίζει και συνδέεται με την πόλη Ποντγκόριτσα του Μαυροβουνίου. Οι έρευνες που έχουν γίνει μας δείχνουν ότι επενδύσεις στο σιδηροδρομικό δίκτυο είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη ολόκληρης της περιφέρειας αυτής, καθώς μπορεί να ενισχύσει την ανάπτυξη της Σκόδρας και φυσικά να ενισχύσει την προώθηση των διάφορων σχέσεων οικονομικής ανάπτυξης με το Μαυροβούνιο, διότι μπορεί να υπάρξει μεγάλη δυνατότητα ανταλλαγής τόσο ανθρώπων (τουριστών) όσο και διαφόρων αγαθών (εμπόριο). Σήμερα ο σιδηρόδρομος αυτός λειτουργεί σε πολύ περιορισμένο βαθμό, γίνεται χρήση μόνο κάποιες συγκεκριμένες μέρες το μήνα για την μεταφορά και μόνο εμπορίου. Απαγορεύεται η μετακίνηση επιβατών πάνω σε αυτό.

4.4. Πολιτιστικό υπόβαθρο της Σκόδρας

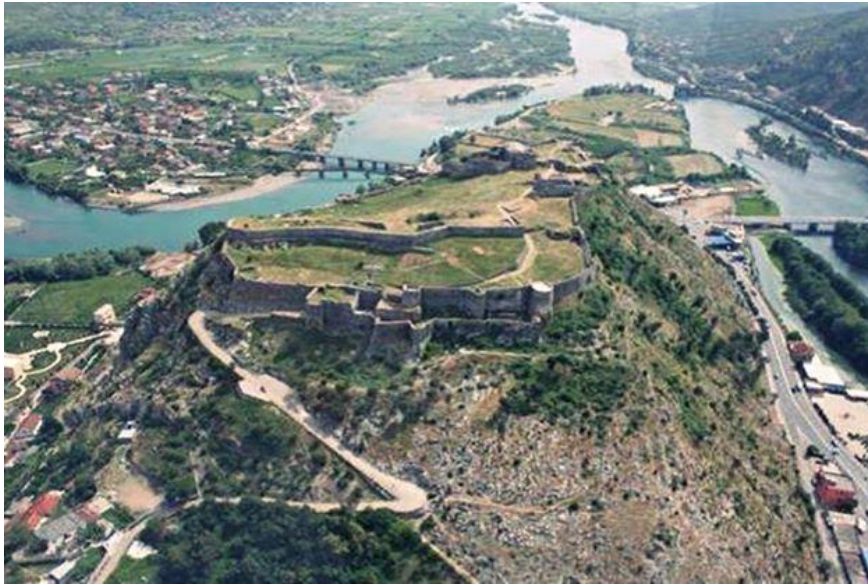
4.4.1. Το κάστρο της Σκόδρας

Ένα από τα σημαντικότερα Κάστρα της Αλβανίας χαρακτηρίζεται το κάστρο της πόλης Σκόδρα. Αποτελεί το σημαντικότερο τουριστικό θέρετρο της περιοχής. Χτισμένο σε έναν βραχώδη λόφο στο δυτικό τμήμα τη Σκόδρας σε ύψος 130 μέτρα

Εικόνα 8 Ο λόφος του Κάστρου της Σκόδρα (Πηγή: <https://www.shkodradaily.com/2014/09/mbi-keshtjellin-rozafat.html>)

Περιβάλλεται από τα τρία ποτάμια της περιοχής Drin, Buna και Kir.

Εικόνα 9 Αεροφωτογραφία του Κάστρου της Σκόδρα,
(Πηγή:<https://saidibushaj.wordpress.com/2014/11/07/11/>)

Σε όλες τις πλευρές του λόφου υπάρχουν χτισμένα τείχη, με έκταση περίπου 9 εκτάρια. Η κύρια είσοδος του κάστρου είναι στο βορειοανατολικό του τμήμα. Στο χαμηλότερο μέρος του λόφου αυτού βρέθηκαν αρχαιολογικά ευρήματα ήδη από την Πρώιμη Εποχή του Χαλκού.

Σύμφωνα με την αρχαιολογία το κάστρο άρχισε να χτίζεται μεταξύ 5ου και 4ου αιώνα π.Χ.. Τα τείχη του Κάστρου έχουν χαρακτηριστεί ως “Κυκλώπεια τείχη” (δηλαδή τείχη των ακροπόλεων χτισμένα με μεγάλους λίθους), τα οποία είναι χτισμένα χωρίς ίχνος κονιάματος. Τα τείχη αυτά σώζονται έως σήμερα. Από αντικείμενα εκείνης της εποχής που βρέθηκαν μέσα στο κάστρο ύστερα από διάφορες ανασκαφές που έχουν γίνει, μαθαίνουμε ότι η περιοχή της Σκόδρα ονομάστηκε για πρώτη φορά Scodrinon.

Εικόνα 10 Παλιό νόμισμα που βρέθηκε στην Σκόδρα και μαρτυρεί την αρχική ονομασία της πόλης. (Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Illyrian_coinage)

Αρκετοί πόλεμοι έχουν λάβει μέρος στο κάστρο αυτό, ένας από τους σημαντικότερους είναι εκείνος του 2ου αιώνα π.Χ. με την Ρωμαϊκή αυτοκρατορία. Κατά τον Μεσαίωνα το κάστρο δέχεται Σλαβικές εισβολές, αργότερα το καταλαμβάνουν οι Βούλγαροι. Μετά από εκείνη την περίοδο η πόλη ξανά αλλάζει όνομα και ονομάζεται Scutari. Από την στιγμή που εισέβαλαν σε αυτό οι Βενετοί το κάστρο κατέληξε να έχει την σημερινή του μορφή και να μην ξανά αλλάξει. Οι προστατευτικοί πύργοι που είναι τοποθετημένοι στην πρώτη αυλή κατασκευάζονται ακριβώς εκείνη την περίοδο. Το κάστρο αποτελείται από τρεις αυλές, με σημαντικότερη την δεύτερη η οποία καταλαμβάνει θα λέγαμε το κεντρικό και μεγαλύτερο τμήμα του κάστρου.

Εικόνα 11 Η είσοδος της 3^{ης} αυλής, 2015 (Πηγή:
<https://www.alketamisja.com/blog/2015/12/15/rozafa-castle-of-shkodra-kalaja-e-shkodrs>)

Η πρώτη από την δεύτερη αυλή χωρίζεται με τοίχους χωρίς καμία κολώνα ή πύργο. Μέσα σε αυτή την αυλή υπάρχουν τέσσερις μεγάλες δεξαμενές νερού που τις χρησιμοποιούσαν για να αποθηκεύουν μεγάλες ποσότητες νερού. Επίσης στην αυλή αυτή υπάρχει μια εκκλησία οπου αργότερα κατά την κατάκτηση της από την Οθωμανική Αυτοκρατορία μετατράπηκε σε τζαμί. Η εκκλησία αυτή αρχικά ονομάστηκε ‘Εκκλησία του Αγίου Στεφάνου’ αργότερα αφού μετατράπηκε σε τζαμί το ονόμασαν “Τζαμί του Σουλτάν Μεχμέτ”. Το κτίσμα αυτό αποτελεί ένα σημείο λατρείας μέσα στο κάστρο ανεξαρτήτως από την χρονολογία του. Δίπλα στους τοίχους που περιτριγυρίζουν το κάστρο βρίσκεται το συγκεκριμένο κτίσμα, στο βορειοδυτικό τμήμα του κάστρου. Στο νότιο τμήμα αυτού του χτίσματος υπάρχει μια μεγάλη είσοδος και τρία μεγάλα παράθυρα ανοιχτά τα οποία τροποποιήθηκαν έτσι κατά την αλλαγή του κτηρίου σε τζαμί. Τα παράθυρα έχουν μήκος 1,25 μέτρα ενώ η είσοδος της πόρτας έχει μήκος 1,34 μέτρα. Στην συνέχεια δίπλα σε αυτό χτίζεται ένας πύργος ο οποίος εξυπηρετεί στην λειτουργία του τζαμιού.

Εικόνα 12 Το κτίσμα που απο εκκλησία μετατράπηκε σε τζαμί στην 3^η αυλή του Κάστρου. (Πηγή: https://en.wikipedia.org/wiki/Rozafa_Castle)

Το εσωτερικό τμήμα του κάστρου χωρίζεται με τους τοίχους που υπάρχουν για να ξεχωρίζουν μεταξύ τους οι αυλές, υπάρχουν μεγάλες πόρτες ανάμεσα τους. Η τρίτη αυλή που είναι και η μικρότερη από τις άλλες δύο βρίσκεται στο ψηλότερο τμήμα του κάστρου. Οι τοίχοι που περικυκλώνουν το κάστρο δημιουργούν ένα ορθογώνιο σχέδιο με τέτοιο τρόπο ώστε να μην χρειάζεται η δημιουργία πύργων στις γωνίες του. Ενώ αντιθέτως οι τοίχοι που βρίσκονται στο εσωτερικό τμήμα του κάστρου είναι από διαφορετικό υλικό πιο σκούρο το οποίο ξεχωρίζει πολύ από τα άλλα. Μέσα στο εσωτερικό των αυλών αυτών υπάρχουν σημεία τα οποία ενώνονται με διάφορους πύργους, οι οποίοι ύστερα δημιουργούν ένα κυκλικό περιβάλλον. Και σε αυτή την αυλή υπάρχει μια αποθήκη (μέσα στην οποία βέβαια δεν γνωρίζουμε τι αποθήκευαν καθώς τίποτα δεν έχει βρεθεί από τους ειδικούς). Εκτός από την αποθήκη υπήρχαν και μικρά τμήματα χτίσματος τα οποία αποτελούσαν μικρά μεταξύ τους κτήρια.

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάστρου της Ροζάφας αποτελούν οι μυστικοί έξοδοι που είχαν κατασκευαστεί έτσι ώστε να μην φαίνονται από το εξωτερικό τμήμα του και φυσικά να χρησιμοποιούνται για ώρες ανάγκης. Εκτός από την κεντρική είσοδο το κάστρο της Ροζάφα είχε και άλλους εισόδους/εξόδους οι οποίες χρησιμοποιούνταν μόνο εάν ήθελαν να ενισχύσουν το στρατιωτική τους άμυνα απέναντι στους εχθρούς. Στην ουσία οι έξοδοι αυτοί σήμερα δεν λειτουργούν πια. Η μια από αυτές βρίσκεται στην ανατολική μεριά του κάστρου και έχει βάθος περίπου 4 μέτρα. Η άλλη κρυφή έξοδος βρίσκεται στο νότιο τμήμα του κάστρου και συγκεκριμένα στην δεύτερη αυλή του κάστρου. Σε αυτό το σημείο υπάρχει επίσης ένας στρατώνας και χώρος αποθήκης πυρομαχικών της Οθωμανικής περιόδου. Και τέλος η τρίτη έξοδος βρίσκεται μέσα στο κτήριο που τότε κατοικούσαν σημαντικές οικογένειες βασιλιάδων. Ήταν γνωστή σε λίγα μόνο άτομα και εξυπηρετούσε στην φυγή των οικογενειών που βρισκόντουσαν και κατοικούσαν μέσα στο κτήριο αυτό. Σήμερα το συγκεκριμένο κτήριο λειτουργεί ως μουσείο του Κάστρου, με ευρήματα από τις ανασκαφές στο σημείο του κάστρου και όχι μόνο.

Εικόνες 13 14 15 Η μια από τις τρεις μυστικούς εξόδους του Κάστρου. (Πηγή: <https://skyhigh.life/travel/rozafa-castle-shkoder-high-point/attachment/rozafacastle-tunnel3/>)

4.4.2. Τα Μουσεία της Σκόδρας

4.4.2.1. Το Μουσείο του Κάστρου της Ροζάφα

Το κτήριο αυτό βρίσκεται μέσα στον χώρο του Κάστρου της Ροζάφα και συγκεκριμένα στην τρίτη αυλή. Το κτήριο αυτό το ονόμαζαν *Karitaneria*, δηλαδή κατοικία του καπετάνιου (βενετσιάνος ηγεμόνας).

Εικόνα 16 Το κτήριο που στεγάζει το Μουσείο του κάστρου της Ροζάφας (Πηγή: http://www.bashkiashkoder.gov.al/web/Muzeumet_312_1.php)

Το κτήριο μετατρέπεται σε Μουσείο ήδη από το 1987 και λειτουργεί ως σήμερα. Πρόκειται για ένα στρατιωτικό κτήριο το οποίο αποκαλύπτεται από το πάχος των τοίχων. Συγκεκριμένα έχει 2,1 μέτρα την βάση του κτηρίου και 1,9 μέτρα αποτελείται ο τοίχος στον τρίτο όροφο. Ήταν έτσι σχεδιασμένο για να μπορεί να αντέχει στους πυροβολισμούς. Το Μουσείο έχει σχεδιάσει την έκθεση του χρονολογικά, ξεκινώντας από εκθέματα που έχουν βρεθεί σε εκείνη την τοποθεσία και ανήκουν στην νεολιθική εποχή φτάνοντας έως την περίοδο του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου (1912-1913). Η αρχιτεκτονική του κτηρίου είναι βασισμένη

σε σχέδια που ανήκουν και εμπνέονται τόσο από την φυλή των Ιλλυριών όσο και από την εποχή του Χαλκού. Σημαντικό επίσης ρόλο στην σχεδίαση του μουσείου αποτελεί το στοιχείο του σιδήρου, καθώς όλες οι προθήκες είναι κατασκευασμένες από αυτό.

Ένα από τα σημαντικότερα εκθέματα του Μουσείου θεωρείται το μοναδικό ψηφιδωτό της βόρειας Αλβανίας που έχει βρεθεί μέχρι τώρα. Παρουσιάζει την στιγμή που υψώνεται η πρώτη αλβανική σημαία στο Κάστρο της Σκόδρας. Επίσης στον δεύτερο όροφο υπήρχαν μικρά παράθυρα τα οποία χρησιμοποιούνταν ως πυργίσκοι. Στον πρώτο όροφο του κτηρίου αυτού βρίσκεται η μυστική έξοδος -όπως προαναφέρθηκε- η οποία ήταν πάντα καλυμμένη με μια μεγάλη πέτρα που την προστάτευε σε περιπτώσεις πυρκαγιάς. Χαρακτηρίζεται για την εξαιρετική αρχιτεκτονική τόσο τους χειμερινούς όσο και τους καλοκαιρινούς μήνες.

Στο συγκεκριμένο μουσείο παρουσιάζονται κυρίως ευρήματα που σχετίζονται με διάφορα στοιχεία της κατοικίας της Σκόδρας από διαφορετικές μεταξύ τους περιόδους. Υπάρχουν σημαντικά εκθέματα τα οποία σχετίζονται με στοιχεία των ιστορικών για την πόλη πολέμων από διαφορετικές περιόδους και διαφορετικούς εισβολής κάθε φορά, με χαρακτηριστικό παράδειγμα στοιχεία/έγγραφα τα οποία μαρτυρούν τις διάφορες δραστηριότητες που εκτελούσε ο φεουδάρχης Bushatllinj. Επίσης σημαντικό κομμάτι των εκθεμάτων του μουσείου είναι τα άρματα και γενικότερα τα μέσα που χρησιμοποιούσαν ενάντια των εχθρών τους στον πόλεμο.

Τα εκθέματα του Μουσείου παρουσιάζουν την πορεία της ιστορίας τόσο του Κάστρου όσο και της πόλης της Σκόδρα που συνδέονται στενά μεταξύ τους και πολλές φορές φαίνεται το ένα να επηρεάζει σημαντικά το άλλο.

4.4.2.2. Το Ιστορικό Μουσείο του Oso Kuka

Ένα από τα παλιότερα μουσεία της πόλης είναι το μουσείο του “Oso Kuka”, το οποίο ξεκίνησε να χτίζεται ήδη από τα 1947. Η αρχική του ονομασία ήταν “Muzeu Popullor” που μεταφράζεται ως “το παραδοσιακό μουσείο”. Αργότερα το 1949 το μουσείο ολοκληρώνεται και αρχίζει να λειτουργεί κανονικά. Το συγκεκριμένο μουσείο έχει τοποθετηθεί στο κέντρο της πόλης Σκόδρα σε ένα κτήριο του 18ου αιώνα.

Εικόνα 17 Το κτήριο που στεγάζει το Ιστορικό μουσείο του Oso Kuka (Πηγή: <https://www.campingalbania.com/sq/muzeu-shkoder/>)

Το 1944 το μουσείο είχε ως βασική συλλογή αντικείμενα τα οποία προέρχονταν από διάφορες οικογένειες της Σκόδρας. Βασισμένο σε μια συλλογή προερχόμενη κυρίως από δωρεές και ελάχιστα εκθέματα από αγορές κυρίως αρχαιολογικά. Αργότερα το Ιστορικό Μουσείο της Σκόδρας αλλάζει τοποθεσία και στεγάζεται μέχρι και σήμερα σε ένα σπίτι το οποίο έχει ονομαστεί ως “Η οικία του Oso Kuka”. Είναι μια από τις πιο χαρακτηριστικές οικίες της πόλης που διαθέτει όλα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τότε ζωής και γενικότερα των τότε δραστηριοτήτων.

Ως βασική θεματική το μουσείο αυτό παρουσιάζει την προβολή των παραδόσεων και γενικότερα τον τοπικό κυρίως πολιτισμό της πόλης μέσω διακοσμητικών στοιχείων, ενδυμάτων κ.α.. Είναι χωρισμένο σε πέντε χώρους, όπου οι πρώτοι τρεις αποτελούν των εκθεσιακό χώρο του μουσείου, ενώ οι άλλοι δύο είναι η βιβλιοθήκη του μουσείου και ο χώρος που οργανώνονται οι επιστημονικές μελέτες από το προσωπικό του μουσείου.

Το συγκεκριμένο μουσείο έχει χαρακτηριστεί ως ίδρυμα που δείχνει να συνεργάζεται με διάφορα πανεπιστήμια, ιδρύματα πολιτισμού τόσο της πόλης όσο και όλης της Αλβανίας για την δημιουργία διαφόρων ερευνητικών δραστηριοτήτων. Το συγκεκριμένο μουσείο εκτός από την μόνιμη έκθεση που παρουσιάζει στο κοινό, οργανώνει σταδιακά ορισμένα σεμινάρια ή ημερίδες αναλόγως με διαφορετικές θεματικές κάθε φορά. Επίσης μια πολύ σημαντική πρωτοβουλία που αναλαμβάνει και πραγματώνει το μουσείο αυτό είναι η δημοσίευση ορισμένων περιοδικών τα οποία αναφέρονται σε διάφορες επιστημονικές μελέτες σε τομείς της αρχαιολογίας, της ιστορίας, της λαογραφίας, των καλών τεχνών, της λογοτεχνίας και της γλωσσολογίας. (πηγή : <http://muzeuhistorikshkoder.org/muzeu/historia/>).

4.4.2.3. Το Φωτογραφικό Μουσείο της οικογένειας Marubi

Το Εθνικό Φωτογραφικό Μουσείο αυτό αποτελεί το πρώτο μουσείο στο είδος του σε ολόκληρη την Αλβανία. Άρχισε την λειτουργία του από τον Μάιο του 2016 στο κέντρο της πόλης Σκόδρα με εκθέματα από την προσωπική φωτογραφική συλλογή της οικογένειας Marubi. Η πρώτη εμφάνιση της φωτογραφίας στην Σκόδρα έγινε το 1856, όταν ο Ιταλός Pietro Marubbi ήρθε και εγκαταστάθηκε στην Σκόδρα μόνιμα -περίπου το δεύτερο μισό του 18ου αιώνα- και αποφάσισε να δημιουργήσει ένα φωτογραφικό στούντιο.

Ο συγκεκριμένος φωτογράφος δεν είχε κανένα άλλο μέλος της οικογένειας του στην πόλη με αποτέλεσμα να μην γνώριζε καθόλου κόσμο και να μην ξέρει ποιον να φωτογραφίζει, έτσι αποφάσισε και φωτογράφησε για πρώτη φορά τα παιδιά του κηπουρού του (Mati και Kel Kodheli). Η φωτογραφική του δραστηριότητα εξαπλώθηκε πολύ επηρεάζοντας σημαντικά και άλλους φωτογράφους της πόλης. Σε μικρό χρονικό διάστημα είχε φτάσει να δημιουργήσει ένα μεγάλο φωτογραφικό αρχείο με τη βοήθεια και άλλων συνεργατών του.

Στην συνέχεια με την κήρυξη του κομμουνισμού στην Αλβανία δυστυχώς όλες οι ιδιωτικές ενέργειες και εργασίες της εποχής αναγκάστηκαν να σταματήσουν καθώς θεωρούνταν παράνομο και μη επιτρεπτό από το κράτος. Η τότε ομάδα που εργαζόταν στη φωτογραφικό αυτό εργαστήριο αναγκάστηκε να δωρίσει όλο το φωτογραφικό υλικό του στο κράτος. Πολλά χρόνια αργότερα με βάση το συγκεκριμένο φωτογραφικό υλικό το κράτος ιδρύει το συγκεκριμένο μουσείο και έτσι δημιουργείται το πρώτο Εθνικό Φωτογραφικό Μουσείο της πόλης και της Αλβανίας γενικότερα.

Το μουσείο καταφέρνει να προωθεί και να δημιουργεί ένα σημαντικό ιστορικό κομμάτι φωτογραφικής συλλογής από το δεύτερο μισό του 18ου έως τα τέλη του 20ου αιώνα, που παρουσιάζει σημαντικές εικόνες από διάφορες δραστηριότητες της πόλης σχετικές με κοινωνικές, πολιτιστικές, αθλητικές και πολιτικές στιγμές της ζωής της Σκόδρας. Το μουσείο δημιουργεί κατά διαστήματα πολλές περιοδικές εκθέσεις. Οργανώνει σεμινάρια και κυρίως δημιουργεί συνεργασίες με πολιτιστικούς οργανισμούς προωθώντας έρευνες με κύρια θεματική την φωτογραφία. (πηγή : <http://www.marubi.gov.al/asp/Home.aspx?>).

4.4.1.3. Πολιτισμός και Τέχνη

Από πολλές περιφέρειες αποτελείται η περιοχή της Σκόδρας με αποτέλεσμα να συνδέονται πολλά διαφορετικά μεταξύ τους στοιχεία πολιτισμού και τεχνών (διάλεκτοι, ενδύματα, μουσική κ.α.). Μια από τις πιο σημαντικές εκδηλώσεις που παρουσιάζει και οργανώνεται από την κοινωνία της Σκόδρας είναι το λεγόμενο φεστιβάλ “Sofra Shkodrane”, που μεταφράζεται ως το “Τραπέζι της Σκόδρα”. Στην συγκεκριμένη εκδήλωση παρουσιάζονται οι διάφορες πολιτιστικές αξίες της πόλης, όπως παραδοσιακά τραγούδια, χοροί και διάφορα θεατρικά δρώμενα.

Όλες αυτές οι δραστηριότητες συνοδεύονται από παραδοσιακές φορεσιές και γενικότερα υπάρχει μια επιστροφή στο παρελθόν. Για παράδειγμα τα τραγούδια που λέγονται συνοδεύονται από το λεγόμενο παραδοσιακό μουσικό όργανο “Cifteli”.

Εικόνα 18 Το μουσικό όργανο «Ciftelia» (Πηγή : <https://gr.pinterest.com/pin/485051822358904617/>)

Είναι ένα από τα πιο δημοφιλή μουσικά όργανα ολόκληρης της Αλβανίας, είναι διμερές μουσικό όργανο, αποτελείται από τρία βασικά σημεία: το κύπελλο, το καπάκι και τη λεγόμενη ουρά του. Όσον αφορά τα σχήματα και τα χρώματα, αυτά ποικίλουν και διαφέρουν με βάση την περιοχή. Η κύρια μορφή του είναι με δύο χορδές, υπάρχουν όμως και παραλλαγές με τρεις και τέσσερις (ένα συν δύο, δύο συν ένα, δύο συν δύο).

Η περιοχή της Σκόδρα φημίζεται επίσης για τα υπέροχα χειροποίητα παραδοσιακά κοστούμια που διαθέτει και για τα χειροποίητα παραδοσιακά χαλιά, ταπετσαρίες κλ.π.. Ορισμένα από αυτά τα κοστούμια χρησιμοποιούνται σε γάμους ή γενικότερα γιορτές για την διατήρηση της παράδοσης. Ένα από τα πιο παλιά κοστούμια της περιοχής είναι το “xhubleta” όπως ονομάζεται, το οποίο ήταν γυναικείο φόρεμα το οποίο το ράβανε οι γυναίκες κυρίως για την προίκα τους. Σε ορισμένες ορεινές περιοχές το χρησιμοποιούν ακόμα και σήμερα. Υπάρχουν διάφοροι τύποι αυτού του κοστούμιού και διαφέρουν ανά ηλικία (κοριτσίστικο, γυναικείο, για ηλικιωμένες). Ενώ για τους άνδρες αντίστοιχο κοστούμι ήταν εκείνο που ονομαζόταν “tirak”, επίσης χειροποίητο.

Εικόνα 19 Παραδοσιακές στολές της Σκόδρα «tirak» (Πηγή: <https://www.slideshare.net/aurelaelmasllari/veriu-i-shqiperise>)

Τα κοστούμια αυτά διαφέρουν ανάλογα με :

- Την κοινωνική τάξη
- Την θρησκεία
- Την ηλικία
- Καθώς και τον προορισμό που είχαν οι άνθρωποι όταν τα φορούσαν.

(Στην φωτογραφική βιβλιοθήκη του προαναφερθέντος μουσείου Marubi μπορούμε να βρούμε πολλές τέτοιες φορεσιές για κάθε μια από τις παραπάνω περιπτώσεις. Το συγκεκριμένο υλικό αποτελεί μέρος της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO).

Η πόλη της Σκόδρας είναι μια από τις πολλές πόλεις της Αλβανίας που παράγουν παραδοσιακά προϊόντα χειροποίητα. Δίνουν μεγάλη βάση στα κλωστοϋφαντικά προϊόντα όπως οι τα κεντήματα, τα χαλιά κ.α. και παράγουν χειροποίητα προϊόντα με πρώτες φυσικές ύλες και γενικότερα χρησιμοποιούν υλικά τα οποία προσδιορίζουν στο καλύτερο δυνατό βαθμό την εδαφική ταυτότητα της περιοχής. Ως βασικά μηχανήματα παραγωγής έχουν τους παραδοσιακούς ξύλινους ή σιδερένιους αργαλειούς.

(Πηγή:<https://kristiosmani.wordpress.com/2015/03/11/vegla-te-muzikes-popullore-shqiptare/>).

4.5. Ανάλυση SWOT της Σκόδρας

Παρόλο που έχουν περάσει πολλά χρόνια από την στιγμή που χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά η ανάλυση SWOT συνεχίζει να χρησιμοποιείται έως σήμερα από πολλές επιχειρήσεις και γενικότερα πολλές ομάδες οι οποίες επρόκειτο να αναλάβουν την διαχείριση και την σωστή προώθηση κάποιου αντικειμένου. Αυτή η ανάλυση χωρίζεται σε εσωτερικό και εξωτερικό περιβάλλον. Όπου στο πρώτο επεξεργάζονται και παραθέτονται τα δυναμικά και τα αδύναμα σημεία που κατέχει το αντικείμενο που εξετάζουμε, ενώ στο δεύτερο αναφέρονται οι ευκαιρίες και οι κίνδυνοι που υπάρχουν γύρω από αυτό.

Στον παρακάτω πίνακα θα οργανωθεί μια ανάλυση SWOT για την περιοχή της Σκόδρας, στην οποία παρουσιάζεται τόσο το εσωτερικό της περιβάλλον όσο και το εξωτερικό της περιβάλλον, με σκοπό να μπορούν να αξιολογηθούν στο καλύτερο δυνατό βαθμό τόσο οι δυνατότητες της περιοχής όσο και οι αδυναμίες της για να δούμε τι μπορούμε να αξιολογήσουμε και τι να αλλάξουμε για την δημιουργία ενός προγράμματος για την ανάπτυξη και την σωστή διαχείριση του πολιτιστικού υπόβαθρου της περιοχής που θα φέρει θετικά αποτελέσματα στην ίδια την περιοχή καθώς και την οικονομία της.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Δημιουργία πολλών προγραμμάτων ανάπτυξης που δίνουν βάση στον τουρισμό της περιοχής (TEULADA, NGOs κ.α.)
- Η πολιτιστική της κληρονομία (κάστρο, μουσεία)

- Η φυσική της πολιτιστική κληρονομία (λίμνη, ποτάμια)
- Διατήρηση της παράδοσης της πόλης (κινητικότητα με ποδήλατο χαρακτηριστικό της πόλης από πολύ παλιά, παραδοσιακές στολές, παραδοσιακά τραγούδια κ.α.)
- Ύπαρξη κέντρο πολιτισμού και παραγωγής αυτού (θέατρο, σινεμά, βιβλιοθήκες κ.α.)

ΑΔΥΝΑΜΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Ανεξέλεγκτη αστική ανάπτυξη και μεγάλο ποσοστό μετανάστευσης των κατοίκων
- Φθορά των παραδοσιακών/ιστορικών κτηρίων της περιοχής λόγω χαμηλής ποιότητας υλικών μέσων για συντήρηση και αποκατάσταση
- Το φωτογραφικό αρχείο της οικογένειας Marubi είναι αδύνατον να αξιοποιηθεί στο μέγιστο βαθμό λόγω ανεπαρκούς χώρου παρουσίασής τους
- Η παράδοση της πόλης της κινητικότητας του με ποδήλατα είναι αδύνατον να αξιοποιηθεί στο μέγιστο βαθμό
- Η πρόσβαση στις ορεινές περιοχές της περιφέρειας της Σκόδρας είναι πολύ δύσκολη
- Ανεπαρκής πρόσβαση στα τοπικά προϊόντα της περιοχής για δημιουργία εθνικών και διεθνών συνεργασιών
- Έλλειψη ενημέρωσης για την πολιτιστική κληρονομία της Σκόδρας
- Ελλείψεις στην τουριστικές υπηρεσίες (μεταφορές, καταλύματα, οδηγοί κ.α.)
- Ύπαρξη πολλών πλημυρών λόγω της κακής διαχείρισης των υδάτινων πόρων

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

- Συνεργασία μεταξύ διεθνών οργανισμών (CERAI, ACLI κ.α.)
- Έργα από υπηρεσίες του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (UNICEF, UNOPS κ.α.)
- Υποψήφια χώρα η Αλβανία για συμμετοχή σε προγράμματα Ευρωπαϊκής Ένωσης
- Προγράμματα χρηματοδοτούμενα από το Αλβανικό κράτος για έργα υποδομής (νέος δρόμος από την Σκόδρα προς το Μαυροβούνιο)
- Σταδιακή αύξηση του τουρισμού στην περιοχή
- Παρουσίαση σεμιναρίων και ημερίδων περί πολιτισμού και κουλτούρας της Σκόδρας από το Πανεπιστήμιο της Σκόδρας
- Ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης για διασυνοριακά προγράμματα συνεργασίας μεταξύ Σκόδρας και Μαυροβουνίου
- Παγκόσμιο ενδιαφέρον για τις τοπικές παραγωγές παραδοσιακών προϊόντων και χειροποίητων αντικειμένων

ΑΠΕΙΛΕΣ

- Ανεξέλεγκτη δόμηση που πολλές φορές οδηγεί στην καταστροφή φυσικών τοπίων και παραδοσιακών κτηρίων
- Έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης που συχνά οδηγούν στην εγκατάλειψη της περιοχής (εγκατάλειψη περιοχής και απώλεια πολιτιστικής κληρονομίας και της ταυτότητας τους)
- Αύξηση χρήσης αυτοκινήτων με αποτέλεσμα να οδηγήσει στην δυσκολία κινητικότητας
- Λάθος/ανεπαρκής συστήματα διαχείρισης λυμάτων που οδηγούν σε αρνητικές επιρροές στους φυσικούς πόρους της Σκόδρας
- Δυσκολία προσαρμογής της Σκόδρας σε Ευρωπαϊκά πρότυπα διαχείρισης λόγω έλλειψης εργαλείων και μέσων

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Κεφάλαιο 5^ο : Πολιτιστική διαχείριση της Σκόδρα

5.1. Εισαγωγή

Η περιοχή παρουσιάζει ένα πλούσιο περιβάλλον και μια εξαιρετική τοποθεσία στην χώρα της Αλβανίας. Περικυκλώνεται από λίμνες και ποτάμια που δημιουργούν με την σειρά τους ένα πλούσιο φυσικό περιβάλλον που επηρεάζει σημαντικά την διαμόρφωση της περιοχής. Τα τελευταία χρόνια η περιοχή δείχνει να σημειώνει διαρκώς αύξηση οικονομικού και τουριστικού φαινομένου δίνοντας την ευκαιρία να υπάρξει μια σταθερή κατάσταση βιώσιμης ανάπτυξης σχεδόν σε όλα τα επίπεδα. Στην παραγωγή της, τόσο πρωτογενή όσο και δευτερογενή δείχνει να βασίζεται η περιοχή αυτή. Οι προοπτικές ανάπτυξης της περιοχής δείχνουν να βασίζονται στο εξαιρετικό φυσικό και πολιτιστικό της υπόβαθρο. Η αύξηση του τουριστικού του φαινομένου σημειώνεται διαρκώς καθώς στηρίζεται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που μπορεί η περιοχή να παρέχει (π.χ. αγροτουρισμός, θαλάσσιος τουρισμός, οικοτουρισμός , πολιτιστικός τουρισμός).

Η μεγαλύτερη ιστορική αξία της περιοχής προέρχεται από το Κάστρο της Σκόδρας. Ένα από τα σημαντικότερα Κάστρα της Αλβανίας, όπου μέσα σε αυτό δείχνεται να έχουν σημειωθεί σημαντικές μάχες και γενικότερα γεγονότα τα οποία στιγμάτισαν την πορεία της Σκόδρας και ολόκληρης της Αλβανίας θα λέγαμε. Φυσικά δεν παρουσιάζει μόνο ιστορική σημασία αλλά δείχνει να παρέχει και πλούσια αρχαιολογική/πολιτιστική κληρονομία.

Η ιστορική της αξία του μπορεί και συνοψίζεται ως εξής :

- Σημαντικό φρούριο στρατηγικής και οικονομικής σημασίας
- Σημαντικό αστικό και οικονομικό κέντρο τόσο της Αλβανίας όσο και των υπόλοιπων περιοχών των Βαλκανίων
- Εντοπισμός και παρουσίαση συνηθειών από την καθημερινότητα των τότε ανθρώπων
- Εντοπισμός θρησκευτικών καθεστώτων και η επιρροή τους στην κοινωνική διαμόρφωση
- Εντοπισμών νεολιθικών στοιχείων

5.2. Μεθοδολογία

Η μεθοδολογική προσέγγιση της συγκεκριμένης μελέτης περίπτωσης και της παράθεσης μιας μελλοντικής πρότασης/οράματος που θα ενίσχυε τόσο τον σωστό τρόπο διαχείρισης του πολιτιστικού υπόβαθρου της περιοχής όσο και τις σωστές ενέργειες που μπορούν να διαρρέουν και από την πολιτιστική κληρονομία αλλά και από την ίδια την περιοχή για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού φαινομένου όπως ο πολιτιστικός τουρισμός, βασίστηκαν κυρίως στην επεξεργασία του σχετικού βιβλιογραφικού υλικού, διαδικτυακής έρευνας, έτοιμα στατιστικά στοιχεία από οργανισμούς που έχουν ως

αντικείμενο ασχολίας τους την περιοχή και οπτικοακουστικό υλικό (ντοκιμαντέρ και συνεντεύξεις δημοσιευμένες στο διαδίκτυο που έκαναν σημαντικές αναφορές στην πόλη γενικότερα και στον πολιτιστικό τους περιεχόμενο ειδικότερα). Παράλληλα στηρίχτηκε σε αρχεία από διάφορους οργανισμούς οι οποίοι έχουν δείξει ενδιαφέρον για την ανάπτυξη της περιοχής και κυρίως προγράμματα δημιουργημένα από το Υπουργείο Πολιτισμού του Αλβανικού κράτους για ένα τρόπο διαχείρισης του πολιτισμού.

Πολύ σημαντική πηγή άντλησης πληροφοριών για την περιοχή υπήρξε η συστηματική πραγματοποίηση επιτόπιας παρατήρησης με κυρίως σκοπό να παρατηρηθεί ο τρόπος λειτουργίας του Κάστρου της Σκόδρας, ο τρόπος λειτουργίας των Μουσείων της περιοχής και φυσικά την διατήρηση της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς από τους μόνιμους κατοίκους της περιοχής. Με αυτό τον τρόπο υπήρχε η δυνατότητα να παρατηρηθούν και να επισημανθούν οι τυχόν έλλειψεις/αδυναμίες όσο και οι δυνατότητες/ ευκαιρίες που μπορεί να παρέχουν οι συγκεκριμένοι χώροι. Στην συνέχεια η πρόταση της μελέτης περίπτωσης οργανώνεται με τον διαχωρισμό της σε τρία στάδια:

1) Στο πρώτο στάδιο αναφέρεται κυρίως ο στόχος της διαχείρισης αυτής, η καταγραφή των ενδιαφερόμενων προσώπων στην διαχείριση αυτή και πως αυτοί δείχνουν να συμμετέχουν στο πολιτιστικό υπόβαθρο της περιοχής, καθώς και η αναφορά της εκτίμησης της υπάρχουσας κατάστασης από άποψη διαχείρισης και λειτουργίας των πολιτιστικών αυτών παραγόντων.

2) Στο δεύτερο στάδιο αναφέρεται η διαχείριση που οραματίζεται για την πολιτιστική κληρονομία της περιοχής και

3) Στο τρίτο στάδιο αναφέρεται εφαρμογή του δεύτερου φυσικά σταδίου για την ενίσχυση και αύξηση του πολιτιστικού τουρισμού με εργαλεία της σύγχρονης εποχής

Στο τέλος δίνεται μια ολοκληρωμένη διατύπωση τελικών συμπερασμάτων που θα ακολουθήσουν στην πολιτιστική κληρονομία, την κοινωνία, την οικονομία και γενικότερα τον Δήμο της Σκόδρας.

5.3. Μελέτη περίπτωσης- Πρόταση

5.3.1. Στάδιο 1ο

5.3.1.1. Στόχοι της διαχείρισης αυτής

Το αρχικό στάδιο αυτό θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι το σημαντικότερο καθώς με βάση αυτό θα διευκολυνθεί αργότερα η παρουσίαση των άλλων δύο σταδίων που θα παρατίθεται η διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικά η ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού της περιοχής που επηρεάζεται κατά μεγάλο βαθμό από τις ενέργειες του πρώτου σταδίου.

Αρχικά θα πρέπει να αναφερθούμε στον κύριο στόχο που παρουσιάζει το έργο της συγκεκριμένης διαχείρισης στην πολιτιστική κληρονομία της Σκόδρας. Ως βασικοί στόχοι της πρότασης αυτής χαρακτηρίζονται οι παρακάτω:

1. Η διατήρηση και η προστασία του πολιτιστικού υπόβαθρου της Σκόδρας
2. Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς της
3. Η δημιουργία μιας πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής
4. Η παροχή ποιοτικής εμπειρίας/ικανοποίησης στους επισκέπτες
5. Η σωστή αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς για την αειφόρο ανάπτυξη της περιοχής
6. Διαχείριση αξιών του χώρου, σε πολιτιστικό και φυσικό επίπεδο
7. Αύξηση της επισκεψιμότητας των χώρων

5.3.1.2. Εμπλεκόμενοι φορείς

Είναι σημαντικό επίσης να αναφέρουμε στο αρχικό αυτό στάδιο της πρότασης τους εμπλεκόμενους φορείς για να μπορεί η πρόταση να στηριχθεί σε μια καλύτερη βάση και να δούμε πως ο κάθε φορέας που εμπλέκεται μπορεί να ενισχύσει και να βοηθήσει την διαχείριση που θα αναφερθεί τόσο στο δεύτερο όσο και το τρίτο στάδιο σε διαφορετικό τομέα η κάθε μια. Κάνοντας μια τέτοια καταγραφή θα είναι ευκολότερη η ανάπτυξη της πρότασης, στην συνέχεια καθώς θα έχουμε μια ξεκάθαρη εικόνα και θα μπορούμε να δούμε ποιους και με ποιο τρόπο μπορούμε να αξιοποιήσουμε για το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα στην διαχείριση αυτή και κυρίως τι κομμάτι θα μπορούσε να προσθέσει ο καθένας για να συμπληρώσει στο καλύτερο δυνατό βαθμό την σωστή λειτουργία της πρότασης αυτής. Επομένως σε αυτό το κομμάτι, διαχείρισης της πολιτιστικής δηλαδή κληρονομιάς της Σκόδρας, εμπλέκονται οι παρακάτω φορείς και ενδιαφερόμενα πρόσωπα:

1. Κυβέρνηση
2. Δήμος
3. Ακαδημαϊκοί
4. Ντόπιοι
5. Φοιτητές
6. Τουρίστες (εσωτερική και εξωτερικοί)
7. Επιχειρήσεις

Ο καθένας από τους παραπάνω εμπλεκόμενους φορείς και τα ενδιαφερόμενα πρόσωπα δείχνουν να συμμετέχουν στην διαχείριση του πολιτιστικού υπόβαθρου της Σκόδρας με διαφορετικό τρόπο και μέσα. Αρχικά η κυβέρνηση, συμβάλει σε οποιοδήποτε έργο μέσω νομοθετικών ρυθμίσεων που ορίζει και γενικότερα μέσω εντολών/ενεργειών τόσο για τον τρόπο λειτουργίας των αρχαιολογικών χώρων όσο και των δημόσιων μουσείων. Είναι εκείνη που συμβάλει στο μέγιστο βαθμό για τις πρακτικές διαχείρισης που πρόκειται να εφαρμοστούν τόσο σε αρχαιολογικούς/ιστορικούς χώρους όσο και σε μουσεία (με εξαίρεση βέβαια εκείνα που ανήκουν σε ιδιώτες). Σε μικρότερη παρόμοια κλίμακα δείχνει να

συμμετέχει και ο Δήμος της περιοχής, ο οποίος έχει έναν πιο άμεσο τρόπο εμπλοκής σε αυτό το κομμάτι. Δημιουργώντας διάφορα ενημερωτικά κέντρα σε κεντρικά σημεία της πόλης ή εξυπηρετώντας τόσο τους εσωτερικούς όσο και τους εξωτερικούς τουρίστες που ενδεχομένως δέχεται η πόλη. Οι Ακαδημαϊκοί από την άλλη μεριά, έχουν την δυνατότητα να δημιουργήσουν σημαντικό έργο πάνω στο κομμάτι της πολιτιστικής κληρονομιάς. Βρίσκονται πολλές φορές στενά συνδεδεμένοι με διάφορες συνεργασίες με την κυβέρνηση, αλλά και με διαφορετικούς μεταξύ τους κλάδους. Για παράδειγμα τα τελευταία χρόνια στην Σκόδρα οι ακαδημαϊκοί στα δύο πανεπιστήμια της πόλης δείχνουν να προάγουν την έρευνα σε διάφορα κομμάτια που σχετίζονται και με τον πολιτισμό (μέσω στατιστικών ερευνών, δημιουργία ημερίδων/σεμιναρίων κ.λπ.). Σημαντικό ρόλο σε κάθε είδος έργο και ενέργεια που πρόκειται να εφαρμοστεί στον πολιτιστικό τομέα κάθε περιοχής αναλαμβάνουν οι ντόπιοι κάτοικοι της. Είναι τα άτομα που μπορούν να συμβάλουν ενεργά σε κάθε πρόγραμμα προστασίας/διατήρησης/φύλαξης/συνέχειας της πολιτιστικής κληρονομιάς και κυρίως σε κάθε ενέργεια αξιοποίησης της. Δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για οποιαδήποτε ενέργεια με σκοπό την σωστή οργάνωση της περιοχής δείχνοντας να είναι πολλές φορές στενά συνδεδεμένη με το περιβάλλοντα χώρο αυτό. Για παράδειγμα στην περιοχή της Σκόδρας πολλοί από τους μόνιμους κατοίκους της περιοχής προσπαθούν να διατηρήσουν την παράδοση της περιοχής και να την μεταδώσουν, ο καθένας με τον δικό του τρόπο, στους

επισκέπτες της πόλης τους μέσω διαφόρων χειροποίητων κατασκευών. Οι τουρίστες αποτελούν σε πολλές περιπτώσεις την πλειοψηφία των επισκεπτών των πολιτιστικών υποδομών της περιοχής. Επηρεάζουν σημαντικά την τοπική κοινωνία, καθώς πολλές φορές “εξαιτίας” αυτών υπάρχουν προγράμματα κοινωνικά που δημιουργούνται για τις καλύτερες υποδομές προς τους τουρίστες, για παράδειγμα στην περιοχή της Σκόδρας έχουν γίνει σημαντικά έργα αποκατάστασης πολιτιστικών μνημείων για την καλύτερη δυνατή ανάδειξη τους και για λόγους αισθητικής πολλά παραδοσιακά αρχιτεκτονικά κτήρια είναι ως ένα βαθμό υπό συντήρηση. Οι επιχειρήσεις της περιοχής δείχνουν να αυξάνονται ή να εξελίσσονται διαρκώς φέρνοντας πολλά θετικά στοιχεία στην περιοχή (θέσεις εργασίας, εξυπηρέτηση ντόπιων και επισκεπτών, διευκόλυνση κάποιου πολιτιστικού έργου ή γεγονός). Για παράδειγμα στην Σκόδρα πολλοί επιχειρηματίες προσφέρουν χορηγίες σε μουσεία της περιοχής για την διατήρηση και γενικότερα τα έξοδα που ενδεχομένως να έχουν και να μην μπορούν να καλύψουν, είτε εξυπηρετούν με την παροχή χώρων εκδηλώσεων για ημερίδες που οργανώνουν.

Επομένως ο κάθε φορέας ξεχωριστά μπορεί να επηρεάσει και θετικά και αρνητικά κάθε έργο/πρόγραμμα πολιτιστικού περιεχομένου. Θα πρέπει από τους ειδικούς της διαχείρισης του πολιτιστικού τομέα της περιοχής να αξιοποιείται στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό το έργο που παρέχουν στην περιοχή και να δουν πως μπορούν να μειώσουν ή να διώξουν κάθε αρνητικό στοιχείο που (άθελα τους ίσως) να προσφέρουν στην πόλη αυτή.

5.3.1.3 Εκτίμηση διαχείρισης και λειτουργίας στο Κάστρο της Ροζάφας

Πολλά είναι τα προβλήματα που προκύπτουν από τον τρόπο και τους μεθόδους διαχείρισης και λειτουργίας του Κάστρου της Σκόδρας. Αρχικά με μια πρώτη βιβλιογραφική καθώς και επιτόπια έρευνα βλέπουμε ότι στο συγκεκριμένο πολιτιστικό αντικείμενο απουσιάζει παντελώς ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα διαχείρισης. Η έλλειψη αυτή δημιουργεί τα παρακάτω προβλήματα:

1. Υπάρχει παντελώς έλλειψη φύλαξης του χώρου, τόσο κατά την ημέρα όσο και την νύχτα
2. Υπάρχουν πολύ λίγες πινακίδες επεξήγησης για την οργάνωση του χώρου όσο και ιστορικές αναφορές/πληροφορίες για τον καλύτερο προσανατολισμό των επισκεπτών
3. Έλλειψη κατάλληλου χώρου στάθμευσης των επισκεπτών
4. Μη ύπαρξη μεταφορικών μέσων για τους επισκέπτες που δεν διαθέτουν δικό τους αυτοκίνητο
5. Έλλειψη κάδων απορριμμάτων
6. Δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένη “εγκατάσταση” για την έκδοση εισιτηρίων με αποτέλεσμα να μην είναι εύκολα κατανοητό από ποιον και που εκδίδονται εισιτήρια
7. Έλλειψη διαφήμισης και προώθησης του Κάστρου
8. Για πολλά χρόνια υπάρχει έλλειψη ενός εντατικού προγράμματος αποκατάστασης και συντήρησης του Κάστρου
9. Το περιβάλλον τόσο γύρω από το Κάστρο όσο και μέσα σε αυτό είναι απεριποίητο
10. Η μη σωστή πρόληψη από το κράτος κατά τους χειμερινούς μήνες (π.χ. έντονες βροχοπτώσεις ή χιονοπτώσεις), πολλές φορές δημιουργούν πρόβλημα στην είσοδο των ανθρώπων που θέλουν να επισκεφτούν τον χώρο.

5.3.1.3. Εκτίμηση διαχείρισης και λειτουργίας στο Μουσείο του Κάστρου της Ροζάφας

Το μουσείο αυτό λόγω του ότι είναι μέσα στον χώρο του Κάστρου παρουσιάζει κάποια από τα παραπάνω επίσης προβλήματα όσον αφορά την φύλαξη, τον τρόπο πρόσβασης, τον τρόπο στάθμευσης, το περιβάλλον γύρω από αυτό και φυσικά τις καιρικές συνθήκες που πολλές φορές δημιουργούν σοβαρά προβλήματα στον χώρο. Όσον αφορά την λειτουργία του μουσείου αυτού και γενικότερα τις πρακτικές που χρησιμοποιούν διαπιστώνονται τα εξής προβλήματα:

1. Παλιό κτήριο, χωρίς καμία ενέργεια συντήρησης του, με πολλά προβλήματα σωστής λειτουργίας
2. Καμία επιγραφή έξω από αυτό για ενημέρωση του κόσμου ότι υπάρχει μουσείο
3. Τα φώτα κλειστά μόνο σε περιπτώσεις πολυκοσμίας τα ανάβουν
4. Πρόχειρη εγκατάσταση των εκθεμάτων
5. Πρόχειρη τοποθέτηση λεζάντων
6. Μηδαμινά τα εκθεσιακά κείμενα
7. Καμία πρακτική επικοινωνίας μεταξύ κοινού και εκθεμάτων
8. Μη ερμηνευτικότητα στα εκθέματα του μουσείου

9. Κακός φωτισμός
10. Δεν παρέχεται κανένα ενημερωτικό φυλλάδιο προς τους επισκέπτες
11. Μη ύπαρξη ιστοσελίδας για την άμεση ενημέρωση του κόσμου
12. Περιορισμένος αριθμός υπαλλήλων (δύο άτομα σε διώροφο κτήριο)

5.3.1.3. Εκτίμηση διαχείρισης και λειτουργίας στο Ιστορικό Μουσείο του Oso Kuka

Το Μουσείο αυτό καταλαμβάνει μια εξαιρετική τοποθεσία καθώς βρίσκεται σε ένα από τα πιο κεντρικά σημεία της πόλης της Σκόδρας. Παρουσιάζει ένα πολύ σημαντικό κομμάτι της ιστορικής κληρονομιάς της Σκόδρας από το οποίο οι επισκέπτες μπορούν να αντιληφθούν πολλά τυπικά χαρακτηριστικά για την περιοχή και τους κατοίκους του παρελθόντος. Παρόλα αυτά όμως τα προβλήματα λειτουργίας και διαχείρισής του είναι πολλά, όπως για παράδειγμα:

1. Η κεντρική πόρτα κλειστή, θα πρέπει να χτυπήσεις για να σου ανοίξουν
2. Μη σταθερό ωράριο και μη τήρηση του ωραρίου που αναγράφεται στην πόρτα της εισόδου
3. Δεν υπάρχει πωλητήριο
4. Προβλήματα στην σωστή ενημέρωση της ιστοσελίδας του Μουσείου
5. Έλλειψη εκθεσιακών κειμένων/ λεζαντών
6. Μη ερμηνευτικότητα του χώρου προς τους επισκέπτες
7. Ο κήπος του Μουσείου δεν είναι περιποιημένος
8. Έλλειψη εκπαιδευτικών προγραμμάτων για τα σχολεία (κυρίως)
9. Δεν παρέχεται ενημερωτικό φυλλάδιο στους επισκέπτες

5.3.1.4. Εκτίμηση διαχείρισης και λειτουργίας στο Φωτογραφικό Μουσείο της οικογένειας Marubi

Σε σύγκριση με τα παραπάνω μουσείο στο συγκεκριμένο παρατηρήθηκε μειωμένος αριθμός των προβλημάτων όσον αφορά την λειτουργία και διαχείριση του, παρόλα αυτά όμως μπορούμε να σημειώσουμε τα εξής προβλήματα:

1. Αυξημένη τιμή εισιτηρίου για τα οικονομικά δεδομένα της πόλης
2. Πολλές λειτουργίες στην ιστοσελίδα του Μουσείου είναι σε μη ενημέρωση από τον διαχειριστή της με αποτέλεσμα να υπάρχει σφάλμα για τους επισκέπτες

3. Μη ύπαρξη πωλητηρίου

4. Μη λειτουργία του καφέ του Μουσείου

Σύμφωνα με μια μικρή αναφορά στα ήδη υπάρχοντα προβλήματα της πολιτιστικής κληρονομιάς της Σκόδρας μπορούμε να πούμε ότι παρόλο που οι χώροι αυτοί αποτελούν από τους βασικότερους χώρους πολιτισμού, δεν υπάρχουν άμεσοι και αποτελεσματικοί μέθοδοι παραγωγής πολιτισμού που να μπορούν να συμμετέχουν/συμβάλουν στην ανάπτυξη της κοινωνίας. Ο εκπαιδευτικός και ψυχαγωγικός χαρακτήρας στους χώρους αυτούς απουσιάζει παντελώς. Επομένως κρίνεται αναγκαίο ένα εντατικό πρόγραμμα σωστής και αποτελεσματικής διαχείρισης των χώρων αυτών.

5.3.2. Στάδιο 2^ο

5.3.2.1. Γενικές προτάσεις διαχείρισης των πολιτιστικών μονάδων της Σκόδρας

Σε αυτό το στάδιο θα αναφέρουμε τις κύριες ενέργειες που θα πρέπει να εφαρμοστούν στους παραπάνω χώρους για την επίτευξη των στόχων που αναφέρθηκαν στην αρχή του κεφαλαίου. Μια από τις σημαντικότερες ενέργειες που πρέπει να εφαρμοστεί για την καλύτερη διαχείριση και λειτουργία των παραπάνω χώρων είναι η συντήρησή τους, θα πρέπει το κράτος να εφαρμόσει ανά τακτικά χρονικά διαστήματα προγράμματα τα οποία θα προστατεύουν και θα έχουν σε συνεχή έλεγχο τις υποδομές αυτές. Θα πρέπει αρχικά για το καθένα χώρο να εξασφαλιστεί η σωστή προσβασιμότητα, δηλαδή θα πρέπει να υπάρχουν σχετικές πινακίδες/επιγραφές στις οποίες θα ενημερώνεται ο επισκέπτης για τον τρόπο εισόδου του σε αυτούς, να μπορεί ο επισκέπτης να βρει όσο γίνεται ευκολότερα το σημείο που βρίσκεται ο κάθε χώρος. Θα πρέπει οι χώροι αυτοί να λειτουργούν ως ερμηνευτικοί χώροι πολιτισμού, να μπορεί ο επισκέπτης να καταλάβει και να αντιληφθεί την ιστορική κατάσταση και τις πληροφορίες που απορρέουν από αυτά.

- Παροχή ενημερωτικού υλικού/φυλλαδίων/οδηγών κατά την είσοδο των επισκεπτών στους χώρους αυτούς
- Τοποθέτηση πινακίδων/επιγραφών για την καλύτερη εύρεση των χώρων από τους επισκέπτες/τουρίστες της πόλης
- Δημιουργία διαδικτυακού τόπου για την άμεση ενημέρωση και πληροφόρηση των πιθανών επισκεπτών (ώρες λειτουργίας, δράσεις, αργίες κ.λπ.)
- Αισθητική ενίσχυση των χώρων αυτών
- Δημιουργία βασικών υποδομών διασυνδέσεων (χώρος στάθμευσης, δίκτυα κυκλοφορίας για τους επισκέπτες στους χώρους αυτούς, θέσεις ξεκούρασης και παρατήρησης της θέας)
- Διαδικτυακή δημοσίευση όλων των πληροφοριών για το κάθε χώρο ξεχωριστά για να μπορεί να δίνεται η δυνατότητα έρευνας σε άτομα που αδυνατούν να επισκεφτούν τους χώρους και δυνατότητα on-line περιήγησης στους χώρους αυτούς
- Δικτύωση των αναφερόμενων Μουσείων (κοινή παρουσίαση τους σε μια ιστοσελίδα, έκδοση κοινού ενημερωτικού φυλλαδίου, διοργάνωση διαφόρων δράσεων μεταξύ τους)

- Û Διαχείριση περιφερειακής βλάστησης
- Û Εντατικά προγράμματα συντήρησης στα μνημειακά αυτά αντικείμενα
- Û Σχεδιασμός αφισών/banner σε κεντρικά σημεία της πόλης για την προετοιμασία των επισκεπτών για τους χώρους
- Û Εκπαιδευτικές δράσεις σε όλους αυτούς τους χώρους με κύριο σκοπό την ενεργή συμμετοχή των επισκεπτών και την ενίσχυση του διαλόγου που προάγει κατά μεγάλο βαθμό τον πολιτισμό
- Û Ορισμένες μέρες του μήνα δωρεάν ξεναγήσεις από ειδικούς στους χώρους αυτούς
- Û Δημιουργία βιωματικών εκπαιδευτικών περιπάτων (Κάστρο- Μουσείο του Κάστρου - Ιστορικό Μουσείο Oso Kuka- Φωτογραφικό Μουσείο οικογένειας Marubi), έτσι ώστε να μπορούν οι επισκέπτες να συλλέξουν εικόνες και συναισθήματα δημιουργώντας έναν δικό τους μοναδικό χάρτη εντυπώσεων της πόλης με βασικό εργαλείο την πολιτιστική της κληρονομία
- Û Δυνατότητα ενιαίου εισιτηρίου του Κάστρου της πόλης και των τριών μουσείων
- Û Συγκρότηση ενός συλλόγου κινήματος πολιτών, οι οποίοι θα συμμετέχουν εθελοντικά με σκοπό την ανάπτυξη πολιτιστικής συνείδησης, την προβολή/προώθηση του πολιτιστικού υπόβαθρου της περιοχής μέσω διαφόρων κινήσεων και εκδηλώσεων

5.3.3. Στάδιο 3^ο

5.3.3.1 Προτάσεις διαχείρισης για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού

Θα πρέπει να σχεδιαστεί ένα στρατηγικό πλάνο ανάπτυξης εναλλακτικού τουρισμού που θα έχει ως βασικό εργαλείο δημιουργίας τους πολιτιστικούς πόρους της πόλης, τους οποίους θα μπορεί να τους αξιοποιήσει με σωστούς τρόπους έτσι ώστε να μην εμπορευματοποιείται ο πολιτισμός. Καθώς η τεχνολογία στην εποχή της νεοτερικότητας και της μετανεωτερικότητας έχει προχωρήσει και έχει πάρει ραγδαίες διαστάσεις μπορούμε να δημιουργήσουμε ένα αναπτυξιακό πλάνο το οποίο θα αξιοποιήσει τα τεχνολογικά μέσα για την ανάδειξη του πολιτιστικού υπόβαθρου της περιοχής. Δύο θα είναι οι βασικές ενέργειες για την ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού με αυτούς τους τρόπους :

1. Αρχικά θα πρέπει να υπάρχουν συνολικά τρία βασικά Κέντρα ενημέρωσης προς τους επισκέπτες της πόλης τα οποία θα έχουν ως στόχο την πλήρη ενημέρωση των τουριστών/επισκεπτών όσον αφορά τα πολιτιστικά δρώμενα και πόρους της πόλης και οποιαδήποτε πληροφορία που θα ενίσχυε την επισκεψιμότητα στα πολιτιστικά αυτά κέντρα της πόλης. Τα κέντρα αυτά θα πρέπει να παρουσιάζουν μεγάλη σημασία στην ενίσχυση της εναλλακτικής μορφής του τουρισμού, του πολιτιστικού τουρισμού. Τα κέντρα αυτά θα πρέπει να παρέχουν στο κόσμο πληροφορίες μέσω διαφόρων τρόπων. Παράλληλα θα πρέπει να δίδεται στους επισκέπτες ένα αναμνηστικό έντυπο σχετικό με την πολιτιστική κληρονομία της πόλης. Τα κέντρα αυτά θα παρέχουν και πληροφορίες και γενικότερα υπηρεσίες και μέσω διαδικτύου για την άμεση εξυπηρέτηση των επισκεπτών.

2. Στη συνέχεια θα πρέπει να σχεδιαστούν εικονικές πολιτιστικές αναπαραστάσεις του κάθε πολιτιστικού πόρου της πόλης ξεχωριστά, με σκοπό να υπάρχει άμεση επαφή των

μελλοντικών επισκεπτών της πόλης. Οι αναπαραστάσεις αυτές θα πρέπει να είναι σχεδιασμένα με τέτοιο τρόπο που θα μπορούν να γίνονται εύκολα κατανοητές από το ευρύ κοινό, θα πρέπει να είναι σχεδιασμένες με απλούς επικοινωνιακούς τρόπους, κατανοητά κείμενα και κυρίως να εμπνέονται με ψυχαγωγικό τρόπο. Θα πρέπει να γίνεται χρήση διαφόρων πολυμέσων (εικόνες, βίντεο 2D 3D διαστάσεις, ήχος, απλοποιημένοι παλιοί και σύγχρονοι χάρτες κ.λπ.). Επίσης οι αναπαραστάσεις αυτές θα υποστηριχθούν και από εφαρμογή η οποία θα είναι ειδικά σχεδιασμένη με τρόπο ώστε να αξιοποιείται από παιδιά, μέσω βίντεο κινούμενων σχεδίων για την ιστορία της πόλης, παιχνιδιών, κουίζ, παζλ κ.λπ.

5.4. Συμπέρασμα

Ο συνδυασμός πολιτισμού και τουρισμού μπορεί να φέρει εξαιρετικά αποτελέσματα εκτός από αυτούς τους δύο κλάδους και σε πολλούς άλλους. Θα καταφέρει να ενισχύσει την πόλη οικονομικά και πολιτισμικά. Θα επιφέρει επίσης συνεργασίες και σε άλλους κλάδους που θα επιφέρουν καινοτόμους τρόπους ανάπτυξης της πόλης. Με αυτές τις ενέργειες θα προστατεύεται, διατηρείται και αναδεικνύεται διαρκώς η πολιτιστική κληρονομία της πόλης και κυρίως θα αναπτύσσονται διαρκώς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της τα οποία εμπλέκονται με την πολιτιστική και ιστορική της κληρονομία. Επίσης όσον αφορά τον τουρισμό, καθώς αναφερόμαστε σε μια μορφή ανάπτυξης ενός εναλλακτικού είδους τουρισμού, τον πολιτιστικό τουρισμό, θα υπάρχει σε όλη την περίοδο του χρόνου, καθώς δεν σχετίζεται και δεν επηρεάζεται από τις καιρικές συνθήκες.

Η διαχείριση αυτών των δύο κλάδων (πολιτισμού και τουρισμού) θα επιφέρει αναβάθμιση στην πόλη, η ομάδα που θα συμμετέχει σε αυτό το “γεγονός” θα είναι εξειδικευμένη με αποτέλεσμα να ανέβει η πόλη πολιτισμικά, η πόλη να πάρει μια νέα όψη. Επίσης ένα πολύ σημαντικό κομμάτι που θα επηρεαστεί από αυτό το πρόγραμμα διαχείρισης είναι εκείνο της απασχόλησης. Θα δημιουργηθούν σε αυτό νέες καινοτόμες προοπτικές για μια συγκεκριμένη ομάδα ατόμων που θα χαρακτηρίζονται από εξειδικευμένο προσωπικό. Η πόλη αυτή ακολουθώντας αυτό το πρόγραμμα διαχείρισης και ενισχύοντάς το συνεχώς θα μπορεί να εκπληρώνει τις καινούργιες απαιτήσεις που θα παρουσιάζονται και θα καταφέρει να έχει την πόλη σε συνεχή ανάπτυξη, βιώσιμου χαρακτήρα. Χρησιμοποιώντας σύγχρονα μέσα διαχείρισης θα αναζωογονήσει την πόλη μέσω του πολιτισμού και του τουρισμού που απορρέει από αυτόν.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσση

Αιβαλής Κ, Αυγελή Β, Βαγιάννη Ε, Βαρβαρέσος Σ, Βελισσαρίου Ε, Γλυνία Ε κ.α. (2009). *Εναλλακτικές και ειδικές μορφές τουρισμού: Σχεδιασμός, Management και Marketing*. (σελ. 41-47). Μ. Σωτηριάδης & Ι.Φαρσάρη (επιμ.). Αθήνα : Interbooks.

Ανδριώτης Κ. (2008). *Αειφόρια και Εναλλακτικός Τουρισμός*. Αθήνα: Σταμούλη Α.Ε.

Ασημάκη Α, Καμαριάνος Ι., Κουστουράκης Γ. (2011). Οι έννοιες της νεωτερικότητας και της μετανεωτερικότητας και η σχέση τους με την γνώση: Μια κοινωνιολογική προσέγγιση. *Το βήμα των Κοινωνιών. ΙΕ (60)*.(σελ. 99-116). Αναρτήθηκε απο : <http://www.lesandmore.gr/logos/en-pollois-filosofia/2306-neoterikotitas-metaneoterikotitas-gnosi-koinoniologiki-prosegisi>

Βερνίκος Ν. , Δασκαλοπούλου Σ., Μπαντιμαρουδής Φ., Μπουμπάρης Ν., Παπαγεωργίου Δ. (2004). *Πολιτιστικές Βιομηχανίες: Διαδικασίες, υπηρεσίες και αγαθά*.(σελ. 23-25, 28-30,48-50, 59-66, 305-307) Αθήνα : Κριτική ΑΕ .

Black J. (2009). (μτφρ Κωτίδου Σ.). *Το ελκυστικό μουσείο: Μουσεία και επισκέπτες*. Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς.

Γαβρά Γ.Ε (2003). *Πολιτιστικό απόθεμα και αρχιτεκτονική κληρονομία στα Βαλκάνια: Διαχείριση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη Αφοί.

Γεωργιάδου Α. (2016). *Προστατεύουμε την πολιτιστική κληρονομία Ι*. (σελ. 18-20, 21, 26-28,117-136) Καβάλα: Σαΐτα.

Γεωργιάδου Α. (2016). *Προστατεύουμε την πολιτιστική κληρονομία ΙΙ*. (σελ. 18,50-61)Καβάλα: Σαΐτα.

Ζορμπά Μ. (2014). *Πολιτική του πολιτισμού : Ευρώπη και Ελλάδα στο δεύτερο μισό του 20ου αιώνα*. (σελ. 152-200). Αθήνα : Πατάκη.

Καραγγιάνης Σ. & Έξαρχος Γ. (2006). *Τουρισμός: Τουριστική Οικονομία Ανάπτυξη Πολιτική*. Ηράκλειο: Κέντρο Τεχνολογίας Έρευνας Κρήτης.

Κόνσολα Ντ.. (1995). *Η Διεθνής προστασία της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς*. Αθήνα: Παπαζήση.

Κόνσολα Ντ. (2006). *Πολιτιστική Πολιτική και Ανάπτυξη*. (σελ. 38-42, 123-144)Αθήνα: Παπαζήση.

Κόκκινος Χ.,Βακανονα V.I., Μελίδη Ε.,Gielen P., Ζυγομαλάς Δ.,Πυρπυλή Σ .,Παπαδάκη Ε.. κ.α.(2008). *Η Τεχνολογία στην υπηρεσία της πολιτιστικής κληρονομιάς*. Α. Μπούνια, Ν. Νικονάκου, Μ. Οικονόμου (επιμ.). Αθήνα. Εκδόσεις : Καλειδοσκόπιο

Μπιτσάνη Ε. (2005). *Πολιτισμική Διαχείριση και Περιφερειακή Ανάπτυξη. Σχεδιασμός πολιτιστικής πολιτικής και πολιτιστικού προϊόντος*. Αθήνα : Διονικός.

Μπούνια Α. (2012). *Στα παρασκήνια του μουσείου: Η διαχείριση των μουσειακών συλλογών*. Αθήνα : Πατάκη

Πολιτισμός- Ευρωπαϊκοί θεσμοί και πολιτιστική κληρονομία.(Μάιος 2012). Ημερίδα : Αθήνα, 19 Ιανουαρίου 2011. Αθήνα : Σακκούλας Α.Ε.

Πούλιος Ι. (2015). *Πολιτιστική Διαχείριση , Τοπική κοινωνία και Βιώσιμη Ανάπτυξη*. (σελ. 32-49, 103-105) Ζωγράφου: Κάλλιπος.

Παυλογεωργάτος Γεράσιμος. (2003). *Διατήρηση της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς*. Θεσσαλονίκη : Εκδόσεις Παρατηρητής.

Σκαλτσά Μ. (1999). *Για την Μουσειολογία και τον πολιτισμό*. Θεσσαλονίκη : Εντευκτήριο.

Πασχαλίδης Γ. & Χαμπούρη Ι. Α. (2002). *Οι Διαστάσεις των Πολιτιστικών Φαινομένων: Εισαγωγή στον πολιτισμό (Α' τόμος)*. Α. Βελοπούλου (επιμ.). (σελ. 22-34, 41-47, 232-240) Πάτρα: ΕΑΠ.

Τσολάκη Π. Δ., Χρόνη Κ. Γ. , Ζαφειράκου Α., Γλύτση Ε. (2002). *Οι Διαστάσεις των Πολιτιστικών Φαινομένων: Εισαγωγή στον πολιτισμό (Γ' τόμος)* Α. Βαλεπούλου (επιμ.). (143-160). Πάτρα: ΕΑΠ.

Τρόβα Ε.. (2004). *Πολιτιστική κληρονομία και το δίκαιο*. Θεσσαλονίκη : Σακκούλας Α.Ε.

Τσουρβάκας Γ. (2012). *Μανατζμεντ Επικοινωνιακών και πολιτιστικών οργανισμών. Πλαίσιο, εργαλεία, στρατηγικές*. (σελ. 323- 331). Θεσσαλονίκη : UNIVERSITY STUDIO PRESS.

Renfrew C. & Bahn P.. (2013). *Αρχαιολογία: Θεωρίες, Μεθοδολογία και Πρακτικές εφαρμογές*.(σελ 579-583). Λ. Γιαννακοπούλου/Καραλή (μτφρ.), Α. Καλλέγια (επιμ.) Αθήνα: Ινστιτούτο του βιβλίου – Α.Καρδαμίτσα .

Stephen J. Page (2006). *Εισαγωγή στον τουρισμό: Το τουριστικό μανατζμεντ στον 21ο αιώνα*. (σελ. 5-6, 921, 31-58). Γ. Αθανασίου (μτφρ.), Θ. Μαυροδόντης (επιμ.) Αθήνα: Παπαζήση.

Stuart H. & Gieben B.. (2003). *Η Διαμόρφωση της Νεωτερικότητας*. Β. Τσακίρης & Θ. Τσακίρης (μτφρ.), Μ. Σπουρδαλάκης (επιμ.) .Αθήνα.: Σαββάλας.

Ξενογλώσση

Baxhaku F.. (2008). *Shkodra : Celesi turistik: guida e pare turistike- praktike per Shkodren*. Tirane: Celesi.

Barleti Marin (2012). *Rrethimi i Shkodres*. H. Lacaj (μτφρ.)Albania: Onufri Publishing House.

Cabej Nelson R. . (2017). *Prejardhja dhe Formimi I popullit Shqiptar*. (p. 77-116, 277-290, 260-264). Tirane: Fan Noli.

Omari L. & Laurasi A. (1997). *Historia e shtetit dhe e se drejtes ne Shqiperi I*. Tirane: Luarasi.

Άρθρα

Εμφιετζής Ι. (21 Ιανουαρίου 2011). Πως και με βάση ποια προβληματική αναλύει ο Ντουρκχάιμ τη νεωτερικότητα.*Emfietzidi's WEBLOG*. Αναρτήθηκε 27 Ιουνίου 2011 από <https://emfietzidis.wordpress.com/2011/06/27/%CF%80%CF%8E%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BC%CE%B5-%CE%B2%CE%AC%CF%83%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CE%B9%CE%AC-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BB/>

Richards G. (2005). *Cultural Tourism in Europe*. (p. 39-45,67-78) Wallingford, UK: ATLAS. Αναρτήθηκε από http://www.tram-research.com/cultural_tourism_in_europe.PDF.

Dujmovic M. & Vitasovic A. (2015). *Postmodern Society and tourism*. (p. 192-200). Αναρτήθηκε απο <http://www.davidpublisher.org/Public/uploads/Contribute/55dc27e2aae0a.pd>

Λαμπρινουδάκης Β. (14 Σεπτεμβρίου 2014). Για μια εξελιγμένη διαχείριση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. *Το Βήμα*. Αναρτήθηκε από <https://www.tovima.gr/2014/09/13/opinions/gia-mia-ekseligmeni-diaxeirisi-tis-politismikis-mas-klironomias/>

Μανωλόπουλος Γ. (18 Σεπτέμβριος 2013). *Η πολιτιστική κληρονομία υπέρτατο αναπτυξιακό εργαλείο για την ανάταση της χώρας από την κρίση. Ομιλία στο 3ο ελληνο-ρωσικό κοινωνικό Forum*. Αναρτήθηκε από <https://olympia.gr/2013/09/18/%CE%B7-%CF%80%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BC%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%BB%CE%B7%CF%81%CE%BF%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%B9%CE%AC-%CF%85%CF%80%CE%AD%CF%81%CF%84%CE%B1%CF%84/>

Μουσιούττας Μ. (7 Απριλίου 2015). Διαχείριση και προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. *Η σημερινή* .Αναρτήθηκε από <http://www.sigmalive.com/simerini/analiseis/221677/diaxeirisi-kai-prostasia-tis-politistikis-klironomias>

Όψεις του νεοφιλελευθερισμού: Το πέρασμα από την νεωτερικότητα στην μετανεωτερικότητα. Παράδειγμα από τον χώρο των πόλεων. (04 Ιουνίου 2015). Αναρτήθηκε από <http://www.homohominus.net/2015/06/%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CF%84%CE%BF%CF%85->

%CE%BD%CE%B5%CE%BF%CF%86%CE%B9%CE%BB%CE%B5%CE%BB%CE%B5%CE%CF%85%CE%B8%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%AD%CF%81%CE%B1/#identifier_0_511 (Τελευταία πρόσβαση 2018 Οκτωβρίου 2).

Τζιόβας Δ. (24 Δεκέμβριος 2008). Η κυριαρχία της νεωτερικότητας. *Το Βήμα*. Αναρτήθηκε από <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/i-kyriarxia-tis-newterikotitas/>

Ndririm M.. *Kalaja e Shkodres. Dhe muzeum i saj si pergjigje per pikepytjet*. (8 Νοεμβρίου 2014). Αναρτήθηκε από <https://saidibushaj.wordpress.com/2014/11/08/kalaja-e-shkodres-dhe-muzeu-i-saj-si-pergjigje-per-pikepytjet/>

Ψάλτη Έυη. *Μετανεωτερικότητα , η σημερινή νεωτερικότητα*. (2017 Σεπτεμβριος 2). Αναρτήθηκε από <https://www.pemptousia.gr/2017/09/metaneoterikotita-i-simerini-neoterikotita/>

Zhang B. & Zhanguin H. . *Theoretical Exploration of Tourism, Postmodernity and Reason*. (26 Ιανουαρίου 2006).(p.85-87) Αναρτήθηκε από https://file.scirp.org/pdf/JSSM_2016022413313924.pdf.

Ιστοσελίδες

www.world-tourism.org)

<http://www2.unwto.org/>

https://www.unric.org/el/index.php?option=com_content&view=article&id=16&Itemid=10

<http://www.unesco-hellas.gr/gr/default.htm>

<https://www.icomos.org/en>

<https://www.ovpm.org/>

<http://www.unesco.org.cy/>

<http://unescochair.uom.gr/>

<http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=CR%2Fqu%2BYoazQ%3D&tabid=567>

<http://www.law-archaeology.gr/index.php/el/simvouljo-europis>

<http://courses.arch.ntua.gr/112130.html>

<https://www.icomos.org/venicecharter2004/greek.pdf>

<http://www.kultura.gov.al/>

Οπτικάκουστικό υλικό

Cena S. & Drabeja A, Kraja F. , Shantoja M. (2015). Historia e Kalase Rozafa. [Ντοκιμαντέρ]. Star Plus TV.

Dervishi F. & Peca A. (2013). Rrethimi i Shkodres ABCstory. [Ντοκιμαντέρ]. Σκόδρα: ABC NEWS.

Terpollari M. & Ago A. (2010). Shkodra : Cilki I dokumentareve Shqiperia ime. [Ντοκιμαντέρ]. Σκόδρα : TRING DIGITAL .

Muca E. & Mire L. (2013). Enigma- Kalaja e Rozafes Antlatida e humbur e Shqiperis. [Ντοκιμαντέρ]. DigitAlb.